KARYS

1971
RUGPJŪTIS - RUGSĖJAS
- SEPTEMBER
Nr. 7

KARYS

1971
Nr. 7 (1474)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Jurgis Juodis — Laisvės Auka, aliejus, J. Tamošaičio nuotr. (virš.)
Jonas Rūtenis — Antroji Intrada 217
J. Miškinis — Rugsėjo Aštuntoji 218
K. Škirpa — 5 DLK Kęstučio pulko kovos 219
B. Stasiulis — Delegacija Kybartuose 226
P. Būtėnas — Karalius-Kuningas 227
J. Rapšys — Vokietijos 1939-1945 m. karo aviacija 231
Tremties Trimitas 234
Šaulė Tremtyje 237
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 241
Karinės Žinios 242
K r o n i k a 245

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus

CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė, "Gifts International", "Parama"

DETROIT, MICH. — V. Perminas

GRAND RAPIDS, MICH.— J. Belinis

LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas

WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"

WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew Surry

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia

L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — $8.00, pusmečiui — $4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523842 4

Įsteigtas Lietuvoje 1919 — Nepriklausomybės kovų — metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7 (1474) RUGPJŪTIS - RUGSĖJAS - SEPTEMBER 1971

J. RŪTENIS

Antroji Intrada

Jei tartum,
Kaip tarė:
— Neišdaviau aš Tėvynės —
Neišduodama
Mano gimtoji žemė!

Jei tartum tai,
Kai tamsa,
Naktis —
Kruvinas dangus
Ir debesys sutemę . . .

Jei sakytum,
Kaip sakė:
— Jūs mane
Ir manuosius
Vergais pasmerkėt mirt!

Jei sakytum tai,
Kai šautuvų
Išvėpusios tūtos spokso
Ir budelis
Žvangindamas
Kalėjimo raktais,
Nesirengia už drąsą pagirt. . .

Jei šauktum,
Kaip šaukė:
— Grąžinkite Lietuvai
Laisvę ir nepriklausomybę!

Jei šauktum surakintas
Ir praradęs visą
Absoliučią galimybę,
Būtum ainis
anų, tarusių: "Kelkite", — lūpų,
Būtum aidas
Anųjų varpo
skardžiųjų dūžių, —

Būtum toks, koks yra
Pravirkęs,
Surakintas,
Sukruvintas,
Bet išdidus
Ir majestotiškas
Naujasis Lietuvos
Kudirka.

RUGSĖJO AŠTUNTOJI

JONAS MIŠKINIS

Vytautas Didysis buvo genialus lietuvių tautos vadas ir karys. Su jo vardu rišama ir senovės Lietuvos didybė. Jis mums paliko išmėgintą tiesos dėsnį, kad šalies laisvė įgijama, apsaugojama ir apginama kalaviju. Vytauto gadynė — lietuvių tautos karinio ir politinio genijaus augščiausias laipsnis. Jo laikais Lietuvai buvo lemta sukurti didelę valstybę, kurios sienas skalavo Baltijos ir Juodųjų jūrų vandenys.

Vytautas savo kariniais ir politiniais sugebėjimais buvo žymiausias Europos vadas. Jam vadovaujant vokiečių grobuoniškiems kryžiuočiams ties Žalgiriu buvo suduotas lemiamas smūgis. O totoriai pabūgo Vytauto galybės — atsisakė nuo savo grobuoniškos politikos.

Vytautui mirus, Lietuvos bajorams susibičiuliavus su Lenkijos bajorija, Lietuvos reikalai ėmė silpnėti. Tasai silpnėjimas baigėsi Lietuvos padalinimu ir caristine okupacija. Ilgus metus trukusi okupacija norėjusi visiškai sunaikinti lietuvių tautą, bet ir žiauri priespauda nepalaužė mūsų tautos sąmoningumo ir nenuslopino jos laisvės siekimo. Tie okupacijos metai gali būti akivaizdžiu, tikint į savo tautos laisvės atgavimą ir šviesesnį jos rytojų. Juk caristinės okupacijos tamsumose, taip pat buvo labai maža vilties dėl Lietuvos laisvės atgavimo ir nepriklausomybės prisikėlimo.

Darbu tauta rašo istoriją

Kas mūsų tautos buvo giliai išgauta ir išgyventa, blaškantis tarp vilties ir nusiminimo, tarp džiaugsmo ir liūdesio, kas mūsų kovoje įveikta ir padaryta, tai neišdildomai turi palikti lietuvių sielose. Didieji tautos vaikų darbai yra dvasinių ir materialinių gėrybių kapitalas, kurio nuošimčiais minta kartų kartos ir kurį jis paveldi, saugo ir didina. Tie darbai — tai pagrindinis mūsų tautos lobynas. Didžiais darbais, didžiais žygiais tauta rašo sau istoriją. Iš jų semiamės sau galios, jais drąsinamės ir siekiam geresnės ateities.

Žvilgsnis atgal

Šios didingos šventės proga žvelkim į lietuvių tautos nueitą golgotinį kelią kol ji pasiekė laisvę. Kai tik Lietuva įsikūrė Baltijos pajūryje, tuojau buvo pradėta užpuldinėti kaimynų, beieškančių erdvės rytuose. Po krikščionybės priedanga Lietuva buvo užpildinėjama ir naikinami jos gyventojai, kurie dievybę matė įsikūnijusią juos supančiotoje gamtoje. Ilgų užpuldinėjimų pasekoje lietuviai priėmė krikščionybę, bet tai neperdaugiausiai tas jiems padėjo.

Unija su lenkais, sekusi po Vytauto Didžiojo mirties, reiškė Lietuvos nykimo etapą. Lenkų klastos pasekoje Vytautas buvo sutrukdytas vainikuotis Lietuvos karaliumi. O vėlesnio meto Lietuvos valdovai, nusigręžė nuo savo tautos, jos ateitį klaidingai matydami sąjungoje su Lenkija. Šis nusigręžimas nuo savo tautos vėliau buvo apmokėtas padalinimu, sekusiu visišku Lietuvos valstybės sunaikinimu.

Dabar Lietuva vėl pavergta sunkios sovietijos bolševikų okupacijos, žymiai jos gyventojų daliai esant išblaškytai Sibiro taigose, kitai — atsidūrusiai laisvose šalyse. Todėl ši Tautos šventė negali kelti entuziastinės nuotaikos, nes nėra laiko ir sąlygų tautos šventės išorinėms iškilmėms, kurios metu galėtume parodyti savo džiaugsmą Tėvynei Lietuvai. Tačiau turim atminti, kad šios didžios šventės turinys ir prasmė glūdi ne vien išorinėse iškilmėse. Tos vertybės turi glūdėti tautos vaikų širdyse ir sąmonėje.

Ateitis

Nebeužtvenksi upės bėgimo — sako mūsų žymusis dainius Maironis. Taigi, Rugsėjo Aštuntosios proga, turim būti tvirto tikėjimo savo tautos nemarumu. Okupanto pastangos nepajėgs užtvenkti lietuvių tautos atbudimo tekmės. Po ilgų kovų ir kančių Lietuva atbus ir ims stiebtis augštyn į nepriklausomą politinį gyvenimą.

Okupanto fiziškas ginklas yra tik laikina priemonė. Amžina savisaugos priemonė — augšta žmogaus kultūra, stipri dvasia, nepalaužiama moralė, tautinė savigarba ir gilus žmoniškumas lydis tautos vaikų gyvenimą.

5 PĖSTININKŲ DLK KĘSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIS 1920 METAIS

KAZYS ŠKIRPA
Gen. štabo pulkininkas

(Pradžia kovo mėn. KARYJE)

Dėl energingo kęstutiečių gynimosi ties Beržnyku ir tuojaus po to, Pulkotų - Olšankos linijoje, tas plk. Knoll-Kownackio išdidus prognozas neišsipildė. Priešingai, 1-mai leg. brigadai, netik nepavyko užimti Seinų taip greitai, kaip tikėjosi, bet iš viso į juos įsiveržti pirma plk. ltn. Popovičiaus grupės, kuri puolė Seinus iš šiaurės vakarų ir šiaurės, nuginklavo mūsų 2-jo pulko dalinius jau pasitraukusius iš Seinų ir tą miestą užėmė be jokios pagalbos iš plk. Knoll-Kownackio.

10. KAUTYNĖS TIES BERŽNYKU

Nors 5 p.p. buvo rezerve, taigi nebuvo atsakingas už padėtį fronto priešakinėje linijoje, tačiau šios pastarosios artumas nuo pulko stovėjimo rajono ir žinių nuotrupos, kurios jį pasiekdavo iš fronto, nedavė kęstutiečiams ramumo. Jos rodė, jog pulko poilsio dienos gali būti staigiai nutrauktos ir kad pulkas turi būti tam visados pasiruošęs, nors ir buvo išskirstytas ilgame ruože II gynimosi linijos apkasams kasti, bei jos įtvirtinimo darbams.

Rugsėjo 22 d. ankstų rytą, kaip ir kitomis dienomis, pulko batalionai buvo išvykę kasti apkasų jiems nurodytuose rajonuose: I ir III — Žagarių, Pockūnų, Olšankos, Pulkotų ruože, III Bn ties Beržnyku. Pulko štabas buvo Beržnyke. Pulko gurguolė — Klepačių rajone.

Vos prieš kelias dienas atvykęs į pulką naujas mano padėjėjas — kpt. Kaunas — buvo su manim Beržnyke. Papusryčiavus, paprašiau jį pastudijuoti žemėlapį ir paprojektuoti ką turėtume daryti ir kaip veikti, jei lenkai pultų per Želvą ar Gibus ir 5 p.p. tektų užimti gynimosi poziciją, arba vykdyti priešpuolį. Man Želvos sritis buvo gerai pažįstama iš prieš tai turėtų kovų su lenkais ir, kaip ankčiau šioje apžvalgoje jau buvau paryškinęs, aš laikiau Želvos kryptį labjausiai palankią lenkams supti Seinus per Beržnyką. Mat tariamieji Augustavo miškai Želvos rajone siekė beveik patį Beržnyką ir sudarė puikiausią prieigą lenkams šia kryptimi pulti.

Tuo metu kai kpt. Kaunas buvo susikoncentravęs prie patiesto ant stalo žemėlapio, projektuodamas eventualius pulko veiksmus, nuo Želvos pasigirdo duslūs lenkų artilerijos šūviai. Jie mums davė pirmą ženklą, jog lenkai puolimą jau pradėjo. Buvo apie 10 val. Nors dar ir nebuvau gavęs iš II divizijos štabo jokių nurodymų, instinktyviai, savo paties iniciatyva, įsakiau batalionų vadams tuojau nutraukti apkasų kasimo darbus ir paruošti batalionus kovos veiksmams. Laukiant tolesnių nurodymų, batalionai buvo surinkti: I — Olšankos rajone, III — ties Dvarciškėmis ir II — Beržnyke. Apsisaugojimui nuo bet kokių netikėtumų iš lenkų pusės, nurodžiau II Bn vadui kpt. Bagdanavičiui vieną kuopą (6 kp.) tuojau pasiųsti į Dubių kaimą pridengti pulką nuo Želvos, ir pastatyti užtvarą augštumoje 152, kad apsaugojus patį Beržnyką.

Po šių spantaniškų patvarkymų susijungiau telefonu paeiliui su 2 p.p. vadu mjr. Laurinaičiu Seinuose, ir 8 p.p. vadu mjr. Čapliku, Kapčiamiesty, kad patirčiau ar tų pulkų gynimosi baruose neatsitiko kas svarbaus ir kokia tuo metu buvo padėtis priešakinėje gynimosi linijoje. Mjr. Laurinaitis atsakė, jog ir jis mano, kad lenkai pradėjo veiksmus ir kad kažkas buvo atsitikę ties Gibais. Mjr. Čaplikas, kurio vienas batalionas buvo atsakingas už Želvos - Gibų barą, atsakė, jog neturįs jokio pranešimo iš Želvos, bet pasiųsiąs karininko patrulį padėčiai vietoje ištirti. Apie rezultatus žadėjo mane painformuoti. Plk. Petruitis tvirtina,[48] jog apie lenkų puolimą pirmiausia sužinojau aš, nors ir būdamas su pulku divizijos rezerve. Deja, apie tai sužinojau, tikriau pasakius susiorientavau, tik pagal priešo artilerijos šūvį.

Po tų telefoninių pasikalbėjimų su kaimyninių pulkų vadais susilaukėme lenkų artilerijos sviedinių, pasiekusių beveik patį Beržnyką. Padariau iš to išvadą, jog 8 pulko batalioną ties Želva bus tikrai ištikęs koks didesnis nepasisekimas ir kad todėl lenkų artilerija jau pradėjo apšaudyti taikinius 8 pulko bataliono užnugaryje. Apie šį faktą ir mano padarytą išvadą pranešiau telefonu II divizijos štabui, pasiteiraudamas ar neturi tikslesnių žinių apie tai kas atsitiko. Plk. Glovackis atsakė, jog 2 pulko vadas mjr. Laurinaitis jam patvirtino, kad lenkų puolimas jau prasidėjęs, bet kad mjr. Čaplikas, 8 p.p. vadas,

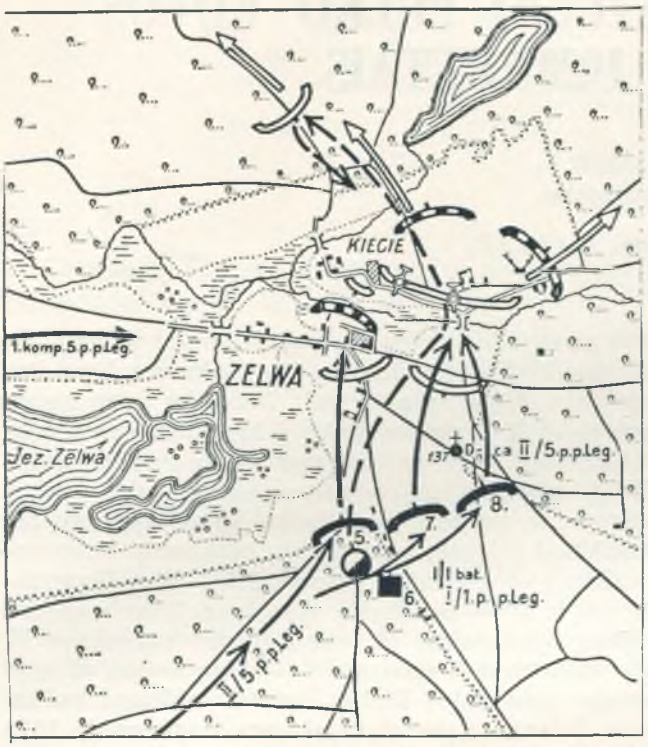

Schema Nr. 9. Lenkai puola ties Želva, 1920 m. rugs. 22 d.

vis dar neturįs pranešimo apie tai kas atsitiko ties Želva.

Po pasikalbėjimo su plk. Glovackiu išėjus man į gatvę, vienas raitelis, atšuoliavęs iš Želvos pusės, skubėjo pro pat mano nosį toliau, nesustodamas. Vos susigriebiau jį sulaikyti ir paklausti kas per dalykas. Jis trumpai atraportavo: "lenkai jau Želvoje, man įsakyta skubiai pranešti apie tai bataliono vadui"... Vos tą atraportavęs, raitelis nušuoliavo Kapčiamiesčio kryptimi. Ši, kad ir atsitiktina informacija, patvirtino mano prielaidą, jog lenkams pavyko pralaužti 8 p.p. gynimasi ties Želva ir kad reikia į tai reaguoti nebegaištant laiko.

Pakartotinai susijungęs telefonu su plk. Glovackiu ir jį painformavęs apie perimtą žinią iš raitelio, gavau tokį žodinį įsakymą iš plk. Glovackio, kaip II divizijos vado: "Likviduokit nepasisekimą prie Želvos". Jokių konkretesnių žinių, nei apie priešo jėgas, nei apie to momento padėtį kaimyninių pulkų (8 ir 2) baruose ties kęstutiečiais, o taip pat ir kaip veikti, plk. Glovackis man nedavė. Atrodė, jis buvo lyg pasimetęs nuo staigaus lenkų puolimo ir netekęs žado geriau apgalvotam sprendimui, ypač suderinti 8 ir 2 pulkų tolesnius gynimosi veiksmus su 5 p.p. duotu įsakymu.

Tikroji padėtis kokia buvo susidariusi rugsėjo 22 d. ties Želva lenkų puolimo pasėkoje yra parodyta Schemoje Nr. 9, iš lenkų šaltinio.[49] Iš jos matyti, jog 8 pulko poziciją ten puolė 5 leg. pulko du batalionai su artilerija. Už jų, daugiau į dešinę, žygiavo, be to, visas 1-asis leg. pulkas pačio Beržnyko kryptimi.

Viso to tada nežinodamas ir, be to, neturėdamas laiko pravesti bet kokią žvalgybą, padariau pulko vado sprendimą divizijos įsakymui vykdyti, orientuodamasis vien pagal priešo artilerijos šūvių garsą. Sprendimas buvo labai paprastas: pulti Želvos kryptimi dviem batalionais pirmame kovos ešelone ir trečiuoju — pulko rezerve. Tuo tikslu įsakiau:

Kpt. Garbaliauskui — iš Olšankos rajono žygiuoti su I Bn Bosė - Beržalaukio kryptimi, pasiruošus priešpuoliui dviem kuopom pirmoje linijoje ir viena — atsargoje, nuolaidu už dešiniosios kuopos. Tikslas — atmesti priešą atgal į miškus už Želvos, supant šį kaimą iš šiaurės-vakarų pusės; *Kpt. Bagdanavičiui* — viena II Bn kuopa pulti iš Beržnyko dešiniau Beržnyko - Kapčiamiesčio plento, supant Želvą iš išaurės-rytų, o 6-ja kuopa — iš Dubių pro Kunis ir Lempis ežerų tarpeklį; *Kpt. Plechavičiui* — likti su III Bn pulko rezerve Dvarciškių rajone, pasiruošus užimti ir ginti dviem kuopomis Pulkotų augštumas, jei gautų tokį įsakymą.

Pulko *komandavimo postas* — pradžioje Beržnyke.

Pulkas tuomet neturėjo nei artilerijos, nei šarvuotų automobilių, o pulko raitų žvalgų komandą (apie 30 raitelių) teko beveik visą išskirstyti į batalionus ir kuopas ryšiams palaikyti.

Apie šį sprendimą ir duotus batalionams kovos uždavinius pirmiausia painformavau telefonu 2 pulko vadą mjr. Laurinaitį, kaip taktiniai labjausiai suinteresuotą 5 p.p. laikysena. Išklausęs mano pranešimą, mjr. Laurinaitis prasitarė, jog abejojąs ar tai begalės padėtį atitaisyti, nes jam paaiškėję, kad lenkai gal jau buvo užėmę ir Gibus ir kad jie keliose vietose puola 2 p.p. užtvaras ežerų linijoje į vakarus ir pietų-vakarus nuo Seinų; tik jis dar neturįs žinių kuo tie puolimai pasibaigė; bet, pridėjo, jog užtvaros gal jau nublokštos ir kad prisibijąs ar pulkui, iš viso, bepavyks atsilaikyti.

Apie mano priimtą kovos sprendimą norėjau pridurmu painformuoti taip pat ir 8 p.p. vadą mjr. Čapliką. Deja, susisiekti su juo telefonu betarpiškai nebepavyko; atrodė lyg buvo nutrūkęs ar kieno nutrauktas telefono laidas. Bet su II divizijos štabu laidas tebeveikė. Todėl, painformavęs div. štabo viršininką kpt. Giedraitį apie 5 pulko laikyseną, paprašiau, kad jis jau nuo savęs painformuotų mjr. Čapliką. Ta proga iš kpt. Giedraičio patyriau, kad mjr. Čaplikas buvo ką tik

divizijos štabui pranešęs, jog lenkai puolė Želvą apie 10 val. ir išsklaidė ten buvusias I Bn užtvaras ir kad priešas puola įvairiose vietose visame ilgame 8 pulko bare, panaudodamas skaitlingas kavalerijos jėgas. Tačiau apie padėtį ties Gibais mjr. Čaplikas vis dar — dėl sutrikusių ryšių — neturėjo aiškių žinių.

Pagal pokarinius lenkų šaltinius, Gibai tada irgi jau buvo jų užimti. Susidariusi ten padėtis parodyta Schemoje Nr. 10 (iš lenkų šaltinio[50]).

Tuo metu kai 5 p.p. I ir II batalionai vos buvo pajudėję pirmyn vykdyti duotus jiems kovos uždavinius, staiga, iš Dubių pusės pasigirdo stiprus kulkosvaidžio tratėjimas. Jau buvo apie 12 val. Paaiškėjo, jog vienas lenkų raitelių būrys, nenusipėstinęs, atakavo mūsų 6 kuopos užtvarą ties minėtu kaimu. Šis elegantiškas lenkų raitųjų "erelių" prezentavimasis kainavo jiems gana brangiai. Šuoliuojančios atakon raitelių grandys, patekusios į taiklią lietuvių šautuvų ir kulkosvaidžių ugnį, bematant pakriko, kaip varnų ruja nuo medžiotojo šratų. Pašautieji lenkų raiteliai susimaišė į vieną su nudėtais jų žirgais. Jų lenkiškasis išdidumas išgaravo: tie jų. kurie lietuvio kulkos dar liko nepakirsti, spruko atgal su dar greitesne drąsa, neg ta, kurią jie buvo pademonstravę kai raiti atakavo pėstininkų ginamą užtvarą . . .

Labai malonią staigmeną padarė 5 p. pulkui mūsų artilerijos 7 baterija, kuriai vadovavo kpt. Šklėrius. Ji buvo pozicijoje Konstantinovkos kaimo rajone ties Gibais. Kai priešas nubloškė 3 p.p. užtvaras, gynusias tarpežerį prie Gibų, ir veržėsi toliau į šiaurę, kpt. Šklėrius nepabūgo Glovackio reikalavimo "žūti su pėstininkais", ir nelaukė leidimo iš viršaus nusiimti nuo pozicijos, bet savo paties sveika iniciatyva tą padarė, kad išgelbėtų savo bateriją nuo priešo, kai mūsų pėstininkai, jo sumaltі, skubiai traukėsi kur kas galėdamas ir nebepajėgė suteikti baterijai reikalingos apsaugos. Pagreitintu žygiu pasitraukęs, pradžioje į Kreivėnus, ir čia patyręs, kad 5 p.p. tebegina Beržnyką, kpt. Šklėrius pasuko su savo baterija stačiai į Beržnyką tam pulkui į talką. Atvykęs, jis man taip ir prisistatė:

— Atvykau su baterija jums į talką. Kur įsakysite pastatyti bateriją į poziciją ir kokius apšaudyti taikinius?

— Užimkite poziciją, va, čia, — nurodžiau ranka į rytinį šlaitą augštumos 149, ką į rytus nuo Pulkotų. Ugnis — į matomus taikinius, pirmiausia į lenkų voras, kurios lenda iš miškų ir tarpežerių pietuose ir į pietų vakarus nuo Beržnyko.

— Supratau! — atsakė kpt. Šklėrius ir nušuoliavo pas savo vyrus. Po to pasigirdo Šklėriaus komanda:

— Paskui mane! — ir baterija riščia nusiskubino į jai nurodytą ugnies poziciją.

Už keliolikos minučių Šklėriaus patrankos jau spjaudė ugnimi, o jų sviediniai skraidė per Beržnyką, arba į vakarus nuo jo nešdami priešui mirties dovanas. Tai buvo tikrai džiugu, nes, kaip sakiau, 5 p.p. pradžioje buvo be artilerijos pamos. Šklėriaus baterijos staigus atsiradimas ten, kur tokia parama tada buvo labiausiai reikalinga, buvo tikra Dievo dovana kęstutiečiams sunkiausiu kautynių momentu . . .

Netrukus po Šklėriaus baterijos atvykimo, Beržnyke staigiai atsirado dar ir šarvuotis "Aras", kurio komendantu buvo ltn. Jakulis. Tas šarvuotis buvo pridengęs Šklėriaus baterijos pasitraukimą iš Konstantinovkos rajono, manevruodamas pirmyn ir atgal Gibų plentu. Tuo pačiu jis pagelbėjo 8 pulko pėstininkams, lenkų išmuštiems iš Gibų tarpežerių, atsipalaiduoti nuo priešo ir skubiai trauktis į 5 p.p. I Bn globą ir toliau — pro Pockūnus už Galadusio ežerų linijos, kitaip pasakius — į II divizijos užnugario zoną susitvarkymui. "Aras" buvo senas 5 p.p. kovos draugas, jau prieš tai pasižymėjęs kovos veiksmuose drauge su to pulko batalionais. Todėl jo atsiradimas Beržnyke buvo nemažesnė Dievo dovana, kaip Šklėriaus baterija.

Tuo metu jau buvo ženklų, jog lenkai ruošėsi supti 5 p.p. kairįjį sparną miškuotomis prieigomis į rytus nuo Beržnyko. Todėl buvo tuojau pat pavesta "Arui" judriai manevruoti pirmyn ir atgal Kapčiamiesčio plentu ir kapoti galvas lenkiškiems ereliams stipria šarvuočio kulkosvaidžių ugnimi, kai tik lenkai mėgins lysti iš miškų, kurie tęsėsi į dešinę nuo plento.

Kautynių eiga ties Beržnyku yra pavaizduota Schemoje Nr. 11.[51]

Kulkosvaidžių tratėjimas nuo Dubių, iš pradžios, tebuvo trumpas, bet po keliolikos minučių vėl atsinaujino ir tęsėsi ilgiau. Tai reiškė, jog ten vyksta kažkas rimto. Paaiškėjo, jog Dubius puolė jau lenkų pėstininkai, priartėję prie to kaimo. Jie atakavo tirštomis grandimis. Nežiūrint ten buvusios kęstutiečių 6 kuopos atkaklaus gynimosi, ji buvo priversta trauktis, patyrusi skaudžių nuostolių. Kovos didvyrio mirtimi čia žuvo ir vienas karininkas, būtent, leitenantas Petras Saldukas, Lietuvos Karo mokyklos auklėtinis. Dubius lenkai užėmė apie 13 val. 45 min., puldami 1-jo lėg. pėst. pulko II Bn, už kurio sekė to pulko III Bn. Pagal lenkų šaltinį:[52] "lietuvių pasitraukimas buvo labai gražus ir pravestas planingai", taip kad lenkai buvo "priversti kovoti dėl kiekvieno žingsnio."

Kulkosvaidžių tratėjimui ties Dubiais aprimstant, pasigirdo II Bn priekinių elementų susišaudymas su lenkais ties pačiu Beržnyku. Paryškėjo,

jog šia kryptimi puolimą vykdė I-jo leg. pulko I Bn, turėdamas iš dešinės rotmistro Grzybowskio raitelių grupę. Be to, buvo gautas pranešimas iš kpt. Garbaliausko, jog jo batalionas susidūrė ties Bose kaimu su priekiniu batalionu lenkų didesnės voros ir pasijuto priverstas manevruoti atgal, stabdydamas priešo žygiavimą.

Maždaug tuo metu mane pasiekė telefono skambėjimas iš II divizijos štabo. Kalbėjo kpt. Giedraitis. Teiravosi apie 5 pulko padėtį ir kokie mano tolesni planavimai. Papasakojau kas tuo laiku vyko 5 pulko bare, kad priešas puola stipriomis jėgomis, kad divizijos įsakymas atstatyti padėtį ties Želva nebeįvykdomas ir kad Beržnyką teks turbūt neužilgo apleisti. Jei pulkas bus tikrai stipresnių priešo jėgų priverstas iš ten pasitraukti, tai, sakiau, esu numatęs sutelkti visas pulko jėgas Olšankos - Pockūnų - Pulkotų rajone ir ginti ten esančias augštumas, siekiant jose būtinai išsilaikyti iki vakaro, kad tuo būdu pridengus 2 p.p. Seinuose nuo lenkų supimo iš pietų - rytų.

Kpt. Giedraitis atsakė, jog ir juodu su plk. Glovackiu yra panašios nuomonės apie padėtį ir kad pilnai pritaria mano planui pasitraukti į Pulkotų rajoną ir stengtis ten išsilaikyti su pulku iki vakaro. Kai dėl kaimyninių pulkų, tai kpt. Giedraitis sakė, jog į 2 p.p. padėtį tenka žiūrėti, kaip į beviltišką, o iš 8 p.p. divizijos štabas papildomų žinių nėra gavęs; nusiskundė, kad ryšiai su 8 p.p. labai pairę . . .

Baigiant pasikalbėjimą, kpt. Giedraitis atskleidė man, jog divizijos štabas yra numatęs išsikelti iš Seirijų į kur nors kitur, greičiausiai, į Lazdijus, ir kad jau duotas parėdymas nutiesti iš ten telefono laidą iki Ogrodnikų susisiekti su 5 p.p.. Prašė, kad pulkas jau savo priemonėmis nutiestų lauko kabelius nuo Ogrodnikų į kur jam reikalinga ryšiui su divizijos štabu.

Akivaizdoje fakto, jog abu pirmojo ešelono batalionai — I ir II — susidūrė su stipriomis priešo jėgomis, kaip vėliau paryškėjo — su 1-ju ir 5-ju leg. pulkais, aprūpintais stipria artilerija, pasidarė aišku, jog prieš pulką atsistojo visai kitoks uždavinys, negu pradžioje jam duotasis, būtent:

a) visų pirma, stengtis išsaugoti pulką nuo sumušimo atskirai kelis syk stipresnių priešo jėgų, puolusių pulko bare;
b) pagelbėti priekinės linijos pulkams, ypač sunkion padėtin atsidūrusiam, bei lenkų supamam iš abiejų pusių, 2 p.p.

Šio dvigubo uždavinio sėkmingas įvykdymas parėjo nuo to kaip vikriai pavyks pačiam 5 p.p.

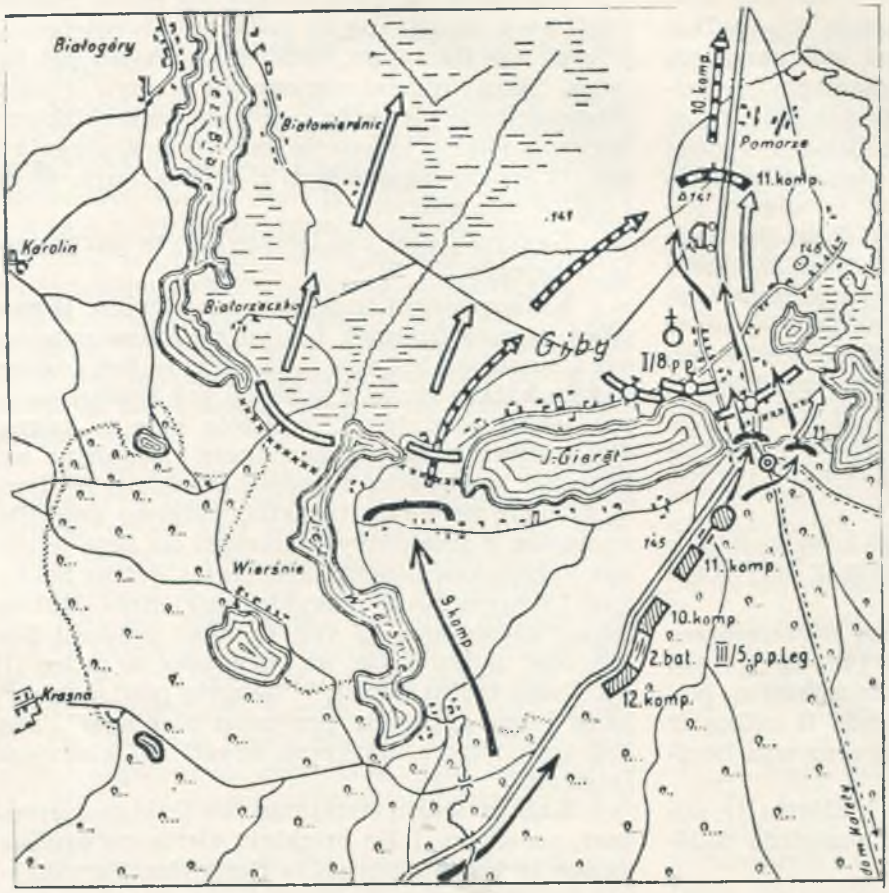

Schema Nr. 10. Lenkai puola Gibus, 1920 m. rugsėjo 22 d.

persigrupuoti iš puolimo į gynimąsi priešui veržiantis pirmyn stipresnėmis jėgomis, kaip seksis pravesti pasitraukimo manevrą į Olšankos - Pulkotų poziciją, dar suspėt ten įsitvirtinti atkakliam gynimuisi be tolesnio žingsnio atgal. Klausimas kilo ar pavyks išsisaugoti nuo apsupimo ir tvarkingai atsipalaidoti nuo priešo, kuomet pulkas jam kovos aplinkybių užkrautą rolę bus atlikęs.

Pasitraukimas, priešui puolant didesnėmis jėgomis, nėra lengva operacija. Ji paprastai būna pilna staigmenų iš priešo pusės ir neapsieina be nuostolių. Kad nuo to viso, kaip nors, iš anksto, apsidraudus, daviau nurodymą kpt. Plechavičiui užimti poziciją augštumose 145 ir 149 ties Pulkotais dviem kuopom, palaikant trečią kuopą rezerve Dvarciškių - Stabingio rajone. Be to, nurodžiau kpt. Plechavičiui pastatyti vieną sunk. kulkosvaidžių būrį su pėst. užtvara ant šlaito į pietų rytus nuo Pulkotų kaimo paremti sutelkta tolimo šaudymo kulkosvaidžių ugnimi I ir II batalionus, kai jie trauksis į Olšankos - Pulkotų liniją.

Tų batalionų veiksmus derinti ir užtikrinti, jog minėtos linijos gynimas bus suorganizuotas, kaip suplanuota, savo padėjėją, kpt. Kauną, paprašiau vykti į Pulkotų rajoną ir vadovauti vietoje tų batalionų veiksmams. Pats gi likau ir toilau Beržnyke prie II Bn, kuriam buvo tekęs pats sunkiausias uždavinys: iš vienos pusės kuo ilgiau kliudyti priešui veržtis pirmyn, iš kitos pusės — trauktis iš Beržnyko tik tada, kai grėstų pavojus būti lenkų apsuptam.

Po šių svarbių patvarkymų susijungiau telefonu su 2 p.p. štabu Seinuose. Tai buvo apie 14 val. Atsiliepė pats 2 p.p. vadas mjr. Laurinaitis, maždaug šitaip: "Labai gerai, kad paskambinai", pridėdamas, jog ir jis ką tik ruošėsi su manim susisiekti telefonu.

Tęsdamas toliau, mjr. Laurinaitis lakoniškais sakiniais nušvietė man to meto padėtį 2 p.p. bare. Jis kalbėjo, jog lenkai nubloškė jo pulko užtvaras nuo tarpežerių ir iš visų pusių greitai spaudžia Seinų link. Padaliniai, kurie gynė minėtas užtvaras, buvo arba priešo išsklaidyti, arba traukiasi atsišaudydami, kaip kas galėdamas. Ryšis su kaimyniniu 6 p.p. nebeveikia ir nežinia kas ten pasidarė. Mjr. Laurinaitis spėjo, jog lenkai taip pat puola ir 6 pulko bare. Jis padarė išvadą, jog tolesnis gynimasis ties Seinais, praktiškai, nebeįmanomas. Todėl, sakė, nurodęs 2 p.p. daliniams trauktis bendra kryptimi į šiaurės-rytus už Galadusio ežero linijos. Pridėjo, jog jau įsakė nuimti pulko štabo telefoną, pats tuojau apleidžia Seinus, ir trauksis Žagarių link.

Šios šiurpulingos žinios pritrenktas, aš tesuspėjau tą savo nelaimės ištiktą kaimyną užtikrinti, jog iš savo pusės stengsiuos išsilaikyti Beržnyko - Bose linijoje kiek dar bus įmanoma, o po to, 5 p.p. pasitrauks į Olšankos - Pulkotų pozicijas ir stengsis ten, žūt-būt, išsilaikyti iki vakaro, kad pridengtų 2 p.p. pasitraukimą. Padėkojęs už tokį 5 p.p. pasiryžimą, mjr. Laurinaitis dar prasitarė, kad tik tatai pasisektų, ir su manim atsisveikino.

Apie šį savo pasikalbėjimą su mjr. Laurinaičiu ir patirtas betarpiškai iš jo žinias apie 2 p.p. žiauriai sunkią padėtį norėjau tuojau pat orientuoti II divizijos vadovybę. Deja, telefoninis susisiekimas su Seirijais jau nebeveikė. Taip tad ir likau be ryšio su divizijos štabu iki pat rugsėjo 22 d. pavakario. Visa tai, ką dariau po to, dariau savo vieno iniciatyva ir atsakomybe, be jokių papildomų nurodymų iš viršaus ir be jokių informacijų apie tolesnę kovos įvykių raidą kaimyninių pulkų baruose. Tai buvo tipingas sunkių kautynių pavyzdys — teko veikti, ne tik prieš kelis kartus stipresnį priešą, bet veikti netekus ryšio su kaimynais ir be jokios paspirties iš bet kur, neskaitant atklydusių į 5 pulką Šklėriaus baterijos ir šarvuočio "Aras"...

Kol tvarkiausi kaip įmanydamas, lenkai laiko negaišo. Kulkosvaidžių tratėjimui ties Dubiais aprimus, jų tratėjimas pasigirdo iš tolėliau, iš Bose krypties. Tai buvo I Bn stabdomosios kautynės dvikovoje su lenkų 5-ju leg. pulku. St. Butkus apie tai pažymėjo:[53] "I batalionas, kuris buvo iš Kreivinčių pasiųstas Bosų - Beržalaukio linkme, susikovė ties Bosais su lenkais. Priešo supamas iš abiejų pusių, batalionas — po smarkių kautynių — pasitraukė Olšankos link, kur užėmė jau padarytus apkasus." Kadangi jo kuopos traukėsi tvarkingai, vykdydamos stabdomųjų kautynių taktiką, tai kurį laiką padėtis pulko dešiniajame sparne ypatingo susirūpinimo dar nekėlė, nežiūrint, kad mūsų užtvara ties Dubiais, kur puolė 1-jo leg. pulko batalionas, jau buvo lenkų išstumta ir irgi traukėsi...

II Bn centre padėtis buvo irgi nebloga, nes 4 kuopai, kuri pradžioje buvo nukreipta priešui pulti, susidūrus su didesnėm lenkų jėgom pamiškėje į pietų-vakarus nuo Beržnyko, pavyko persitvarkyti, be nuostolių atsitraukti į Beržnyką ir čia, pagal bataliono vado kpt. Bagdanavičiaus nurodymą, pasirengti ginti miestelio pakraštį ir augšt. 152., dominavusią tą apylinkę. Be to, bataliono rezerve, Beržnyke, dar buvo likusi 5 kuopa (be vieno būrio).

Tuo metu ypatingo susirūpinimo kėlė pulko kairysis sparnas. Mat, po 8 pulko nepasisekimo ties Želva, buvo atsivėręs tarp 5 ir 8 pulkų platus nebeginamas tarpeklis. Antra vertus, ėmė vis labiau ryškėti, jog miškuose į pietus nuo Beržnyko lenkai buvo sutraukę stambesnių jėgų (vėliau patirta, jog tai buvo 1-mo leg. pulko I Bn su ar-

tilerija ir apie pora eskadronų raitelių) ir ruošėsi pulti patį Beržnyką, supant iš pietų-vakarų ir rytų (žiūr. schemą Nr. 11). Pulko kairiojo sparno apsaugoje tada testovėjo tik vienas 5 kuopos būrys su sunk. kulkosvaidžiu Klepačiuose. Jis ten buvo dar prieš tai pastatytas pulko gurguolės apsaugai.

Saugumo sumetimais pulko gurguolę atitraukus iš Klepačių toliau į šiaurės-rytus už Gemzlų ir Zapsių ežerų linijos, minėtas būrys buvo pritrauktas į augšt. 151 (į pietus nuo Zapsių ež.), su uždaviniu saugoti Seirijų plentą ir apšaudyti sunk. kulkosvaidžio ugnimi sektorių tarp to plento ir Pazapsio - Ogrodniko linijos. Didesniam pulko sparno apsaugos sustiprinimui, vienas sunk. kulkosvaidžių būrys buvo pastatytas į poziciją augšt. 152 rytuose prie pat Beržnyko, su uždaviniu palaikyti ugnies ryšį su lauko sargyba prie seirijų plento susikryžiavimo su keliu į Beržnyką, reikalui esant apšaudyti sektorių tarp plentų į Seirijus ir Kapčiamiestį ir būti pasiruošus stipria kulkosvaidžių ugnimi neleisti lenkams išlysti iš miško pulti Beržnyką.

Akivaizdoje to, kad jau buvo išryškėję, jog lenkai puola mūsų 5 pulko bare nemažiau, kaip dviem pulkais, sustiprintais artilerija ir raiteliais, daviau II Bn vadui kpt. Bagdonavičiui iš anksto konkrečių nurodymų, kaip atpalaiduoti batalioną nuo puolančio priešo ir jį atitraukti į kitą poziciją, nes buvo galima nujausti, jog Beržnyke ilgai nebegalės išsilaikyti be perdidelės rizikos būti priešo apsuptam ir sumuštam. Pagrindiniai tų nurodymų buvo tokie:

a) skubiai suorganizuoti bataliono pasitraukimo priedangos užtvaras linijoje pietinis šlaitas augšt. 149 (į rytus nuo Pulkotų), per Podlesie iki Zapsių ež.; tam tikslui panaudoti 5 kuopą, buvusią dar bataliono rezerve:

b) 6 kuopos likusiąją pusę (po kautynių ties Dubiais), jau besitraukiančią, tuoj nukreipti už minėtos linijos, kad ten susitvarkytų tolesniam uždaviniui;

c) 4 kuopą atitraukti palaipsniui tik vėliau, pagal paties bataliono vado kpt. Bagdanavičiaus nurodytą momentą ir atsižvelgiant kaip vyks lenkų puolimas pačio Beržnyko; jos atitraukimą pridengti silpnais elementais miestelio pakrašty, pristabdant puolantį priešą, kad laimėjus laiko kuopos atsipalaidavimui ir skubiam pasitraukimui;

d) kulkosvaidžių būriui augšt. 152 iki paskutinio momento skinti priešo grandis, kad suparaližavus jų greitą veržimąsi į Beržnyką ir pasitraukti tik pagal bataliono vado įsakymą;

e) šarvuočiui "Aras" tęsti manevravimą Kapčiamiesčio plentu kol tik bus įmanoma, po to, trauktis pridengiant minėto kulkosvaidžių būrio ir 4 kuopos pasitraukimą iš Beržnyko ir atsitraukimą į Pulkotų augštumas už p.a./ nurodytos linijos;

f) Šklėriaus baterijai intensyviausiai, nesigailint sviedinių, apšaudyti priešo pėstininkų grandis kai jos veršis iš miškų ir skubės atakuoti II Bn pozicijas, po to, artilerijos ugnimi pridengti bataliono kuopų pasitraukimą iš Beržnyko ir į naują poziciją už p.a./ nurodytos linijos.

g) atskirai užtvarai augšt. 151 likti vietoje stebėti priešo judėsius, bet vengti kautynių ir pasitraukti atsišaudant per Klepačius į Gudelių kaimą toilau pridengiant pulko gurguolę, kuri atitraukiama į Leibogalių - Stankūnų rajoną.

Čia augščiau atpasakotais nurodymais mano vaidmuo Beržnyke, kaip pulko vado, buvo išsemtas. Toliau viskas parėjo nuo II Bn vado kpt. Bagdanavičiaus sprendimų ir priešo puolamųjų veiksmų. Juo galėjau pilnai pasikliauti, nes buvo kovose užsigrūdinęs karininkas ir tikrai puikus bataliono vadas. Užtenka čia prisiminti, jog jis su savo batalionu rugsėjo 3 d. buvo išvijęs lenkų 16-jį ulonų pulką iš Seinų ir nužygiavęs mjr. Ramanausko grupės sąstate iki pat Augustavo. Kai ta grupė buvo lenkų sumušta, kpt. Bagdanavičius išvengė skaitlingos lenkų kavalerijos apsupimo, laimingai išvedė savo batalioną miškais atgal į Gibų rajoną ir toliau dalyvavo visuose kituose 5 p.p. kovos veiksmuose, iki pakartotino Seinų užėmimo rugsėjo 13 d.

Man dar kiek palūkuriavus Beržnyke kol 5 kuopos būriai išeis į jiems nurodytą bataliono atsitraukimo priedangos liniją, prasidėjo lenkų pėstininkų puolimas tirštomis grandimis iš miškų abipus Kapčiamiesčio plento (žiūr. Schemą Nr. 11). Šarvuotis "Aras" manevravo plentu, kaip įmanydamas, kad kulkosvaidžių ugnimi veiksmingai pristabdytų lenkų veržimąsi pirmyn, tuo metu kai kulkosvaidžių būrys iš augštumos 152 skinte skynė puolančius priešo pėstininkus, kai tik jie ėmė masiniai lysti iš miško ir skubinosi Beržnyko link. Šklėriaus baterija irgi progos nepraleido: visais savo pabūklais triuškino priešą gerai nutaikytais sviediniais, turėdama sekimo punktus Beržnyko pakraštyje.

Apie tą puolimą lenkų šaltinis[54] liudija šitaip: Dešinioji pulko vora (I-mas batailonas su kavalerija) žygiavo rytine ežerų linijos puse, kad atakuotų Beržnyką. Praėjus miškininko namą, voros priekinės apsaugos dalinys pateko prie Kapčiamiesčio - Beržnyko plento į stiprią kulkosvaidžių ugnį iš lietuvių apkasų prie Beržnyko. 2-ra kuopa paporučiko Wasiutynskio ir 3-čia kuopa paporučiko Cymeros tuoj išsiskleidė vienoje ir kitoje plento pusėje. Tuo metu ant plento pasirodė lietuvių šarvuotis, kuris siekė sukliudyti voros judėjimą pirmyn. Kpt. Hochfeldas pritrau-

Schema Nr. 11. Kautynės ties Beržnyku, 1920 m. rugsėjo 22 d.

kė artimiausį artilerijos pabūklą, kuris privertė šarvuotį trauktis atgal. Šauliai galėjo vėl slinkti pirmyn, pasikeisdami šūviais su atsitraukiančiais lietuvių apsaugos elementais.

Kuomet prie Šklėriaus sviedinių sproginėjimo ir kulkosvaidžių tratėjimo prisidėjo dar ir tirštas 4 kuopos šautuvų šaudymas į priešą iš pačio Beržnyko pakraščio, pasidarė aišku, jog momentas batalioną atpalaiduoti nuo priešo ir pasitraukti iš Beržnyko jau buvo atėjęs. Patariau kpt. Bagdanavičiui vykdyti atsitraukimą, kaip suplanuota, o pats sėdau ant žirgo persikelti į sekantį pulko komandavimo punktą, numatytą už augšt. 149 (į rytus nuo Pulkotų).

Pamiršęs, jog kautynių lauke visados dera prisitaikyti prie vietovės, riščia plentu pasukau į tiltą per upelį, maždaug už kokių 500 metrų nuo Beržnyko, staigiai, buvau apibertas lenkų kulkosvaidžio kulkų, tik laimė dar iš tolokai. Pakutenęs pentinais žirgui į pašonę, tuoj per griovį atsidūriau už plento saugaus pylimo. Toliau jau jojau to pylimo priedangoje, prisitaikindamas prie vietovės, kol aplenkiau augšt. 149 šlaitą ir galėjau nekliudomai pasiekti naująją pulko komandavimo vietą.

II Bn atsitraukė iš Beržnyko apie 15 val., nors ir patyręs skaudžių nuostolių žuvusiais ir patekusiais į lenkų nelaisvę.

11. PULKOTŲ MŪŠIS

Atvykęs į naują pulko komandavimo postą III Bn bare, patyriau iš savo padėjėjo kpt. Kauno, jog batalionas suspėjo pasiruošti priešą sutikti ir kad I Bn, vykdydamas stabdomųjų kautynių metodą, po susirėmimo su priešo stipresne vora (5 leg. pulko) ties Bose, traukiasi atsišaudydamas į apkasus Olšankos rajone, į apkasus, kuriuos dalinai pats buvo paruošęs prieš rugsėjo 22 d. lenkų puolimą. Buvo džiugu tą visa patirti, nes tatai reiškė, jog pagrindinei pulko pasipriešinimo fazei jau buvo nutiestas tvirtas pamatas. Be to, sustiprėjo viltis, kad II Bn pavyks išsinerti iš Beržnyko, kur jam grėsė lenkų apsupimas, ir pasitraukti į naują gynimosi liniją. III Bn sunk. kulkosvaidžių būrys šlaite į pietus nuo Pulkotų kaimo jau buvo pasirengęs pridengti tolimo šaudymo ugnimi II Bn pasitraukiančias grandis. (Padėtis parodyta Schemoje Nr. 12.[55])

Ši viltis netrukus pasitvirtino. Kai 6 kuopos dauguma, tai kuopai pasitraukus iš Dubių kaimo, pasiekė plentą ties Olkienščizna ir pateko į III Bn globą, šio pastarojo kulkosvaidžių būrys, iš Pulkoto kalvų šlaito, telktine ugnimi ėmė ploti priešo puolančias grandis prie žemės, tuo pridengdamas ir 6 kuopos pasitraukimą ir 4 kuopos, kuriai kpt. Bagdanavičius įsakė trauktis iš Beržnyko. Iš kairės šios kuopos atsitraukimą veiksmingai pridengė "Aras" kulkosvaidžių ugnimi, pats pasitraukdamas iš Beržnyko vėliausiai ir po to manevruodamas lauko keliu tarp Beržnyko ir augšt. 149 pietų-rytų šlaito. Iš tos augštumos galėjau savo akimis stebėti kaip vyko II Bn išsinėrimas iš priešo replių ties Beržnyku, ir kad batalionas traukėsi ramiai ir tvarkingai. Už pusvalandžio kpt. Bagdanavičius jau pranešė, jog 6 ir 4 kuopos, o taip pat ir sunk. kulkosvaidžių kuopos būriai laimingai atsitraukė už 5 kuopos priedangos būrių linijos. Mano nurodymu II Bn užėmė naują poziciją į kairę nuo III Bn ir iki Zapsių ež.

(Bus daugiau)

KAZYS ALIŠAUSKAS praneša, kad knygos "Kovose dėl Lietuvos Nepriklausomybės" I tomo išleidimas susitrukdė dėl spaustuvės apsikrovimo darbais.

Šiuo laiku knyga baigiama spausdinti ir išeis už 2 - 3 mėnesių.

Žemiau pateikiami Broniaus Stasiulio atsiminimai apie įvykius Kybartuose papildo anksčiau rašiusių, K. Morkūno ir plk. Šliogerio liudijimus. Tikimės, kad šie, jau KARIO puslapiuose pasirodę atsiminimai ir medžiaga, kuri bus paskelbta vėliau, duos gerą pagrindą ateities istorikui nustatyti ir aprašyti "kaip, gi, ten ištikrųjų buvo". Red.

DELEGACIJA KYBARTUOSE

BRONIUS STASIULIS

Ištikrųjų, nieko ypatingo nebūtų įvykę Kybartuose, 1940 m. birželio 15 d., jeigu prezidentas A. Smetona, atvykęs į Kybartus, apie 5 val. po pietų, būtų su šeima tiesiai vykęs į Vokietiją. Tiesa, jis norėjo sulaukti savo žmonos p. Smetonienės, kuri keliavo iš jo ūkio, per Šakius, į Kybartus, tačiau ir jai atvykus jis neskubėjo išvykti ir delsė.

Po 10 val. nakties, aš gavau, per policijos departamentą, oficialų ministerio pirmininko įsakymą uždaryti sieną. Situacija pasikeitė ir visiškai susikomplikavo. Skubiai susižinojau su departamento direktoriumi, kuris tą telegramą pasirašė ir jam pranešiau, kad Kybartuose yra prezidentas su šeima ir ketina vykti į Vokietiją. Direktorius aiškiai ir konkrečiai man atsakė, kad tas įsakymas liečia ir prezidentą. Aš dar paskambinau ir į Kariuomenės štabą. Gen. Karvelis man tą patį atsakė, paaiškindamas, kad pas prezidentą yra siunčiama speciali delegacija.

Oficialiai siena buvo uždaryta, maždaug, 10 val. 30 min. nakties, tad nuo 5 val. vakaro buvo laiko prezidentui nekliudomam išvykti, ir jis būtų išlydėtas su prideramu respektu. Tas pats lietė ir visą jo šeimą, palydovus ir jų daiktus.

Sieną uždarius ir prezidentui apie tai sužinojus, jis, jo šeima, bei palydovai, taipogi ministeriai gen. K. Musteikis su A. Tamošaičiu, sėdosi į automobilius ir atvyko prie pasienio pereinamo punkto.

Kybartų pasienio rajono viršininkas tuo metu buvo J. Tiknys, ats. karininkas ir patyręs pasienietis. Mašinų vorai privažiavus prie sienos, jis perspėjo, kad siena yra uždaryta ir be atskiro leidimo jis neturįs teisės atidaryti. Savotiškas incidentas įvyko su gen. K. Musteikiu, kuris priartėjęs prie sienos aiškintis dėl jos uždarymo, nutaikęs patogų momentą, šoko per barjerą ir pabėgo. Savo "Prisiminimų fragmentuose" aprašydamas tą įvykį, generolas kaiką nutyli, o kaiką ir perdeda. Bet, tai ne šio laiško tema.

Negalint pereiti per sieną oficialiai, visi susėdo į mašinas ir pradėjo skirstytis. Kiek pavažiavus nuo sienos, prezidentas su adjutantu plk. Žukaičiu, išlipo iš mašinos ir ėjo miestelio link pėsti. Laikas buvo tarp 11 ir 12 val. nakties. Apie šį įvykį, baro viršininkas Žemaitis, tuoj man pranešė telefonu ir aš skubiai išvykau į Kybartus. Prezidentas, adjutanto lydimas ir pasitaikiusio policininko padedamas, pasiekė "žaliąją sieną" ir per upelį perėjo į Vokietiją.

Policininko pavardę, kuris padėjo prezidentui pereiti sieną, aš neatsimenu ir tuo tarpu užrašuose nesurandu. Policininkui sugrįžus į nuovadą aš turėjau su jo pokalbį, labai trumpą ir liečiantį vien jo asmenį. K. K. Morkūno aprašytas pokalbis su manim visiškai nepanašus nei turiniu nei aplinkybėmis.

Apie 1 val. nakties, jau birželio mėn. 16 d., iš Kauno atvyko siųsta delegacija: min. E. Galvanauskas, gen. K. Tallat-Kelpša, plk. Šliogeris ir plk. P. Saladžius. Visi, išskyrus plk. P. Saladžių, tiesiai atėjo į nuovadą pas mane, pasisakė kad jie atsiųsti ministerio pirmininko pasimatyti su prezidentu. Delegacija buvo korektiška, jokių reikalavimų ar priekaištų man nedarė, tiktai prašė sudaryti sąlygas jai pasimatyti su prezidentu, kuris jau buvo Eitkūnuose. Netrukus, policininko lydimas, iš gimnazijos atėjo ir plk. P. Saladžius. Jis buvo užsigavęs dėl policijos eskorto ir man pareiškė protestą, bet šis incidentas tuoj buvo likviduotas vietoje ir toliau ramiai kalbėjom apie reikalą.

Mums bekalbant, paskambino Virbalio policijos nuov. viršininkas ir pranešė, kad į Kybartus žygiuoja 9 pėst. pulkas iš Mariampolės. Man ir delegacijai tas buvo netikėta staigmena. Pagal-

Praeitis ateičiai!

KARALIUS–KUNINGAS

PETRAS BŪTĖNAS

(Pradžia Birželio-Liepos KARYJE)

KONAGIS IR RYKYS

Konagis — karalius, o *rykys* — ponas pagal XIV amžiaus maždaug pusės (LE.V.439) Elbingo žodynėlį (tik 802 žodžiai), seniausią rašytinį prūsų kalbos paminklą, Prūsos pavyslio Pamedės ir Pagudės "pakrūmės" sričių šiaurėje susidūrime. Bet dėl *rykio* "pono" ir kitokio aiškinimo žr. LE. XX.282 p. *rikį* (t.y. rykį), ir patartina atidžiai bei kritiškai pasinagrinėti skaitant.

Prūsų *konagis* "King" Elbingo žodynėlio 9-to psl. antrame stulpelyje iš viršaus antras žodis, — taigi karalius-cyning-kuningaz. Iš anksčiau iš baltų tautos šeimos tik vieni prūsai poną vadindavo *rikis* "Herre", — taigi rykys-ponas, o tai yra Elbingo žodynėlio 9-to psl. antrame stulpelyje iš viršaus pirmas žodis tuoj prieš pr. *konagis* "King" žodį; žr. Bg.II.85,93,III.655p. Rašo LE.XIII.357p. : pr. *rikijs* iš senesnio **rīkijas* "ponas", skolintas greičiausia dar iš gotų **reikeis* "valdovas" žodžio. — Lietuviškai rašysime *rykỹs* 3, galint rašyti ir *rykijas* 2.

Prūsams bus buvę reiškę: *konagis* — King t.y. karalių, o *rikis* "rykys" — Herre, t.y. poną, paskutiniam įvardui ankstesnės rytiečių germanų gotų "viešpaties-valdovo-kuningo-karaliaus" reikšmės-prasmės nebegavus ir nebeturėjus. Ir daug anksčiau žinomas IX amžiaus vulfstaninis *cyning* "kuningaz, King" Aisčių žemėje reiškia tik karalių. *Rykys* ar *rykijas* [Čia priesaga *-ij-* yra vakariečių baltų prūsų, vienoda su rytiečių baltų lietuvių, pvz. ten ir ten vietovardžiuose vartojama.] buvo pralenktas ir Prūsoje bei Lietuvoje plačiausiai vartojamo *kuningo*, to pr. *ko-*

---

vojau, gal rusai persikėlė per Nemuną ir žygiuoja į pasienį. Skubiai išsišaukiau Kariuomenės štabą ir paklausiau gen. Karvelį kame reikalas. Dėl tos mano žinios gen. Karvelis susijaudino, paprašė palaukti prie telefono iki pasiteiraus divizijos štabe. Tačiau, ir divizija nieko nežinojo apie pulko žygį, ir generolas paspėliojo, kad gal kokia provokacija, arba nesusipratimas įvyko. Gen. Karvelis prašė, kad tuoj vykčiau pasitikti pulką ir suradęs pulko vadą, jo, generolo, vardu, prašyčiau grąžinti pulką į kareivines, nes gali susidaryti labai rimtų komplikacijų. Čia pat, mano kabinete buvo ir gen. K. Tallat-Kelpša, pilnoje uniformoje ir aš pasiūliau jį siųsti, kas ir buvo padaryta.

Gen. K. Tallat-Kelpšai išvykus vykdyti įsakymą, aš, tuo tarpu, pasiunčiau baro viršininką Žemaitį į Eitkūnus pasiteirauti pas vokiečius ar jie įsileis iš Kauno atvykusią specialią delegaciją pasimatyti su prezidentu. Vokiečiai sutiko ir po keletos valandų, grįžus gen. K. Tallat-Kelpšai, Žemaitis išsivedė min. E. Galvanauską ir gen. K. Tallat-Kelpšą į Eitkūnus. Po kiek laiko, jiems grįžus, min. E. Galvanauskas skambino į Kauną, su kuo tai kalbėjo ir vėl paprašė eiti į Eitkūnus. Antrą kartą delegacijai sugrįžus, min. E. Galvanauskas man papasakojo, kad jie prašė prezidentą grįžti į Kauną, bet jis nesutiko. Anot jo žodžių, delegacija uždavinį atliko ir rengėsi vykti į Kauną. Laikas buvo apie 6 val. ryto.

Paryčiui, maždaug po 5 val., man paskambino gen. Karvelis ir pranešė, kad ministeris pirmininkas leido išleisti į užsienį visą prezidento šeimą, kas nedelsiant ir buvo įvykdyta. Visi buvo išleisti į Eitkūnus per pasienio pereinamąjį punktą su visais turimais daiktais. Paprastai, vykstant per sieną, daiktus tikrina mutinė, bet šį kartą to nedarė, tik perleisti per sieną automobilius muitinė nesutiko, nes jie visi buvo valdiški ir tam reikėjo atskiro leidimo iš Kauno. Tokiu būdu, visi daiktai esantieji dviejuose kariškuose sunkvežimiuose ir lengvose mašinose, buvo, nešte pernešti per sieną ir sukrauti prie vokiečių muitinės.

Trumpai ir suglaustai aprašiau, kaip ir kas ištikrųjų įvyko Kybartuose birželio 15-16 dieną.

Būdamas dar gyvas ir tų įvykių liudininkas laikau savo pareiga reaguoti į piktą ir neteisingą insinuaciją. Jeigu įtarinėti kolaborantu gen. K. Tallat-Kelpšą ir Judu laikyti baro viršininką Žemaitį, tad nuosekliai galvojant, kolaborantai buvo ir visi delegacijos nariai, aš, ministeris pirmininkas A. Merkys ir t.t. Gi, A. Merkys, remiantis Konstitucijos atatinkamu paragrafu, paties prezidento buvo paskirtas eiti ir prezidento pareigas.

nagis=*karaliaus*, tik *kuningui-kunigui* paskui netekus savosios *karaliaus* reikšmės-prasmės.

LE.XIII.357p. sakoma, kad *kon-ag-is* iš **konagas* bus vėlesnio skolinimo ne su germanų *-ing-*, bet su prūsų priesaga *-ag-*, plg. to paties Elbingo žodynėlio *spergio-wanag* "toks vãn-ag-as 3b", *witwago* "laukys (paukštis, Fulica atra".

Dėl priesagos *-ag-* dar plg.: pr.*kad-eg-is* "liet. kad-ag-ỹs 3b ir trm. kad-ug-ỹs 3b — ėglis 2 (juniperus)", o iš XIII-XIV a. vok. ist. šlt. *kun-ing-ui* plg.: *Kun-eg-es* (LE.XIII.357). Dėl šaknies *kon-* iš *kun-* iš rytinių germanų gotų *kuni* "giminė, kiltis" (t.p.) plg. XIII-XIV a. vok. ist. šlt.: *Koninges-, Konyngis-, Conynx-, Conyng-, Kongis-, Konigis-, Konigs-, Konige-* (t.p. ir prūsų *corp-el-is* "liet. kurp-ãl-is 2", pr. *pod-al-is* "liet. puod-ẽ-is 2", pr. *pa-sson-s* "liet. pó-sūn-is 1" (Elb. žod.).

Taigi, prūsų *kon-ag-is* turėtų būti iš **kun-ag-is*, o gal vietomis prūsuose bus buvęs ir **kun-ig-is*, žinoma, galutinai iš **kun-ing-is* iš gotų *kun-ing-az "kuningas — karalius".

Konagis = cyning-kuningas "karalius, viešpats" praverčia Prūsos valstybinei santvarkai nušviesti, bet kartu jis tam tikrai suriša ir baltų teritorijos visus vakarus tarp Vyslos 200 km ilgio žemupio su jos plačiąja delta ir Dauguvos upės tam pačiam *kuningiškam*-karališkam reikalui. O pats *rykys-rykijas* galėtų patarnauti ypač Prūsos ūkio bei religinio tyrinėjimo dalykams.

"Kadangi lietuviai su vokiečiais visų pirma susidūrė Padauguvyje, tai galima spręsti, kad iš ten apie 1200 metus paskolintas *kùnigas*. Fonetiškai kiek senoviškesnis *kùningas* gautas greičiau iš kryžiuočių, tarpininkaujant prūsams" (LE. XIII.357), bet, pridėtina, jis bus stūmęsis į rytus per Žemaičius link Augštaičių, kaip dar pamatysime "Atsirado kunigaikštis" skirsnyje. — Vakarinių suomių-ugrų estų ir suomių yra irgi *kuningas* "karalius" (t.p.); taip turėtų būti vadinama ir somiškųjų lybių. Alnpekės livoninė eiliuotoji kronika, parašyta Estijos sostinėje Taline, aprašydama apima 1143-1290 metų (prieš Mindaugą, Mindaugo, Treniotos, Vaišvilko ir Traidenio laikai) tarpo suomiškųjų lybių krašto įvykius ir vienintelė smulkiai aprašo Vokiečių livoniečių-kardininkų ordino atsiradimą Dauguvos pačiame žemupyje šiauriau Ringos-Rygos ir paskui pačioje lybių Ringos prekybinėje gyvenvietėje Ringelės žiotyse, kurioje tie germaniniai ateiviai 1201-2 metais savo pilį pasistatydino (LE.I.127; Bg.III.267). Lietuvių viešpačiai-valdovai-karaliai-kuningai Alnpekės eil. kronikos buvo vadinami: *konic, konig, koning* (LE.XIII.355). Viduramžių vokiečių augštaičių *kunig* : Alnpekės eil. kronikoje: *kunige* von Samaiten "Žemaičių kunigaikščiai" (t.p. 357), taigi yra kunigai-kuningai-karaliai, o ne "kunigaikščiai", nes ir šitokio pastarojo žodžio-įvardo tada dar nebuvo. Apie Traidenį (1270-1282 m.; patriotas ir svarbus, didžiai karingas ir sumanus mūsų kuningas-karalius) rašoma Alnpekės eil. kronikos 191-194 eilutėse, kad 1278 metų pabaigoje Vokiečių ordino karo žygyje į Lietuvą: wart *kuniges* Thoreiden lant beraubert vil und verbrant (LE.XXXI.367)=*kunigo* "kuningo-karaliaus" Traidenio kraštas buvo apiplėštas ir sudegintas.

Visi Lietuvos Žemaitijos *kuningai*-kunigai, kurių buvo net labai daug, yra *karaliai* iš vadinimo, nors iš daug vėlesnio kažkokio pripratimo juos ėmė vadinti naujadariškai *kunigaikščiais*, ir žr. tolimesnį skirsnį. Žinoma, ir jie bus buvę įvairių laipsnių visokiems valstybinės santvarkos reikalams: vyresni, žemesni, strategijos ir karo žygių vadai ir pan. Šitoks kuningų-karalių gausumo (kaip kad ir pačioje Prūsoje IX amžiuje ir dar iš anksčiau buvo būta) faktas patvirtina mūsų šalies santvarkos koalicinį pobūdį, organizuotumą, gynybą ir labiausia stipraus ūkio sistemą.

Jungiamasis ar vyriausias, vadovaujamasis kuningas-karalius pvz. bus buvęs ir Traidenis visai Lietuvai. — Vokiečių ordinų ar kurių kitų priešų kariniai puolimai į Lietuvos valstybės žemę tebuvo vien tik apiplėšiamieji, deginamieji ir ramiųjų gyventojų naikinamieji, o palyginimui kad ir iš netolimos praeities — dar daug kas tebeatsimena, jaunieji ir iš Lietuvos istorijos lengvai gali išskaityti I ir II pasaulinius karus ir jų padarytus nuostolius ramiam neslaviškam ir negermaniškam Pabaltijui — Lietuvai, Latvijai, Estijai, Suomijai ir visai Mažajai Lietuvai. Jei tokioje Lietuvos valstybėje nebūtų buvę daug kuningų-karalių ir jų savitarpinės santalkos, tai kraštas iškart būtų buvęs perblokštas, nebebūtų priveikęs vis atsistatyti, vėl susiorganizuoti, savųjų sienų apginti ir net, galop, imperijos laipsnio pasiekti.

•

KUONINIAI LATVIJOJE

Latviai karalių vadina *kēninš*, skolintą iš viduramžių vokiečių žemaičių *koenink*, o *karalis* jų tik tautinio atgimimo laikais pasiimtas iš lietuvių kalbos (LE.X.511), betgi žr. "Užmirštas karalius" skirsnio labiau pabaigą. Latvių žodinė lytis *kėn-in-š* būtų liet. *kẽn-in-is*, nebeturįs priesagos vok. *-ink-* iš *-ing-*, o tik priesagą *-in-*, taigi jau vistiek saviškai naujoviškai. Kad Latvijoje, kitados valdytoje Vokiečių livoniečių-kardininkų ordino, kaip ir Prūsoje, M. Lietuvoje bei Lietuvos Žemaitijoje, buvo įsigalėjęs *kuningas* "karalius" įvardas titulas, tai čia ne pro šalį pateikti iš Latvijos šitokį ūkinės santvarkos vaizdą iš M. Skujenieks, Latvija. Ryga. 1927 m. 173, 154 p., kuris liečia ir lietuvių tautos istoriją, etniką bei kito-

kius reikalus; verčiu, o skliausteliuose yra mano aiškinimai:

"Kuldingos apskrities (Latvijos Kuršo vidurinėje juostoje) kaimų žymi dalis yra *laisvieji kaimai*, lat. *bryvciemi*. Tie kaimai yra *Kuoniņi, Ziemeli, Kalejciems* ir *Pliki* — Turlavos pagastevalsčiuje (būtų liet. Kúoniniai; Ziemeliai, o gal ir Žiem-ēl-iai ar Žeim-ēl-iai; Kal-ėj+ciem-as, t.y. Kalėjų kaimas "Kalvių kaimas", lat. *kalējs* ir *kalvis* "liet. kálvis 4"; Plìkiai 2), *Dragunin* k. — Grikių pag. (būtų liet. Drãg-ūn-iai ar ir pavardinis liet. trm. Drãg-ūn-ai 1) ir *Viesgaliu* bei *Sausgaliu* kk. — Kuldingos pag. (būtų liet. *Viẽš*+gal-iai 1 ir Saũs+gal-iai 1). Šių kaimų gyventojams viduramžiais Ordino magistrai duodavo įvairių privilegijų, kuriomis jie galėjo naudotis vienodai su kitais Ordino vasalais — dvarininkais. Tų laisvųjų kaimų gyventojus vadina lat. *kuoniņi*, arba *kuršin kuoniņi* (būtų liet. *kúon-in*-iai, arba kuršių kúoniniai "kuninginiai-kuniginiai-karališkieji"), vok. *kurische konige* (būtų liet. kuršių kunigaĩ, o dėl lyties *kon-ig-e* žr. ankstesnį skirsnį. Jie sau privilegijų pirmą kartą gavo 1320 metais [Tai buvo Gedimino (1316-1341 m.) laikais, o šio mūsų karaliaus veiklą ir Livonijoje sk. Lietuvos istorijoje], o vėliau tos privilegijos daug kartų buvusios atnaujinamos, prailginamos. Dėl privilegijuotosios būklės kuoninių kaimuose betgi nėra ūkių-sodybų, kurie savo turtingumu išsiskirtų iš apylinkių. Laisvųjų kaimų gyventojai išdidūs yra dėl savosios pirmenybės-prioriteto, ir anksčiau tiktai su sau lygiais ar lygiomis tuokdavosi. 1703 ir 1777 metais (1773 metais buvo Lietuvos valstybės pirmasis padalinimas.) jie iš savo tarpo išskirdavo visus tuos, kurie nebuvo kilę iš giminės, nebuvusios apdovanotos lėno raštais.

"Viduramžiais laisvųjų ūkininkų buvo visoje Latvijoje, o tik vėliau karų ir sąmyšių laikais privilegijų dokumentai daugeliui buvo žuvę, ir todėl apylinkių dvarininkai tokius laisvuosius ūkininkus pažemindami sulygino su kitais ūkininkais. Be anų jau minėtų kuršių kuoninių, buvo išlikę laisvųjų ūkininkų dar Salaspilio apylinkėje (Rygos aps.), Vidžemėje — *Kuoniņi* ir *Vedmeri* (būtų liet. Kúoniniai ir Vẽd+mer-iai), Tukumo aps. — *Buguli* ir *Muižnieki* (būtų liet. Bug-ùl-iai ir Muĩžniekai "dvariškiai; lat. *muiža* yra dvaras"), kurie privilegijas sau gavo 1464 ir 1494 metais; Abavos dvaro *Liberti* k. (būtų liet. Libertaĩ ar tikriau Lybartaĩ; Tukumo aps.), Mežuotinės dvaro *Dumpiši* (būtų liet. Dump-iš-iai; Bauskės aps., o dėl lot. *Medizota*, turbūt, *Med*-i+zot-a "Mẽžuotinė, lat. Mežuotne" žr. V. Pašuta ir J. Štal, Gedimino laiškai. Vilnius. 1966 m. 173 p., arba V. T. Pašuto, Obr. Litovskogo gos. Moskva. 1959 m. 528 p. Bg. III. 263 p.) ir *Butkuni* (liet. But-k-ũn-ai; žr. Bg. III. 582) kaimas, kuris ligi 1921 metų priklausė Latvijos valstybei respublikai kaip Kurliandskaja gubernijos priklausinys, Mintaujos-lat.-suom. Jelgava, aps. Liel-Sesavos (arba Sesavos; ten teka liet. *Šeš-ẽv-ė* 2, žiemg. *Ses-ev-ē*, lat. *Ses-av-a*, vok. *Sess-au* iš kamieno *Ses-av-*, ir yra Lietuvos ir Latvijos Žiemgalos upė, Mūšõs-Liẽlupės kairys-pietvakarinis įtakas) pagastui. Toks kaimas buvęs vienintelis apskrityje, kaip Kuldingos apskrities kuoninių — laisvųjų ūkininkų kaimai".

Butkūnų kaimas kaip lietuvių gyvenamas prijungtas prie Lietuvos valstybės respublikos Lietuvos ir Latvijos valstybinės sienos 1921 metų vasarą nustatymo sutartimi. Jis stovi šiauriau savo Kriukų vlsč. Šiaulių aps., Lietuvos Žiemgaloje. Butkūnų k. ir kuoninių kaimų aprašų LE-oje nėra. Apie Butkūnus dar daug reiktų rašyti, kokia ten etnografinė apylinkė abiem valstybinės sienos pusėmis ir kieno bei kokiomis pilietinėmis pastangomis tas 22 ūkių ir 129 lietuvių gyventojų (LAV.295) kultūringas kaimas buvo Lietuvos atgautas.

Dar *kuoniniai* iš Vokštžemėlapio. Latvijos Kuršo pietinės-žemaitinės juostos pietuose Liepojos apskrities pietuose ir netoli Lietuvos Žemaitijos žiemvakarių yra lat. *Papes Kuonciems*, P. Mantnieko Latvijos žml. *Papes Kinonuciems* (būtų liet. Põpės Kúonių kaimas) didelis prie Baltijos jūros ir gintaro radimo juostoje, piečiau milžiniškų balų stovi *Kuoninciems* (būtų liet. didžiulio Põpės ežero; nuo to kaimo į rytus už Kúoninių kaimas) piečiau Rùkiavos, lat. Rucava, mstl., vakariau Šventõsios vidurupio Įpiltiẽs piliakalnio ir Įpiltiẽs-Júodupio žiočių, kur visur yra nemaža ir lietuviškų vietovardžių.

Tie visi Latvijos *kuoniniai* būtų galima tam kartui lietuviškai pavadinti ir *karãliškiai*, t. y. kuningų-karalių teisių laisvieji ūkininkai. Gal plg. stambiaũkius kaimus Lietuvos Žiemgaloje Šiaulių aps., kaip Žeĩmio-Žeimẽlio vls. *Barãdiškiai* 1, *Diržiaĩ* 2, 4, *Steigvìliai* 2, trm. Staig+vìl-iai kaimai, taip pat ir apie Laũksodžio bžk., dv., net kitus ir Liñkuvos valsčiuje, kuriuos tokius senieji čiabuviai vadindavo *karãliškiais*. O ten visur kitur visus kitus smulkesnius ūkininkus valakininkus vadindavo *põniškiais*, t.y. dvarponių-ponų valdytus ir sunkesnę baudžiavą dvarams ėjusius, — kaip pvz. grūžiečiuose, joniškėliečiuose, pasvaliečiuose, švobiškiečiuose, vaškiečiuose, kurie visi jau Biržų apskrities.

•

ATSIRADO KUNIGAIKŠTIS

Lietuvai ir Lenkijai jau buvo 1576-1586 metais Vengrijos kng. Steponas Batoras, o 1587-1632 metais Švedijos Vazų giminės Zigmantas IV kaip

unijiniai karaliai. Tada nuo 1589 m. iš germ. gotų **kuningaz* slavinėje įtakoje per slaviškąsias kanceliarijas ir kronikose lietuviams ėmė ir atsirado siauresnės, susiaurintos, reikšmės-prasmės pačių lietuvių iš *kuningas-kunigas* "karalius" (žr. plg. priešakinį skirsnį) išsiverstinaĩ išgalvoti *kun-ig-aĩk-št-is* 1 ir šaly pati *kunigaikšt-ìen-ė* 1 bei *kunigaikšt-ỹt-ė* 2, naujau tarmiškai pasakant ir *kunigaikšt-yč-ià* 4. Bet priesagų samplaika *-aik-št.* lietuvių kalbos žodžių daryboje daugiau nevartojama, o kaip tas *"princo"* prasmės žodis morfologiškai dar kaitaliojosi, tai žr. LE. XIII. 357-8 p.

Šiaipjau nei *princo* "karaliaus sūnaus", nei *duko*, lot. *dux* "vado" įvardai ar titulai visiškai netinka *kunigaikščio* įvardui pavaduoti, ar tą *kunigaikštį* kas laikytų "kone karaliumi", ar kad ir "išplėstinės sąvokos princu". Paimu, ir tiek! Antra, *kunigaikščio* titulą (kaip kaikurie mūsų istorikai rašo lyg pateisindami) paliekant motyvu, kad jis jau esąs įėjęs į Lietuvos istoriją, irgi būtų ir neistoriška, ir prieš Lietuvos valstybės santvarką bei lietuvių tautos kalbines tradicijas. Nei baltai, nei lietuvių tauta ir nei visa baltų ir lietuvių istorija niekur niekaip nėra vengę *karaliaus - kuningo* "karaliaus" titulo baltų teritorijoje. Rodos, tikrai taip!

Kunigaikščio įvardo verstinis atsiradimas (1589 m.) formaliaĩ susijęs yra su rytinių germanų gotų žodžiu **kuningaz,* taigi *kun-ing-as*, netekdamas priesagos *-ing-*, betgi jau tik nuo Vokiečių ordinų laikų XII amžiuje, nejučia įtaigojamai "tarpininkaujant" ordinų kanceliarijai. Bet šalia *kun-ig-as* lietuviams būta ir *kun-ing-as*, žr. LE.XIII.357p. 1-oje skiltyje, dvasininką *kuningu* vadino M. Lietuvoje, A. Juškos vestuvinėse dainose ir dabar dar pažįstamas Šiaulių apyl. Augštelkų kaime.

Prieš gerus 70 metų mano augime senieji žmonės šalia *kùn-ig-as* 3b "dvasininkas" vartodavo ir *kùn-ing-as* 3b Mūšos baseine rytiečių augštaičių žosininkų šnektoje: jos pontininkų pošnektėje (grūžiečiuose, joniškėliečiuose, vaškiečiuose) mieliau tardavo pirmąją žodžio lytį, o jos pantininkų pošnektėje (linkuviuose, lauksodiečiuose) labiau griebdavo antrąją žodžio lytį, žinoma, tada pamaišydami abi. Tai yra vad. "Augštaitijos ir Žemaitijos" buvusioje tarsi kokioje administracinėje riboje, o apie ją žr. LE.I.428p. *Aukštaičiai* artikelį (kuris enc. vyr. redaktoriaus bus neapgalvotai ir be reikalo aptrumpintas); taip pat kaikuriuos senus Lietuvos istorinius žemėlapius. Gi apskritai imant, — dabar tėra liet. *kùn-ig-as* 3b "dvasininkas", o lat. *kun-g-s* "ponas" ir net *baznīckungs* "bažnyčios kùngas-ponas, t.y. katalikų kunigas"; šiaipjau jis yra lat. *mācītājs* "mokytojas, der Pfaarheer", o lat.-vok. *skuolatājs* "liet. mokytojas, pvz. mokykloje". — Todėl galima spręsti, kad pvz. ligi minėtosios administracinės ribos Lietuvos valstybėje karalystėje tikrai galėjo eiti Žemaitijos *kuningų* "karalių, ne kunigaikščių" įtaka, o pats ten *kuningas* "karalius" bus beeinąs iš IX amžiaus vulfstaninio *cyning* "kuningo-karaliaus", ir kt.

Kuningas ir *kunigaikštis* žodiniu pagrindu beturį germaniškos kilmės šaltinį, betgi tas *kuningas* daugiau jau nebereiškiantis *karaliaus*-cyningo-rexo-bazilėjo, o *kunigaikštis* jų net niekados nereiškė.

Iš progerm., gotų **kuningaz* yra ir slavų : sen. slavų *kŭnędzĭ* (*ŭ* reiškia tverdyj znak, o *ĭ* — miagkij znak, abu nykstantieji garsai, ir žr. tuoj toliau) iš kamieno **kun-ing-*, rusų jau tik *kniaz'*, o lenkų *ksiądz* ir *książę* (šaknies teliko tik vien priebalsiai *ks-*) irgi iš kamieno **kun-ing-*, — abejur reiškia vadovą, *karalių*, vadą.

Šiais laikais rus. *kniaz'* ir lenk. *książę* (iš abiejų žodžių šaknų "moderniškume" teliko tik priebalsinės šaknys *kn-* ir *ks-*) tereiškia tik kunigaikštį, nebe karalių-cyningą-kuningą. Lenk. *kniahini* ist., dabar *księżna*, o rus. *kniaginia* "kunigaikštienė"; lenk. *księstwo*, o rus. *kniažestvo* "kunigaikštystė, kunigaikštija, hercogystė, -ija"; bet lenk. *ksiądz*, o iš čia rus. *ksiondz* "kunigas - dvasininkas". — Iš čia viskas lietuvių kalbai svetima ir Lietuvos reikalams gyvai nereikalinga. Tik tiek tereikalinga, kad šitokie slaviniai pavyzdžiai iš vėlyvųjų laikų parodo, kokios titulo nustatymo reikalui įtakos bus darę tiems, kuriems bus buvęs parūpęs *kunigaikščio* įvardas-titulas išgalvoti ne karaliui-kuningui "karaliui" vadinti. Žodžiu, įvardas *kunigaikštis* nėra tikęs produktas Lietuvos valstybės *karalystės* reikalams.

Slavų kalbos apie IX amžiaus vidurį po Kr. (ir iš anksčiau) jau tiek yra gavusios svetimųjų įtakų, kad, galop, apskritai visiškai nutolo nuo indoeuropiečių prokalbės kalbinio veido, o vad. "baltų-slavų prokalbės" niekados nebuvo ir nėra. Tuo tarpu baltų, ypač prūsų ir lietuvių, kalbos savas senąsias kalbines lytis kiek galint sveikas išlaikė, tiksliai artėdamos į indoeuropiečių prokalbės gyvavimo laiką. Šitame apie . . . VIII-IX amžius laikotarpyje jau yra ir priešmindauginės Lietuvos valstybės susikūrimo stadija, kai tebebuvo įsigalėjusi baltų lietuvių kultūra baltų teritorijos net ir tolimuose rytuose.. O toje stadijoje prasidėjo slavų kariniai puldinėjimai į Lietuvos ir apskritai baltų teritorijos periferijas, vėliau ir atsikraustėlių Vokiečių ordinų net žnypliniai-repliniai reisai "puldinėjimai" į aisčių-baltų žemę, bet jau baltų teritorijos vakaruose.

(Bus daugiau)

Vokietijos 1939-1945 m. karo aviacija — tautos pasididžiavimas

J. Rapšys

(Pradžia gegužės mėn. KARYJE)

Kovos ore virš Vokietijos

Kas išgyveno, tas niekuomet neužmirš sąjungininkų, taip vadinamų, "skraidančiųjų tvirtovių" puolimo. 1943 m. sausio mėn. 27 d. amerikiečių skraidančios tvirtovės pradėjo pulti Vokietiją dienos metu, pradedant Wilhelmshafenu. Anglų bombonešiai, kad galėtų geriau apsiginti, puolė naktį. Vasario mėn. sąjungininkai jau sutiko didesnį vokiečių pasipriešinimą. Vokiečių naktiniams naikintuvams ėmė sektis, bet jų nedaug ir jų visur trūksta. Nors jų gamyba didėjo ir 1943 m. birželio mėn. buvo pagaminta beveik 1000 naikintuvų, bet kadangi daug jų buvo reikalaujama, tai ir to skaičiaus, toli gražu, neužteko.

Amerikiečių generolo Eaker planas buvo: pirmiausia sunaikinti lėktuvų gamybą, o anglų — bombarduoti visus miestus tikslu pakirsti gyventojų moralę. Pradėta bombarduoti ir gyvenamuosius kvartalus ir pakeista taktika: bombarduojamas visas rajonas be jokių išimčių. Naktį į kovo 29 bombarduojamas Luebeckas: 100 namų sugriauta, 4000 — dalinai sugriauta, 320 žuvusių, 785 sužeistų. Tik 8 bombonešiai buvo numušti.

Naktį į gegužės 31 d. bombarduojamas Koelnas. Bombardavo 1000 lėktuvų. Tai buvo didžiausias bombardavimas istorijoje: 3300 namų sugriauta, 9500 — dalinai sugriauta, miestas beveik sudegintas. Tą naktį vokiečių naikintuvai numušė 40 anglų bombonešių, 116 bombonešių buvo priešlėktuvinės ugnies sužaloti.

Po tokio didelio bombardavimo generolas Galland prašė Goeringo daugiau naikintuvų. Į tą prašymą Goeringas atsakė: "Pirma turi būti nugalėti rusai". Tokiai padėčiai esant, vokiečių aviacija įėjo į 1943 metus, į lemiamą karo laikotarpį. Laikotarpyje nuo 5 kovo iki 29 birželio, t. y. per keturis mėnesius buvo sugriauti šie didieji miestai: Essen, Duesburg, Duesseldorf; gerokai apgriauti: Wuppertal, Bochum, Dortmund. Tuo laikotarpiu buvo puolamas ir Ruhro kraštas: 872 bombonešiai buvo numušti, 2126 — sunkiai sužaloti. Bet kad būtų daug laimėta — klausimas.

Sąjungininkai dažnai apgaudinėdavo vokiečius: skrenda, pavyzdžiui, tam tikra kryptimi, tai vokiečiai ir savo lėktuvus koncentruoja ta kryptimi, bet, pasirodo, kad paskui juos skrenda šimtai lėktuvų visai kita kryptimi. Kiek vėliau buvo bombarduojamas Hamburgas. Iš viso per 4 naktis miestą puolė 3000 lėktuvų. Numesta 9000 tonų bombų: 30,482 žmonės žuvo, pusė miesto — tik griuvėsiai. Kaip reagavo į tai vokiečių aviacijos vadovybės? Štai kaip: maršalas Goeringas ir generolai Jeschonnekas ir Milchas priėjo vienos nuomonės: visos jėgos tėvynei ginti. Tik Hitleris pasiliko prie savo nuomonės: terorą galima sulaužyti tik teroru. Kad jau daug vokiečių miestų buvo subombarduota, kaltė buvo metama gen. Jeschonnekui. Generolas negalėjo to pakęsti ir nusižudė. Jo paskutiniai žodžiai: "Su maršalu Goeringu aš nebegaliu bendradarbiauti". Nepasisekimą Stalingrade irgi norėjo suversti ant gen. Jeschonneko.

Vokiečių naikintuvai techniškai buvo geresni už sąjungininkų. Gen. Galland yra pasakęs, kad jeigu mes tokių lėktuvų turėtume daug, tai oro karas virš Vokietijos dar būtų nepraloštas. Bet Hitleris nenorėjo daugiau naujų naikintuvų; jis sakė: "Ne gintis mums reikia, bet pulti". Tačiau, iš tikrųjų, tai karinė padėtis vertė ne pulti, bet gintis, nes sąjungininkai puolė beveik be pertraukos. 1943 m. rugpjūčio 29 - rugsėjo 4 dienomis vokiečiams pasisekė numušti 123 bombonešius ir 114 — sužaloti. Didžiausi anglų nuostoliai buvo 1944 m. kovo mėnesį: bombarduojant Leipzigą 78 bombonešiai buvo numušti, bombarduojant Berlyną — 72 bombonešiai, bombarduojant Nuernbergą — 101 bombonešis. Tuo laikotarpiu vokiečių naikintuvai pasiekė savo didžiausį, o kartu ir ... paskutinį laimėjimą. Sąjungininkai puolimus nakties metu laikinai sustabdė. Bombarduojant Vokietiją, 56,000 anglų skraidančio personalo ir daugiau negu 40,000 amerikiečių — žuvo.

Sąjungininkai, laikinai sustabdę miestų puolimą nakties metu, didžiausią savo aviacijos dalį sukoncentravo vakaruose, išsikėlimui į Prancūziją paremti. Vokiečiai, žinoma, norėjo gintis, bet ką reiškė maršalo Sperrle aviacija iš 198 bombonešių ir 125 naikintuvų prieš sąjungininkų 3467 bombonešius ir 5409 naikintuvus. Prieš šitą masę jau nebuvo galima kovoti, nežiūrint lakūnų patyrimo, narsumo ir pasiaukojimo. Vokietijos kapituliacija — tik laiko klausimas. Nebebuvo atsarginių lakūnų, mažai jau buvo lėktuvų, nebeturėta benzino. Karas galėjo būti šiek tiek prailgintas, bet ne laimėtas. Niekas nebegalėjo išgelbėti Vokietiją nuo karo pralaimėjimo. Nieko nebegalėjo padaryti ir karo aviacija. Tiesa, vokiečių aviacija negalėjo sugriauti Anglijos ir Rusijos miestų ir ginklų fabrikų, nes neturėjo sunkiųjų tolimo skridimo bombonešių, tačiau, jų sausumos kariuomenės laimėjimus be aviacijos pagalbos negalima būtų įsivaizduoti. Kokį didelį vaidmenį vokiečių aviacija vaidino karo metu, pasako ir vokiečiai belaisviai, patekę invazijos metu į sąjungininkų nelaisvę; jie sakė: "jei mes tiek lėktuvų turėtumėm, tai mes per 8 dienas jus iš Prancūzijos išvarytumėm".

Garsiausi Vokietijos ir sąjungininkų lakūnai

Vokietijos karo aviacija daug ką nulėmė, daug išliejo kraujo ir paaukojo gyvybių, daug kovų laimėjo, bet kai kur buvo ir pralaimėta. Bet čia tai buvo ne lakūnų, bet vadovybės klaida, kuri nesugebėdama įvertinti tikros karinės padėties ir padaryti atatinkamas išvadas, duodavo visai neįvykdomus uždavinius. Jeigu padėsime vokiečių aviacijos laimėjimus ir pralaimėjimus į svarstyklių lėkštes, tai pamatysime, kad laimėjimų lėkštė dešimteriopai persveria pralaimėjimų lėkštę. Ir tuo vokiečiai gali didžiuotis. Net ir sąjungininkai įdomaujasi, kaip vokiečių aviacija su saujele lėktuvų ir ginklų galėjo keleta metų priešintis pasaulio oro galiūnams. Atsakymas gali būti toks: vokiečių lakūnų patrijotiškumas, drausmingumas, drąsa, ištvermė, pasiaukojimas.

Įrodymui, kad vokiečiai gali didžiuotis savo lakūnais, pažiūrėkime į garsiųjų lakūnų sąrašą: (pirmiausia rašoma lakūno laipsnis ir pavardė, po to numuštų lėktuvų skaičius, po to kuriame fronte, ir, jei žinoma, kada žuvo ar mirė

mjr. Hartmann, 352, 348 — Rytų fronte,
mjr. Barkhorn, 301, rytų fronte,
plk. Moelders, 115, 68 — Vakarų fronte, 1941.XI.2, ne fronte,
gen. ltn. Galland, 103, Vakarų fronte,
plk. Gollob, 150, 114 — Rytų fronte,
kpt. Marseille, 158, Afrikos fronte, 1942.VI.
plk. Graf, 211, Rytų fronte,
mjr. Nowotny, 258, 255 — Rytų fronte, 1944.XII.8,
mjr. Ademeit, 166, Rytų fronte, 1944. VIII.8.

plk. ltn. Heinz Baer, 220, 124 — Vakarų fronte, 1957.IV.27.
mjr. Wilhelm Batz, 237, 232 — Rytų fronte,
vyr. ltn. Beiszwenger, 152, Rytų fronte, 1943.CII.3,
mjr. Braendle, 180, 170 — Rytų fronte, 1943.XI.3.
kpt. Brendel, 189, Rytų fronte,
vyr. ltn. Büligen, 108, Vakarų fronte,
ltn. Duettmann, 152, Rytų fronte,
mjr. Ehrler, 204, 199 — rytų fronte, 1945.IV.6,
mjr. Hackl, 190, 125 — Rytų fronte,
vyr. ltn. Hafner, 204, 184 — Rytų fronte, 1944.X.17.
plk. Ihlefeld, 130, 56 — Vakarų fronte,
vyr. ltn. Josten, 178, Rytų fronte,
kpt. Kirschner, 188, 20 — Vakarų fronte, 1943.XII.17,
vyr. ltn. Kittel, 267, Rytų fronte, 1945.II.14,
mjr. Krupinski, 197, 177 — Rytų fronte,
kpt. Lang, 173, 145 — Rytų fronte, 1944.IX.3,
kpt. Lipfert, 203, Rytų fronte,
plk. Luetzow, 103, 85 — Vakarų fronte, 1945.IV.24,
vyr. ltn. Meyer, 102, Vakarų fronte, 1944.3.2.
mjr. Muencheberg, 135, 102 — Vakarų fronte, 1944.III.23,
plk. Oesau, 125, 44 — Rytų fronte, 1942.V.11,
vyr. ltn. Ostermann, 102, 93 — Rytų fronte, 1942.VIII.9,
vyr. ltn. Hans Philipp, 206, 28 — Vakarų fronte, 1943.X.8,
plk. Priller, 101, Vakarų fronte, 1961. V.20 mirė,
mjr. Gunther Rall, 275, 271 — Rytų fronte,
vyr. ltn. einert, 174, 103 — Rytų fronte,
mjr. Rudorffer, 222, 136 — Rytų fronte,
kpt. Schack, 174, Rytų fronte,
kpt. Heinz Schmidt, 173, Rytų fronte, 1943.IX.5,
mjr. Schroer, 114, 102 — Vakarų fronte,
Vyr. ltn. Schuck, 206, 198 — Rytų fronte,
ltn. Steinbatz, 99, Rytų fronte, 1942. VI.15.
plk. Steinhoff, 176, 149 — Rytų fronte,
kpt. Max Stotz, 189, 173 — Rytų fronte, 1943.VIII.19.
kpt. Sturm, 158, Rytų fronte, 1944. XII.22,
vyr. ltn. Thyben, 157, 152 — Rytų fronte,
mjr. Weiszenberger, 208, 175 — Rytų fronte, 1950.VI.10 mirė,
plk. Wilcke, 162, 25 — Vakarų fronte, 1944.III.23,
mjr. Wurmheller, 102, 93 — Vakarų fronte, 1944.VI.22,
plk. Lent, 110, Rytų fronte, 1944.X.7,
mjr. Schnaufer, 121, Rytų fronte, 1950.VII.15, mirė,
mjr. Prinz zu Sayn-Wittgenstein, 83, 1944.1.21,
plk. Streib, 66
plk. Radusch, 64,
mjr. Schonert, 64,
kpt. Meurer, 65, 1944.1.21.

Į šį sąrašą neįtraukti lakūnai, kurie yra numušę 60 ar mažiau priešo lėktuvų; o tokių lakūnų buvo šimtai. Tarp tų garsiųjų lakūnų yra, atrodo, ir vienas lietuvis Adomaitis, numušęs rytų fronte 166 priešo lėktuvus. Jo pavardė, žinoma, suvokietinta, ir jis vadinamas "Ademeit". Šį garsiųjų vokiečių lakūnų sąrašą reikia palyginti ir su sąjungininkų lakūnais - tūzais.

Amerikiečių lakūnas Richarg Bong yra numušęs Tolimųjų Rytų fronte 40 lėktuvų, Thomas McGuire — 38, Mac Donals — 27, Francis Gabreski — 31, George Preddy, 26, John Meyer 24.

Anglų garsiausias lakūnas yra numušęs 38 priešo lėktuvus, o japonų lakūnas Saburo Sahai — 64 lėktuvus.

Pažiūrėję į tuos sąrašus, negalime net ir palyginti vokiečių lakūnų su sąjungininkų lakūnais. Net ir garsiausias amerikiečių lakūnas Richard Bong yra numušęs tik dešimtadalį to lėktuvų skaičiaus, kurį numušė vokiečių lakūnas mjr. Hartmann. Taigi, palyginę vokiečių ir sąjungininkų lakūnų laimėjimus, galime drąsiai sakyti, kad Vokietija gali didžiotis ir savo karo aviacija, ir savo lakūnų heroiškumu. Nei I-jo, nei II-jo Pasaulinio karo metu nė viena kariaujančiųjų valstybių tokių lakūnų neturėjo ir niekas su vokiečių lakūnais konkuruoti negalėjo. Juk tokį majorą Hartmanną tikrai galime laikyti kokiu tai nepaprastu žmogumi: susitikti su mirtimi 352 kartus, eiti su ja į dvikovą ir ją nugalėti — tai jau reikia ne tik Dievo pagalbos, bet ir... beveik, stebuklo.

Pastaba: Iš viso vokiečių naikintuvai (dieniniai ir naktiniai) yra numušę visuose frontuose apie 70,000 priešo lėktuvų, iš jų — apie 45,000 Rytų fronte.

Vokietijos karo aviacijos nuostoliai

Pasiekti tikslą — reiškia laimėti, bet tikslas be aukų, be nuostolių nepasiekiamas. Vokietijos karo aviacija, procentualiai imant, turėjo didžiausius nuostolius:

Žuvo oro kovose ar dingo be žinios — 50,681 (iš jų — 9928 karininkai).

Žuvo oro kovose — 15,308 (iš jų — 3490 karininkų),

Žuvo aviacijos mokyklose besitreniruojant — 9521 (iš jų — 1037 karininkai).

Sužeistų aviacijos mokyklose — 5993 (iš jų — 1037 karininkai).

Buvo žuvusių bei sužeistų ir kitose aplinkybėse. Iš viso žuvusių ir sužeistų — 96,917 (iš jų — 14,929 karininkai).

Per bombardavimus Vokietijoje žuvo apie 593,000 žmonių, o sužeistų buvo apie 486,000. Anglijoje per bombardavimus žuvo tik apie 65,000.

Pastaba: Iš viso karo metu Vokietijoje buvo pagaminta 113,514 lėktuvų. 150,000 aviatorių žuvo, tarp jų — virš 70,000 lakūnų.

Vokietijos lėktuvų konstruktorių veikla

Jei vokiečiai turi pagrindą didžiuotis savo karo aviacija ir lakūnais, tai su pagarba turi nusilenkti ir savo lėktuvų konstruktoriams. Tiesa, Vokietijos karo aviacija karo pradžioje ir techniškai, ir kiekybiškai pirmavo, bet ir konstruktoriai nesėdėjo rankas nuleidę, jie dirbo intensyviai. Jau 1933 m. dr. Guentheris sukonstruavo sprausminį lėktuvą "HE 178" ir jį lakūnas Dieterle išbandė, pasiekdamas 746 km/val. greitį. Tai buvo pirmas sprausminis lėktuvas pasaulyje.

Tais pačiais metais lakūnas Fritz Wendell išskrido su lėktuvu "ME 209" ir pastato naują rekordą: 755 km/val. Tas lėktuvas buvo beveik 200-ais kilometrų greitesnis už kitų kraštų geriausius naikintuvus. Dar tobulesnis buvo naikintuvas "FW - 190" tipo. Net ir garsiausias anglų lakūnas, numušęs 38 priešo lėktuvus, savo knygoje "Wing Leader" rašo, kad iki 1943 m. vokiečių naikintuvas "FW - 190" viršijo visus naikintuvus.

1941 m. balanžio mėn., bandant lėktuvą Peenemuendėje, buvo pasiektas greitis — 920 km/val., o gegužės mėn. tas pats lakūnas Dittmar jau skrido 1004 km/val. greičiu. Tai greitis, apie kurį pasaulia dar nebuvo girdėjęs. Konstruktorius dr. Baade sukonstruavo pirmąjį sprausminį bombonešį pasaulyje, "JU-287" tipo. Nors lėktuvų gamyba buvo jau gerokai paraližuota, bet 1944 m. liepos mėn. buvo išbandytas naujo tipo sprausminis lėktuvas "ME-262". Tas lėktuvas pasirodė pervėlai ir mažame kiekyje, kad galėtų pasukti istorijos lapą. Bendrai paėmus, ir Vokietijos lėktuvų konstruktoriai pirmavo. Profesorius Messerschmitt sako, kad, karui pasibaigus, du trečdaliai Vokietijos lėktuvų industrijos pateko rusams. Garsūs lėktuvų konstruktoriai, dr. Guenther, dr. Baade ir Benz buvo išvežti į Rusiją.

HITLERIO APIBŪDINIMAS

II Pasauliniame kare žuvo apie 3,800,000 vokiečių karių. Daug žmonių žuvo bombarduojant Vokietijos miestus. Visi didesnieji miestai ir gražūs architektūriniu atžvilgiu pastatai virto griuvėsiais. Kas gi kaltas, kad kraštas turėjo išgyventi tokią baisią katastrofą. Maža dalis kaltės, gal būt, galima primesti ir kitiems, bet didžiausias, atrodo, kaltininkas tai Hitleris. Tos nuomonės yra ir daugumas vokiečių. Tai yra tiesa, sako jie, kuri, kaip ir visos tiesos, anksčiau ar vėliau, pasitvirtina. Paklausykime, ką sako patys vokiečiai apie Hitlerį. Vieni (hitlerininkai, žinoma) laiko jį "didžiausiu visų amžių vadu", kiti — paprastu I Pasaulinio karo vokiečių kariuomenės grandiniu; treti — net kariniu tuščiagalviu (militaerischer Dummkopfs). Vieni, man atrodo, per daug iškelia jį į augštybes, net nepasiekiamas augštybes, o treti — perdaug nužemina. Buvęs I Pasaulinio karo metu Hitlerio kuopos vadas sako, kad Hitleris buvo nelabai paklusnus ir amžinas kritikas: ką darai, jam viskas negerai. Tapęs valstybės galva, dar labiau pabrėždavo savo neklaidingumą, o kitų — menkavertiškumą. Hitleris gal ir nebuvo, kaip kas sako "militaerischer Dummkopf", tačiau yra aišku visiems, kad tai buvo be jokio karinio mokslo Vokietijos kariuomenės grandinis, kuris, aišku, savaime, negalėjo būti kariuomenės vadu, negalėjo sugebėti vadovauti kariuomenei.

Hitleris nepasitikėjo savo maršalais ir generolais. Visi, kurie išdrįso jam prieštarauti, kurie nepritarė jo samprotavimams, buvo atleidžiami iš pareigų, arba net ir nužudomi, kaip, pavyzdžiui, maršalas Rommelis. Net ir savo dešine ranka, maršalu Goeringu, jis nebepasitikėjo ir karo pabaigoje įsakė jį areštuoti ir, žinoma, vėliau būtų įsakęs jį nužudyti; tik šito jo įsakymo nepaklausė net ir jo ištikimi geštapininkai ir dar leido Goeringui pagyventi (iki Nuernbergo teismo).

Karui pasibaigus, iš 19 maršalų liko tik 3, iš 37 pulkininkų gen. — tik 4. 20 sausumos kariuomenės generolų, 2 aviacijos generolai ir 1 admirolas buvo nubausti mirties bausme. Hitleris nepasitikėjo net ir karo lauko teismu. Jo manymu "išdavikus" reikia atiduoti tautos teismui, kuris, kaip žinome, bausdavo tik mirties bausme. Toks nepasitikėjimas atbaidydavo generolus nuo siūlomų pareigų ir priversdavo Hitlerį daryti keistus, nesuprantamus kariui, sprendimus. Kai, pavyzdžiui, 1945 m. ginant Berlyną, nė vienas generolas nesutiko vadovauti Berlynui ginančiajai kariuomenei, tai tos kariuomenės vadu buvo paskirtas Himmleris, slaptosios policijos viršininkas.

Visi generolai žinojo, kad toks vadovavimas, kaip Hitlerio, turi pasibaigti katastrofa. Hitleris dažniausiai darydavo sprendimus, pasiremdamas senomis informacijomis ir įsakymus, kartais, duodavo betarpiškai divizijų, ar net ir pulkų vadams. Be to, dažnai keisdavo savo planus. Jokių kompromisų nedarydavo savo geneloramas ir aiškiai pasakydavo: "Aš daugiau matau, aš daugiau žinau ir todėl reikalauju aklo paklusnumo". Gal dėlto Hitleris neturėjo ir generalinio štabo. Kam reikalingas generalinis štabas, jei jis pats viską žino, visus planus sudaro ir tik jis vienas be jokių patarėjų vadovauja.

Vieną kartą Hitleris buvo sušaukęs keleta maršalų ir generolų pasitarti kai kuriais klausimais. Generolai, žinoma, bandė įrodyti kai kurių jo planų beprasmiškumą. Hitleris, išklausęs tų įrodinėjimų, pasakė: "Aš studijavau Moltkės ir Clausewitzo raštus, aš skaičiau Schlieffeno planus, aš žinau geriau negu jūs ir man nereikia jūsų pamokymo. Kaip galima ilgiau su tokiu, viską žinančiu vadu kalbėtis?

Daugumas generolų jau buvo netekę kantrybės, labai pesimistiškai nusiteikę ir kai, sąjungininkai įsiveržė į Prancūziją, patikimiausias Hitlerio maršalas Keitelis paklausė; "Ką dabar turime daryti?", tai armijos vadas maršalas Rundstedtas atsakė: "Galą (karui) turite padaryti, jūs idiotai".

Dar daug neigiamų reiškinių galima būtų pabrėžti, bet faktas lieka faktu, kad įsivaizduojamasis "genialumas" ir "genialus" vadovavimas tautai ir kariuomenei pasibaigė, kaip generolai pranašavo, baisiausia katastrofa.

Vokietija gali didžiuotis savo karo aviacija ir lakūnais tik, žinoma, negali didžiuotis tokiu vadu, kaip Hitleris.

Naudotasi:

Verlag Dr. Hans Riegler "Weltkrieg 1939 - 1945",

Deutsche Verlag-Anstalt "Abwehrkaempfe am Nordfluegel der Ostfront",

Edward Sims "Amerikanische Asse im Luftkampf",

Gert Buchheit "Hitler der Feldherr"

Werner Keller "Ost minus West — null".

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Yra išeivijoje lietuviškų organizacijų, kurios, galima sakyti, vien Nepriklausomos Lietuvos tradicijomis gyvena ir laikosi. Dėl aplinkybių ir aplinkos jos yra greičiau statiškos, o ne dinamiškos. Prie tokių, mano manymu, priklauso visos su mūsų buv. kariuomene surištos organizacijos ir, dalinai, Šaulių sąjunga.

Nors niekuomet jai nepriklausiau, Šaulių sąjungai visuomet turėjau daug simpatijos, laikiau ją nepaprastai naudinga mūsų tautiniam susipratimui ir kovingam patriotizmui skatinti ir ugdyti. Karts nuo karto išgirdusi apie Šaulių sąjungos veiklą, pagalvodavau vis, kas galima būtų padaryti, kad ji ir išeivijoje vėl taptų dinamiška ir gyva.

Ir štai atėjo įkvėpimas — niekuomet neatspėsit iš kur. Ogi, iš Jewish Defense League! Žinot, be abejo, kad šios Lygos pirminis tikslas buvo ne sovietų žydiją iš "žemės nevalios" vaduoti, o New Yorko (vėliau ir kitų miestų) žydų gyventojams apginti nuo vis dažnėjančių užpuolimų. "Never, Never Again", sako JDL obalsis, t.y., niekad daugiau žydai nesileis būti naikinami be pasipriešinimo. Kas gi prieš tuos žydus kėsinasi šioje mūsų demokratinėje valstybėje? Nagi tie patys elementai, kurie ir mūsų tautiečiams gyvenimą daro nesaugų ir nesmagų. Padėtis tolydžio blogėja ir, jei dalykai ir toliau taip rutuliosis, ateitis atrodo nešviesi.

Mano mintis yra tokia: Ar nereikėtų Šaulių sąjungos, gal ir Ramovės, narius bei veiklą "sukarinti", t.y., be bendrų su kitomis organizacijomis tikslų — lietuvybės išlaikymas, kova už Lietuvos laisvę, — duoti Šaulių sąjungai naują dinamišką uždavinį, artimą jos pusiau karinei prigimčiai? Tas uždavinys, kaip spėjat, būtų lietuvių šiame krašte apsauga nuo vis didėjančių kriminalinių ekscesų, ypač jei šie išvirstų į rimtesnes riaušes. O tai yra juk galimas dalykas. Toks naujas apčiuopiamas tikslas galėtų smarkiai ir jaunimą patraukti, kuris dabar nerimastauja ir vis nori veiklos, ne žodžių. Kariškas pasiruošimas su karate ir kt. ar nebūtų atsakymas? Tada gal ir mūsų demonstracijos neatrodytų tokios "bėdinos", kur turi moterys su kūdikiais ant rankų ir vaikais prie sijonų ateiti, nes nėra jaunimo.

Susiorganizavimo ir drausmės atžvilgiu Jewish Defense League gali būti pavyzdys. Nors ji, o ypač ta italų organizacija, su kuria ji pastaruoju laiku susidėjo, ir nevisai prie širdies, bet kas užginčys, kad jos yra jėga? Tokia gali ir kriminalistus priversti susimąstyti ir susilaikyti nuo ekscesų.

č., N.Y.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

LŠST KANADOS RINKTINĖS ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMAS

Jau nuo ankstyvo gegužės 22 d. ryto pradėjo Montrealyje rinktis visų penkių Kanados šaulių kuopų įgalioti atstovai, vedini pareigos jausmo, į LŠST Kanados Rinktinės atstovų suvažiavimą. Pats suvažiavimas prasidėjo 2 val., N.P. Seserų svetainėje, iškilmingu visų Kanados šaulių kuopų vėliavų įnešimu. Atidarydamas iškilmingąją suvažiavimo dalį, Kanados Šaulių Rinktinės pirm. S. Jokūbaitis į garbės prezidiumą pakvietė: KLB Montrealio Seimelio prezidiumo pirm. S. Piečaitienę, Lietuvos kariuomenės Kūrėjų Savanorių s-gos Montrealio skyriaus pirm. J. Viliušį, LVS "Ramovė" Montrealio skyriaus pirm. P. Keturką, LŠST centro valdybos vicepirm. S. Jokūbicką ir Nepr. Lietuvos redaktorių R. Maziliauską. Susirinkusius kuopų atstovus pasveikino visi garbės prezidiumo nariai linkėdami geriausios sekmės šio suvažiavimo darbuose, tėvynės Lietuvos naudai. O savaitraščio "Nepriklausoma Lietuva" redaktorius R. Maziliauskas savo žodyje trumpai paminėjo Lietuvos Šaulių s-gos veiklą nepriklausomybės kovų metu ir pokario taikos metais Lietuvoje. Raštu suvažiavimą sveikino: Lietuvos generalinis konsulas Toronte J. Žmuidzinas ir Baltic Veteran Corp. Po to sekė kunigo šaulio K. Raudeliūno pravestas, žodžiu ir malda, trumpas mirusių ir žuvusių šaulių pagerbimas ir iškilmingosios dalies uždarymas.

Po pertraukos suvažiavimo darbo dalį atidarė rinktinės pirm. S. Jokūbaitis. Į prezidiumą buvo pakviesti: DLK Algirdo Hamiltono kuopos pirm. P. Kanopa — pirmininkauti, sekretoriais — A. Mylė ir P. Gabrys. Įnešus ir perdavus Montrealio kuopos vėliavą suvažiavimo pirmininkui, buvo pasiūlyta ir susirinkimo patvirtinta į mandatų komisiją D. Blažienė, V. Saulis ir B. Bagdžiūnas. Iš dviejų pasiūlytų į Kanados Rinktinės pirmininkus kandidatų rinkimus laimėjo Stepas Jokubickas. Po trumpos naujojo Kanados Rinktinės pirmininko kalbos suvažiavimas buvo uždarytas Tautos himnu.

Algirdas Budreckas

NEMARIAJAM SIMUI

Užguitas, pavargęs nelaisvėje Simas
Pabėgt pasiryžo į laisvės dausas.
Ant denio paplūdo nekaltojo kraujas
Ir taškės į jūros bangas.

Statula stebėjo su laisvės žibintu,
Kai laisvės vis Simas maldavo.
Jo veidas pasruvęs krauju —
Barbarų jis muštas dejavo.

O laisvojo krašto jūreiviai,
Nedrįso užstot, ar padėt.
Jie sekė, kaip šaltos statulos,
Beširdžiai, be lūpų prabilt.

Baltija mūs brangi, nemarioji,
Tu motina mūsų vaikų.
Sūnui tavo nesuteikta laisvės,
Bangos šėlsta su Simu kartu.

Kančioms, mirčiai išduoto Kudirkos,
Mūsų ainiai nepamirš niekados.
Jis liks mūsų stiprybės šaltinis,
Už Trispalvę ir laisvę tautos.

---

ir . . .

LK MINDAUGO ŠAULIŲ KUOPOS 15 METŲ VEIKLOS PAMINĖJIMAS MONTREALYJE

LK Mindaugo šaulių kuopos 15 metų sukaktuvių minėjimas įvyko 7 val. vakare, Aušros Vartų parapijos salėje. Iškilmingai įnešus kuopos vėliavą, minėjimą atidarė kuopos pirm. I. Petrauskas, pakviesdamas šiam minėjimui vadovauti S. Kęsgailą. Po kun. L. Zarembos invokacijos ir garbės šaulio S. Barausko perskaityto 15 metų veiklos minėjimo akto, buvo apdovanoti už nuopelnus kuopai šie šauliai: Garbės nario ženklu — buvęs ilgametis kuopos pirmininkas S. Barauskas, padėkos adresais — J. Jukonienė, O. Mylienė, M. Grinkuvienė, V. Buzienė, J. Šaučiulis ir I. Petrauskas. Adresus įteikė centro valdybos pirm. V. Tamošiūnas ir Kanados Rinktinės pirm. S. Jokūbaitis.

Centro valdybos pravestose šaudymo varžybose laimėjusiems atatinkamas vietas buvo įteiktos laimėtosios dovanos. Šiuos apdovanojimus pravedė c.v. sporto vadovas V. Keturakis, trofėjas bei pažymėjimus įteikė c.v. pirmininkas V. Tamošiūnas. Už gerą šaudymą buvo apdovanoti šie šauliai: A. Girdauskas, I. Petrauskas, J. Sakalauskas, S. Jokūbaitis, A. Balsys, K. Kiaušas, B. Kasperavičius, J. Petraitis, P. Kanopa, V. Stočkus, M. Kasperavičienė ir š. V. Borkerto padovanotą pereinamąją taurę moterims laimėjo V. Kizerskytė. Tenka pažymėti, kad pirmą kartą buvo panaudotas šaudytojų paskirstymas klasėmis, ir tuo paskirstymu šauliai yra pa-

Kanados šaulių rinktinės kuopų vėliavos iškilmingų pamaldų metu Aušros Vartų bažnyčioje, Montrealyje.
A. Kalvaičic nuotrauka

tenkinti nes yra galimybė ką nors laimėti kad ir ne tokiam geram šaudytojui, sau lygių tarpe.

Minėjimo meninę dalį išpildė Aušros Vartų parapijos choro oktetas vadovaujamas p. Rock ir solistas A. Keblys. Po to sekė Montrealio sesių šaulių šauniai paruoštos vaišės - banketas.

Sekmadienį, gegužės 23 d. 11 val. visi šauliai organizuoti su kuopų vėliavomis dalyvavo iškilmingose, tai progai pritaikytose, pamaldose, Aušros Vartų bažnyčioje. Po pamaldų, sekė pusryčiai ir atsisveikinimas su tolimaisiais svečiais.

B. Bagdžiūnas

AUGA ŠAULIŲ GRETOS

Eilę metų Šaulių s-goje tremtyje jautėsi didelė spraga, nes kaikuriuose didesniuose JAV ir Kanados miestuose nebuvo šaulių kuopų ar vienetų. Gal ta spraga atsirado todėl, kad dalis veikėjų būkštavo, jog nauja organizacija įneš dar didesnį susiskaldymą, susilpnins veikimą. Tiesa, būtų idealu, kad gyvendami svetur būtume visi vienos lietuviškos bendruomenės nariai ir veiktume bendrai, pamiršę partijas, luomus, bei viską kas skiria, dirbtume kad Lietuva atsikračiusi pančius laisva pakiltų gyventi. Tačiau, neįmanoma tai pasiekti, nes žmonės yra individai su visomis žmogiškosiomis silpnybėmis, todėl ir turime partijas, atskiras organizacijas, todėl dažnai, ypač mūsuose, jaučiamas pavydas, statymas savo reikalų augščiau už bendruosius. Todėl be reikalo būkštauta, nes atsikūrusi Šaulių s-ga neįnešė didesnio skaldymosi, bet atbulai, būdama nepartinė kultūrinė - karinė organizacija, daugelyje vietų išjudino apmirusį lietuviškąjį veikimą, sumažino partinę įtampą. Daugely vietų šauliai, turėdami savo eilėse gabių organizatorių, ruošia koncertus, šventes, parodas, šaudymo bei sporto varžybas, skelbia konkursus, lanko ligonius, siunčia siuntinius į Suvalkų Trikampį, talkininkauja organizacijon

Kanados šaulių rinktinės suvažiavime dalyvaujančių kuopų vėliavos, garbės prezidiumas ir dalis atstovų.
A. Kalvaičio nuotrauka

Kanados šaulių rinktinės suvažiavimo darbo dalies prezidiumas: š. P. Kanopa — pirmininkas, su sekretoriais — š. A. Myle ir š. P. Gabriu.
A. Kalvaičio nuotrauka

Nenuostabu, kad tuose miestuose kur nebuvo šaulių kuopų, Lietuvoje šaulių ideologijoje subrendę s-gos pirmūnai, įpratę dirbti tautinį-kultūrinį darbą, ėmė nerimauti ir pradėjo organizuoti kuopas ir tuo būdu užpildyti buvusias spragas. Didelė spraga buvo užpildyta kai 1970 m. gruodžio mėnesį Clevelande įsikūrė Karininko Antano Juozapavičiaus vardo šaulių kuopa. Pirmininku išsirinko energingąjį dr. K. Pautienį, o moterų vadove — veikėją dr. Mariją Žilinskienę. Vos įsikūrusi kuopa suruošė gražų s-gos įkūrėjo Vlado Pūtvio minėjimą, per radiją davė Motinos dienos programą ir Šaulių Kultūrinėje savaitėje jau aktyviai dalyvavo kuopos p-kas brolis dr. K. Pautienis ir sesė Pautienienė. Dr. Pautienis Jaunimo dieną skaitė įdomią ir aktualią paskaitą apie rūkymo žalą. Abu aktyviai reiškėsi diskusijose, užsiėmimuose, bei atnaujino senas ir užmezgė naujas pažintis.

Rudenį kuopa ruošia kuopos vėliavos šventinimo iškilmes, į kurias žada važiuoti centro v-bos nariai ir kitų kuopų atstovai.

1971 m. birželio mėnesį užpildyta antra didžiulė spraga, kai didžiuliame New Yorko mieste įsikūrė Simo Kudirkos vardo šaulių kuopa. New Yorke yra daug veiklių intelektualų, rašytojų, muzikų, bei visuomenininkų, tad naujoji kuopa yra didžiulis laimėjimas s-gai. Kuopos p-ku išrinktas visuomenininkas Antanas Reventas, sekretore — sena šaulė, buvusi Vilniaus miesto s-bės šaulių kuopos moterų vadovė, Adelė Poderienė. Kuopon jau įstojo stiprių pajėgų, tad reikia manyti, kad netrukus pajusim svarų Simo Kudirkos kuopos įnašą LŠST veikloje.

Taip pat, šiemet, įsikūrė Montrealy Jūros šaulių Neringos vardo kuopa. P-kas Juozas Zavys. Toronte įsisteigė jūros šaulių vienetas, vadovas Vladas Rušas. St. Catherines, Kanadoje, įsisteigė šaulių vienetas, kuriam vadovauja Adolfas Šatikas. Hot Springs, Arkansas, įsikūrė šaulių būrys. Vadovas Karolis Cicėnas. Būrys tikisi išaugti į kuopą, kadangi vis daugiau lietuvių kuriasi toje gražioje vietovėje.

Tai vis svarbios grandelės, kurios duoda visai šauliškai grandinei tvirtumo ir svarumo. Bet negana augti skaičiumi, svarbu tvirtėti dvasiniai, brėsti ideologiniai ir būti susipratusiais, visur ir visada už savo tėvynę kovojančiais šauliais. Juk šauliai ne tik kultūrinė, bet ir karinė organizacija, ji šaulius ir įpareigoja kovoti už Nepriklausomą Lietuvą. Įpareigoja kovoti visais ginklais. Šiuo metu mūsų geriausi ginklai — susiklausymas, vieningumas, greita politinė orientacija, tarptautinės padėties sekimas, gražus lietuvių tautos atstovavimas ir spauda, kuri yra vienas iš galingiausių ginklų. Šaulės aktyviai prisidėjo Lietuvai keliantis iš griuvėsių, šiuo metu kiekviena šaulė privalo būti savo tautos ir šaulių s-gos ambasadorė, nes moterys auklėja ir jaunąją kartą, o jaunimo s-gai labai reikia, kad pasiruošęs užimtų vietas tų, kurie nebegalės taip aktyviai amžinai dirbti.

Šaulių himno žodžiai: "Mes šauliai ir mes gynėjai brangios laisvės Lietuvos / Visad budim, kaip budėję už marias, Vartus Aušros" — mus įpareigoja, o pavergta tauta ir tėvynė Lietuva laukia mūsų darbų.

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS CLEVELANDE

Clevelando kar. Juozapavičiaus šaulių kuopos iniciatyva, gegužės 14 d. per Tėvynės Garsų radiją buvo perduotas motinų garbei vaizdelis, paruoštas moterų sekcijos vadovės dr. M. Žilinskienės. Išpildė Onutė ir Živilė Kliorytės ir Marytė Idzelytė. Tėvynės Garsų radijo valandėlės vedėjas J. Stempužis vaizdelį palydėjo specialia kanklių muzika, solistės Aldonos Stempužienės daina ir kita muzika. Tuo vaizdeliu buvo pagerbta lietuvė motina ir iškelti jos nuopelnai Lietuvai ir lietuvybės išlaikymui. Kelionė į Lietuvą palydima mūsų poetų bei rašytojų kūrinių ištraukomis. Mūsų gyvenimo šaknys liko tėvynėj, todėl dažnai sergame tėvynės ilgesio liga ir labai dažnai sapnuose ir mintimis lankomės tėvynėje ir vaikščiojame jos takeliais ir važinėjame numylėtais vieškeliais. Pavasaris — naujos gyvybės atsiradimas, o vasara — tos gyvybės brendimas. Pavasaris, bene pats veržliausias ir jo dienos prasideda tūkstančiais stebuklų. Todėl suprantama, kodėl pasaulis pavasarį švenčia dieną skirtą motinos garbei. Motina nejaučia didvyriškumo, netrokšta karališkos garbės. Motina nėra valstybės vyras, kuris didžiuojasi išgelbėjęs kraštą nuo pražūties, bet motina yra šeimos valdovė. Ji išaliko žmonijos gyvybę ir tvarko jos paskirtį. Iš motinos namų išeina paprastas žmogelis ir viešpats karalius, valstybės vyras ir būsima motina, gyvybės saugotoja ir globėja.

Veikaliuko kūrėja, dr. M. Žilinskienė, motinos dienos proga labai vaizdžiai ir jausmingai aplanko Lietuvos — mūsų visų motinos — protėvių žemę ir ta žemė vaizduojama kaip visų mūsų gimti namai.

Veikaliuko autorė labai patraukliai ir jautriai trumpam laikui radijo klausytojus nukėlė į savo grožiu turtingą Lietuvos gamtą ir į gimtus, širdžiai brangius, išsiilgtuosius tėviškės namus.

Programos pildytojos pasigėrėtinai gražia, gryna lietuvių kalba ir maloniu tonu perdavė tą programą Clevelando lietuvių kolonijai.

Dr. K. Pautienis

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

SVEIKOS BRANGIOS SESERYS,
SVEIKOS PASIILGTOSIOS,
BRANGIOS IR MYLIMOS!

Taip noriu būti su Jumis. Jus visas apkabinti, mintimis pasikeisti, šviežiu Dainavos oru pakvėpuoti. Tačiau Dievulis kitaip nusprendė, ligomis mane lanko. Bet dvasia esu su Jumis ir ta proga noriu pasidalinti viena kita mintimi ant balto popierėlio.

Lietuvoje, vykdydamos šauliškojo tautinio auklėjimo programą stovyklose, kursuose ir paskaitose, nuolat kalbėjome apie šeimos vaidmenį tautoje, kaip jos pagrindą. Kalbėjome apie šeimos reikšmę tautos atsparumui, jos sveikatingumui, ypač, jaunosios kartos auklėjimui. Kalbėjome apie religinių ir tautinių papročių išlaikymą ir ugdymą, lietuvių kalbos grynumą, apie lietuviško buto įrengimą ir daugelį kitų dalykų.

Tremtyje šeimos svarba ir jos pareigos padidėjo. Neturime laisvos valstybės, kur viešpatavo sava kalba, neturime nei savojo krašto aplinkos, nei gamtos grožio. Tik šeimose tegalime atkurti mažą Tėvynės kampelį. Iš čia semsis jėgų visi šeimos nariai, o ypač jaunimas. Čia jis išmoks ir pamils kalbą ir savo tautą. Kodėl aš jums rašau apie tokius savaime suprantamus ir žinomus dalykus. Mat, man metėsi į akis keletas reiškinių:

Kalbos reikalu — Sielojamės ir kaltiname jaunimą, kad nemyli lietuvių kalbos, o kaip patys kalbame? O, gi: "šapinamės", "džiūsus" geriame, "kelius imame" (išeitų, kad nešiojame) ir taip, be galo. Į mūsų kalbą veržiasi svetimybės, gi mes tik nusišypsome.

Vyresnioji karta (įskaitant ir mane) mėgstame rusiškus ar lenkiškus posakius ir anekdotus ir tuo dar labiau papiktiname jaunuosius.

Ar neatrodo Jums, sesės, kad reikalinga didelė nauja banga, kuri keltų mūsų kalbos gryninimo reikalą ir kad tai turėtų būti vienas pirmųjų mūsų šaulių uždavinių?

Tautinės ir religinės šventės — Vasario 16 dieną pavyzdingas Bostono šaulys savo sodyboje iškėlė lietuvišką vėliavą. Pro šalį eidama lietuvė garsiai galvoja: "Kam gi čia toji vėliava iškelta? Ak, juk šiandien yra Vasario 16 Diena . . ."

Janina Narūnė

LIETUVA

Lietuva — tu smūtkelių šalis,
Tu kampelis dainų ir artojų,
Tavo žemę, krauju apšlakstytą,
Šventą žemę bučiuoju . . .

Lietuva — tu kaip Motina mano!
Išsiilgusi puolu prie kojų . . .
Visa, kas manyje yra gero,
Tau vienai aš aukoju!

Apie Vasario 16-tąją vaikai dažniausiai sužino lietuviškose mokyklose, iškilminguose minėjimuose, kur sakomos ilgos kalbos, kurios vaikams yra labai nuobodžios, o namie — tai tik eilinė darbo diena. O turėtume Vasario 16-tąją, Jonines, Rugsėjo 8-tąją ir kitas, švęsti ir šeimose. Ta proga vaikus apdovanoti ir paruošti vaišes. Tuomet vaikai lauktų tų švenčių, kaip laukia Kalėdų ir patys apie tas švents teirautųsi.

Tas pat ir su religinėmis šventėmis. Velykos vis labiau kasdienėja, o Sekminės — Šventosios Dvasios, kurios mums taip reikia — šventė, visai užmirštamos.

Su tautiniais, religiniais papročiais iš šeimos išplaukia ir Tėvynės laukų šilima. O tik šiltoje šeimoje jaunimas gali visapusiškai subręsti ir atsispirti aplinkui siaučiančiom ardomom jėgom.

O toji šiluma yra moters rankose. Tik ryžkimės, tikėkime ir mylėkime. O aukoje ir meilėje atrasime ir savo tikrąją laimę. O prie viso šito nepraraskime vilties sulaukti laisvės rytojaus, nes mūsų Tėvynė tikrai bus laisva.

Su meile ir malda

Jūsų

Sofija Pūtvytė-Mantautienė

Brockton, 1971 birželis

IŠ JONO VANAGAIČIO KUOPOS BOSTONE VEIKLOS

Kovo mėnesio 8 d. 12 val. šaulės ir šauliai: A. Ausiejienė, O. Šležienė, A. Vakauzienė, Š. R. Šležas, S. Urbonas, J. Liutkonis, K. Šimėnas ir vėliau prisijungę kiti, dalyvavo demonstracijoje prie Bostono rotušės. Demonstraciją organizavo civilinėms teisėms ginti komisija, protestuodama prieš Turkijos teismo paskelbtą Brazinskams nepalankų sprendimą. Šauliai sudarė 25% visų demonstrantų. Buvo gausu taiklių plakatų, tačiau, nedidelis demonstrantų skaičius nesudarė reikiamo įspūdžio ir niekas perdaug nesidomėjo, net ir lietuviškoj spaudoj praėjo beveik nepastebėta.

Kovo 14 d. šauliai šimtaprocentiniai dalyvavo kitoje to pat komiteto rengiamoje demonstracijoje, kuri įvyko prie Mass. valstybinių rūmų. Demonstracija ruošta kartu su žydais ir kitomis mažumomis. Deja, paskutiniu momentu žydams pakeitus savo planus ir suruošus vien žydų demonstraciją visai kitoje miesto dalyje, pirmoji demonstracija, nors ir gausi dalyviais ir gerai suorganizuota nerado atgarsio amerikiečių spaudoje ir nebuvo rodoma ir per televiziją.

Balandžio mėn. 1 d. kuopos v-bos posėdyje, Centro v-bos rengiamai loterijai paremti, iš kuopos kasos buvo paskirta $25.00. Tame pat posėdyje į kuopą buvo priimtas Lietuvoj buvęs veiklus šaulys, Bostone žinomas visuomenininkas, ilgametis Balfo darbuotojas, buvęs piliečių klubo vedėjas Pranas Mučinskas. Sveikiname grįžusį į šaulių eiles brolį Praną.

Gegužės 6 d. šauliai: P. Mučinskas, S. Rackevičius, K. Šimėnas, B. Utenis ir J. Valiukonis buvo išrinkti į Bostono Balfo valdybą. Mieliems broliams — sėkmės darbe. Gegužės 25 d. kuopos p-kas brolis Stašaitis su sese Sofija dalyvavo Montrealio PLK Mindaugo kp. 15-mečio šventėje. Pirmininkas visą įspūdingą minėjimą įrašė į magnetofono juostelę, padarė daug nuotraukų ir kai kuriuos momentus nufilmavo. Artimiausiame susirinkime šventės įspūdžiais žada pasidalinti su broliais ir sesėmis. Birželio mėn. 12 d. šauliai su kuopos vėliava dalyvavo pamaldose ir L.B. suruoštame birželio 14 minėjime. Vėliavos tarnybą atliko J. Stašaitis, palydą sudarė ir bažnyčioje aukas įteikė tautiniais drabužiais pasipuošusios šaulės S. Stašaitienė ir B. Šakenienė.

Birželio 12-15 d., šaulių pastangomis, Home Savings Banko vitrinoje buvo įruošta lietuviškų kryžių ir koplytėlių parodėlė. Buvo išstatyta per 20 žymiausių lietuvių drožinėtojų — Motuzo, Kuncino ir Končiaus darbai, be to daug originalių kryžių nuotraukų. Eksponatus mielai paskolino prel. Pranas Juras. Birželio 22 d. kuopa gavo iš centro v-bos seniai lauktus laimėjimų bilietus. V-bos nutarimu kiekvienas šaulys gavo išplatinti po penkias knygutes (30 bilietų). Visi šauliai už bilietukus privalo atsiskaityti iki rugpjūčio 1 d. Daugiausia išplatinusiems p-kas skiria tris vertingas dovanas.

Praėjusių metų rudenį kuopa paskelbė naujų narių vajų. Per tą laiką įstojo daug naujų narių. Tie visi nariai, beveik be išimties, šaulių Birutės šakenienės ir Stasio Urbono pristatyti.

(Žinios iš Bostono Trimituko)

PAGERBTI VYTAUTO DIDŽIOJO KUOPOS ČIKAGOJE ŠAULIAI M. ir A. REGIAI

Š.m. birželio 6 d. Vytauto Didžiojo kuopos šauliai automašinomis rinkomės į Jaunimo Centro kiemą ir iš ten pajudėjome į sesės Mikalinos ir brolio Antano Regių, apie 40 mylių nuo Čikagos esančią, gražiąją sodybą. Važiavome pagerbti juodu sulaukusius, vieną — 70, kitą 75 metų amžiaus. Sesė Mikasė yra puseserė mūsų tautos didvyrio žuvusio lakūno Stepo Dariaus.

Suvažiavome apie 120 asmenų. Suvažiavusios sesės padengė stalus ir sudėjo savo atsivežtus užkandžius. Kuopos pirmininkas brolis Išganaitis jautriai pasveikino sukaktuvininkus, apibūdino jų veiklą ir pabrėžė jų paramą šauliams. Sukaktuvininkui Antanui, klausant gražios kalbos, riedėjo ašaros. Sukaktuvininkams buvo įteiktas K. Bertašiaus piештas meniškas su sukaktuvininkų nuotraukom adresas, kurį mielasis menininkas nupiešė be atlyginimo. Brolis Išganaitis ir menininkui gražiai padėkojo.

Ta pačia proga buvo pasveikinti visi Antanai ir Antaninos ir kiekvienam prisegta rožė arba gvazdikas.

Regių sodyba labai gražioje vietoje, ją puošia berželiai svyruonėliai ir ežerėlis. Kadangi taip arti Čikagos, tad savaitgaliais čia suvažiuoja šauliai pailsėti, pabendrauti ir yra mielųjų šeimininkų laukiami. Kuopos šaudymo vadovas N. Brazas yra įruošęs čia šaudyklą ir su kuopos šaudytojais nuolat čia šaudo.

Ilgiausių metų, brangieji sukaktuvininkai!

Stasė Cecevičienė

DAUMANTO KP. LOS ANGELES, KALIFORNIJA

Š.m. vasario 22 d. Tautinių Namų patalpose buvo suruoštas šaunus Juozo Daumanto kuopos, Los Angeles, subuvimas — Užgavėnių blynai. Prie surengimo aktyviai prisidėjo šeimininkė Ona Micpovilienė, prie maisto išdavimo — Ona Orlovienė ir Elena Vilimienė. Prie kasos — Stasė Žadvydienė ir Marija Banionienė. Salę meniškai dekoravo ir loterijos bilietus platino Onutė Orlovoitė. Loterijai vertingas dovanas aukavo šauliai ir ne šauliai. Šaulė Marija Banionienė loterijai skyrė gintaro papuošalų komplektą: karolius, auskarus ir apyrankę.

Vasario 16-sios iškilmėse prie miesto Rotušės dalyvavo ir tautiniais drabužiais pasipuošusios šaulės. Pamal-

Antano ir Mikasės Regių pagerbimas Nuotr. P. Padvaisko

Vytauto D. šaulių kuopa prie a. a. Emilijos Petrauskaitės paminklo, gegužės 31 d.
P. Padvaisko nuotr.

dose ir iškilmėse, kaip ir visuomet vėliavos palydą sudarė vyrai ir moterys.

Kasmet, sesės ir broliai šauliai, aplankome mirusių šaulių kapus ir padedame ant jų gyvų gėlių puokštes. Turime du mirusiu: sesę Genovaitę Grikavičienę ir atsargos ltn. šaulį Kazį Kučinską. Abu palaidoti Los Angeles Kalvarijos kapinėse.

•

Š.m. balandžio 4 d. 12:30 val., 3675 Mannon St., įvyko Juozo Daumanto kuopos, L.A. sk. visuotinas narių susirinkimas, kuriame buvo perrenkama kuopos valdyba. Pirmininku sutiko pasilikti O. Žadvydas, vicepirmininku išrinktas K. Karuža, sekretoriumi taip pat pasiliko š. Br. Gieda; iždininke, vietoj pasitraukusios E. Vilimienės, išrinkta T. Mickevičienė. Korespondentais pakviesti šauliai: K. Karuža, Razutis, D. Mitkienė ir T. Mickevičienė. Susirinkime buvo apkalbėti ir einamieji kuopos reikalai. Buvo pasigendama, kaip ir visur, jaunimo. Nariai paprašyti prirašyti nors po vieną naują narį. Susirinkimas baigtas tradicine sesės St. Žadvydienės paruošta kavute ir sumuštiniais, bei kitais skanėstais.

šaulė T. Mickevičienė

IŠ VYTAUTO DIDŽIOJO KUOPOS VEIKLOS, ČIKAGOJE

Gegužės 31 dieną lankėme kapus. Aplankėme 30 kapų šaulių, ar šaulių artimųjų ir visus papuošėm tautinėmis vėliavėlėmis. Mūsų buvo didžiausia lankančiųjų grupė.

Aplankėme abejas kapines. Lankant kapus nuotaika būna liūdna, nes nežinome ar nepasitrauks vėl kuris iš kuopos. Aplankę kapus neišsiskirstėm, bet pabuvojom "Margučio" piknike - gegužinėje, kur maloniai pabendravom.

Negalėdama dalyvauti Kultūrinėje Savaitėje Dainavoje, kad išsiblaškyčiau ir lyg atsilyginčiau už nedalyvavimą, supakavau ir poryt išsiųsiu į Suvalkų trikampį 9 siuntinius. Mintimis esu su jumis Dainavoje.

Stasė Cecevičienė

DETROITO ST. BUTKAUS KP. MOTERŲ SEKCIJOS IŠVYKA

Gegužės 30 d., į gražiąją ponų Bražių "Klevinę", prie Dainavos, suvažiavo St. Butkaus kp. šaulės ir šauliai su šeimomis, "Švyturio" kuopos jūrininkai ir svečiai, dalyvauti Moterų sekcijos, vadovaujamos sesės Bronės Selenienės, ruošiamoje išvykoje. Po šaltos ir lietingos savaitės savaitgalis pasitaikė ypatingai gražus, šiltas ir saulėtas. Išvyka buvo gerai suorganizuota, šeimininkai svetingi ir malonūs, maistas gerų šeimininkių pagamintas buvo skanus ir įvairus, tad ir nuotaika visų buvo puiki. Veikė ir laimėjimų stalas, kuriam didžiąją dovanų dalį buvo davusi, dieną prieš tai į šaltąją žemelę atsigulusi, susipratusi ir veikli lietuvaitė, kiekvieno lietuviško reikalo rėmėja Marija Andrėliūnaitė Bukauskienė. Ji skyrė tas dovanas lėšoms sukelti, kad būtų kuo apmokėti į Suvalkų Trikampį siunčiamų siuntinių pašto išlaidas ir kitokiems Moterų sekcijos reikalams. Išvyka ne tik davė gražaus pelno, bet ir suartino seses ir brolius. Nors daugiausia dirbo sesės, tačiau broliai mielai talkininkavo. Dirbo: J. Augaitis, F. Blauzdys, L. Grunovas, E. Jodinskienė, S. Kaunelienė, J. Murinas, Br. Selenienė, Vl. Selenis, Vl. Šiurkienė, V. Šulcienė, V. Tamošiūnas ir kiti, o brolis Kazimieras Sragauskas visus fotografavo.

Dalyvavo iš Flinto, šaulių s-gos Garbės teismo p-kas gen. J. Černius su ponia, kuopos garbės šaulys Feliksas Motuzas, kuopos didelis rėmėjas šaulys Juozas Tamošiūnas ir daugybė mielų svečių ir viešnių. Nutarta tokias išvykas daryti kasmet.

NAUJA LIETUVIŠKA, ŠAULIŠKA ŠEIMA

Miela, kada du jauni lietuviai sukuria šeimą, bet mums šauliams dar maloniau, kad šeimą sukuria du šauliai — juk juos riš ne tik kalba, tikyba, bet ir organizacija, kuriai jie skiria savo laisvalaikius. "Š. T." džiaugsmingai sveikina tokią šeimą sukūrusius sesę Zitą Rainytę ir brolį Vytautą Bilitavičių, ir linki su dviguba energija toliau dirbti Nepriklausomai Lietuvai.

Sesė Zita gimė Vokietijoje. Atvykusi su tėveliais į JAV čia lankė Čikagoje įvairias mokyklas. Įstojo į Vytauto Didžiojo šaulių kuopą ir gražiai

---

Gėlių puokštės mirusiems ramovėnams ir šauliams, Kalvarijos kapinėse, Los Angeles. Iš k.: S. Žadvydienė, mjr. K. Liaudanskas ir A. Avižienis.
O. Žadvydo nuotr.

joje dirbo. Labai mėgsta lietuvišką dainą, tad ir dainavo Vyčių chore, o vėliau įsijungė į Dainavos ansamblį.

Vytautas Bilitavičius gimė Lietuvoje. Baigė Italijoje Salezičių gimnaziją, kuri yra davusi eilę lietuvių kunigų. Atvykęs į JAV pradėjo dirbti, bet laisvą laiką paskyrė visuomenei, šauliškai veiklai ir lietuviškai dainai. Priklausė Vytauto Didžiojo kuopos meno mėgėjų kuopelei, vadovavo Šv. Jurgio parapijos lituanistinės mokyklos ansambliui, dainavo Vyčių chore ir Dainavos ansamblyje. Lietuviška daina suartino abu jaunuolius, pamilo viens kitą ir š.m. gegužės 22 d. Nekalto Prasidėjimo bažnyčioje sumainė aukso žiedelius ir prižadėjo viens kitam amžinąją meilę.

Apeigų metų giedojo Dainavos ansamblis ir gražiabalsė solistė Dana Stankaitytė. Dalyvavo iš Italijos atvykęs salezietis kunigas Urbaitis, daug brolių, sesių šaulių, jaunųjų giminių ir draugų.

Mielieji Zita ir Vytautai, lietuviškoji daina telydi Jus visada. Su šypsena lūpose ir daina širdyse dirbkit Nepriklausomai Lietuvai ir kovokite, kad Lietuva būtų laisva ir kad savo gražiausias bendro gyvenimo dienas galėtumėt praleisti prie gintarinės Baltijos, prie sraunaus Nemunėlio, gražiosios Dubysos.

VADOVIŲ PASIKEITIMO PROGA

Nuoširdžiai dėkoju buvusioms moterų šaulių vadovėms: Montrealio — sesei V. Dikaitienei ir Toronto — sesei M. Dambrauskienei už sąžiningai eitas vadovių pareigas ir gražų darbą moterų šaulių sekcijose.

Sveikinu naująsias moterų šaulių sekcijos vadoves: Montrealio sesę V. Kižerskytę, Toronto sesę Z. Jonikienę, Los Angeles — sesę St. Žadvydienę ir St. Catharines — sesę D. Dauginienę. Linkiu sėkmingos, gražios šauliškos veiklos savo sekcijose ir šaulių vienetuose.

K. Kodatienė
Moterų šaulių vadovė

ŠAULIŲ KULTŪRINĖ SAVAITĖ

Šaulių s-gos visuotinas suvažiavimas buvo nutaręs surengti Kultūrinę savaitę. Atrodo, suvažiavimai, jau kaip tradicija, tokias savites skelbia. Toks įsigyvenęs paprotys yra tikrai sveikintinas. Gal kam kiltų klausimas ir kam tas viskas?

1971 m. birželio trečioji savaitė buvo skirta šaulių Kultūrinei savaitei. Per visą tą savaitę Dainavos stovykloje vyko paskaitos, šaudymo pratimai ir įvairios kitos pramogos. Kiekvieną dieną suvažiavę iš JAV ir Kanados šauliai turėjo progą ne tik dvasiniai pagyventi, gyvenimo akiratį praplėsti, bet ir maloniai laiką praleisti, bei pailsėti. Be to, rengiamos šaulių Kultūrinės savaitės dar labiau suartina seses ir brolius šaulius. Stovyklaujant yra daugiau galimybės įvairias problemas išsiaiškinti, jas aptarti, bei tolimesnes organizacines gaires užbrėžti.

Šaulių Kultūrinėje savaitėje įvairūs prelegentai skaitė įvairiomis temomis paskaitas. Kai kurios dienos buvo paskirtos šaulėms, jūros šauliams, jaunimui ir šaulių spaudos darbuotojams pagerbti.

Buvo pagerbti spaudos darbuotojai — šauliai laikraštininkai — Kunigunda Kodatienė, Vladas Mingėla ir Algirdas Budreckas. Jiems buvo įteikti aktai ir piniginės premijos. Jie buvo apdovanoti už nenuilstamą plunksnos darbą ir uolų bei objektyvų šauliškų darbų, bei idėjų kėlimą lietuviškoješauliškoje spaudoje. Apdovanojo LŠ ST Spaudos-Informacijos Fondo Premijų komisija, kurią sudarė — pirm. K. Milkovaitis, sekr. P. Petrušaitis ir narys S. Jakubickas.

Penktadienį, vakare, ŠST Centro valdyba posėdžiavo. Posėdyje buvo aptarti įvairūs rūpimi organizaciniai reikalai ir padaryti nutarimai. Neužbaigus visų reikalų buvo vėl susirinkta šeštadienį iš ryto. Posėdžiams pirmininkavo ŠS pirm. Vincas Tamošiūnas ir sekretoriavo Jurgis Baublys. Posėdžiai praėjo sklandžioje ir darbingoje nuotaikoje.

Stovyklai vadovavo Mykolas Vitkus; valgyklai — J. Augaitis, virtuvei V. Kulbokienė ir padėjėjos — M. Bilienė, L. Banaitienė, L. Mačionienė, E. Lungienė, K. Kirvelaitienė ir A. Tėlyčėnienė; vėliavų tarnybos ir sargybų v-kas V. Kniūra; pirm. pagalba — dr. K. Pautienis ir sesuo C. Balsienė; stovyklos administratorius J. Šostakas, sen.

Šeštadienį, vakare, buvo uždegtas tradicinis šaulių laužas. Prie laužo buvo išpildyta programa ir pagerbti Jonai ir Jonės.

Šaulių Kultūrinė savaitė praėjo su pasisekimu.

Džiaugiamės ir sveikiname šaulių s-gos pirmininką Vincą Tamošiūną ir visą šaulių štabą, kurie atsidėję su pasiaukojimu ir visa energija dirbo šaulių Kultūrinei savaitei. Kultūrinėje savaitėje skaitytos paskaitos ir įvairūs kiti kultūriniai pasireiškimai yra mūsų šauliškas pasdidžiavimas, o išgyventi įspūdžiai ilgai dar liks mūsų nepamiršti. Už triūsą ir atliktą darbą visiems broliams ir sesėms šauliams reiškiame nuoširdžiausią šaulišką padėką.

Algirdas Budreckas

JONINĖS

Birželio 27 d. DLK Kęstučio šaulių kp. surengė Jonines š. Vinco Bagdono sodyboje, ant Mičigano ežero kranto, prie Kenosha, Wis.

Laužą uždegė kuopos garbės šaulys K. Žilėnas. Apie Joninių papročius Lietuvoje papasakojo plk. Jonas Kazitėnas.

Dalyvavo gražus būrys šaulių su šeimomis ir savo draugais. Buvo svečių ir iš toliau. Jų tarpe matėsi jūros šaulių steigėjas Mykolas Maksvytis su šeima, CV narys P. Padvaiskas, Klaipėdos j.š. kp. pirmininkas Kazys Klinauskas, prof. dr. Jonas B. Genys su žmona, atvykę atostogų nuo Washingtono pašonės ir kiti.

Vietos lietuvių visuomenė Joninių tradicijas mėgsta, gausiai jose lankosi ir yra dėkinga šauliams už jų suruošimą.

Jurgis Milas

•

LŠST C. v-bos pirm. Tamošiūnas, su sekr. Baubliu, buvo atvykę į Hot Springs, Ark., rugpjūčio 6 d. Juos atvežė V. Rastenis iš Detroito, kuris turi įsigijęs Hot Springs nuosavybę, kalno viršūnėje. Jis mano tą vietą pavadinti Gedimino kalnu ir kampą užleisti šauliams.

Buvo sušauktas posėdis, kuriame dalyvavo pirm. Tamošiūnas, sekr. Baublys, grandies pirm. K. Cicėnas ir grandies steigėjai — šauliai J. Grybauskas ir J. Kezys, o taip pat — svečiai: V. Rastenis, K. Rukas ir motelio savininkas A. Bertulis. Pirmininkas padarė pranešimą apie sportinį šaudymą. Grandies narys J. Kezys yra šaudymo meistras, jis turi aukso ir sidabro medalius už gerą šaudymą. J. Grybauskas su A. Bertuliu įteikė pirmininkui iš Lietuvos gautą juostą ir šaulio ženklą. Momentas buvo jaudinantis, nes, nors jau esame peržengę 65 metus amžiaus, tačiau, Lietuvai esame vis jauni. **K.**

•

Per pastaruosius 10 metų JAV vyriausybė išleido 25 kartus daugiau pinigų šalpai (Welfare) kaip mėnulio programai.

Mėnulis, pagaliau, buvo pasiektas, tačiau šalpai nesimato galo. Vis didesni ir didesni gyventojų sluoksniai yra apimami šalpos programos, vis daugiau ir daugiau veltėdžių eikvoja pinigus, kai dirbantieji vis daugiau ir daugiau apkraunami mokesčiais.

C. F.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame Pasaulyje

Ltn. **Kostas Eidukonis**, su dukra Birute, iš Čikagos išvyko į V. Vokietiją aplankyti savo sūnaus **ltn. Kęstučio Eidukonio**, kuris tarnauja JAV kariuomenėje.

Kūrėjas sav. **Leonas Balčiūnas**, gyv. prie Žagarės, 8 metus išbuvęs Sibiro taigose, sunkiose sąlygose, prieš tris metus grįžo į tėviškę ir čia nesenai mirė, bevaikščiodamas savo mylimais laukais.

Perkūnas Prapuolenis, kilęs iš Čikagos, gegužės 26 d. Colorado valstijoje žuvo auto nelaimėje, buvo sulaukęs vos 20 m. Jis tik nesenai buvo grįžęs iš JAV karo tarnybos, dalyvavęs P. Vietnamo kovose. Velionis buvo pervežtas į Čikagą ir garbingai palaidotas

Antanas Šerkšnys, ką tik grįžęs iš JAV kariuomenės, įstojo į Illinois universitetą, psichologijos skyrių ir yra gabiųjų mokinių sąraše.

A. E. Petraitis, iš Čikagos, tarnauja karo laivyno aviacijos taktinės tarnybos dalinyje, Norfolk, Va.

Kpt. **Romanas Sedlickas** yra baigęs Fordhamo universitetą ir Buffalo teisės universitetą, teisės daktaro laipsniu. Būdamas Fordhamo universitete baigė Karo aviacijos karininkų apmokymą ir buvo pakeltas karininku. Vėliau pakeltas pirmuoju leitenantu ir pašaukus tikrojon karo tarnybon, pakeltas kapitonu. 1970 metų rudenį buvo pasiųstas į Vietnamą ir ten išbuvo vienus metus. Ten betarnaudamas turėjo pavojingų momentų ir už tai buvo apdovanotas Bronzos Žvaigždės medaliu. Šiais metais balandžio mėn. pradžioje sugrįžo iš Vietnamo ir kiek pailsėjęs, išvyko tolesniai tarnybai į Virginios Karo aviacijos bazę.

Pvt. **Bernardas Pečiulis** baigė jauno kareivio apmokymą San Diego, Calif. Jo tėvai gyvena Marquette Parke, Čikagoje.

Stasys Dagys, Lietuvos laivyno kapitonas, netoli savo namų, Čikagoje, išgyveno automobilio nelaimę, kurioje buvo sunkiai sužeistas. Gydosi Šv. Kryžiaus ligoninėje, dr. Tumasonio priežiūroje.

Edvardas Šatūnas, Čikagos policijos kapitonas, po 38 m. tarnybos išėjo į pensiją. Čikagos policijoje lietuvių yra nemažas skaičius. Jie užima įvairias tarnybas ir yra net įkūrę savo organizaciją.

Algis Butkus tarnauja Amerikos kariuomenėje ir dalyvauja Vietnamo karo operacijose. Už pasižymėjimą tarnyboje apdovanotas "Commendation" medaliu. Prie tos pačios progos, noriu atsiprašyti P. Vietnamo karių, kad aprašydamas jų veiklą, supainiojau medalių reikšmę. "Purple Heart" ženklas yra gaunamas už sužeidimą kovose, kiti — už gerą tarnybą ir narsą.

Sp/4 **Erwin Kaspereitis** tarnauja armijos žinių rinkimo dalinyje Pietų Vietname. Jo tėveliai gyvena Gage Parke.

Vladas Marcinkevičius, Wanamie, Pa., buvęs I Pas. karo veteranas, mirė balandžio 12 d. Jis priklausė Amerikos Legiono Jeffries - Šlapiko 971 postui.

Dariaus ir Girėno ir **Don Varno** Posto legionai, Čikagoje, įvykdė labai reikšmingus darbus: Lietuvių Šv. Kazimiero kapinėse, pernai, įsteigė vėliavų aleją, o šiemet — Lietuvių Tautinėse kapinėse. Vėliavų alejų atidarymai buvo labai įspūdingi, su himnais ir karišKom iškilmėm.

V. Bukšnys, iš Omahos, baigė karo aviacijos rezervo karininkų kursus ir gavo j. leitenanto laipsnį. Dabar jis išvyko į San Antonio, Tex. atlikti karinės tarnybos ir ten tikisi siekti masterio laipsnio. Sveikiname jaunus lietuvius, kad eina tokiais kilniais keliais, siekia mokslo, pasižymėjimų. Ateities Lietuvai ir dabartinėje savo šalyje jie iškelia lietuvių garbingą vardą.

Ramovės Čikagos skyrius gražiai pagerbė savo mirusius kapinėse, o gegužės 13 d. Michigan City pasodino prez. Stulginskiui ir prez. Griniui prisiminti po eglaitę. Birželio 20 d. medelių krikštynos.

Balys Rudaitis, kilęs iš Žemaitijos, buvęs V. Vokietijoje darbo kuopos karininku, šiuo metu išlaikė Illinois valstijoje brokerio egzaminus.

Pvt. **Mykolas Sakalas** baigė dviejų mėnesių jauno kareivio apmokymą Armijos centre, Fort Lewis, Wash. Jo tėvai gyvena Marquette Parke Čikagoje.

Sp./4 **Raimondas Karalius**, už gerą tarnybą P. Vietname, yra apdovanotas medaliu. Jo tėvai gyvena Brighton Parke Čikagoje.

Kęstutis Dailidė, kilęs iš Brookfield, Ill., baigęs Southern Ill. universitetą, įstojo savanoriu į karo mokyklą ir ją baigė sėkmingai. Jis pasirodė gabus kalbom, išmoko italų kalbą ir buvo mokyklos išsiųstas į Italiją, į JAV karinę misiją, kur ėjo įvairias pareigas. Nesenai K. Dailidė gavo kapitono laipsnį ir tapo paskirtas karinėje misijoje patarėju.

~ ~ ~

Š.m. KARYS Nr. 4 "5 p. p. DLK Kęstučio pulko kovos ties Seinais 1920 m.", Kazys Škirpa, gen. štabo pulkininkas, 113 puslapy rašo, kad į 5 p.p. I Bn kautynes su lenkais, rugsėjo 10 d., dėl Pockūnų, buvo kiek įsivėlęs ir 6 p. pulko I Bn, atseit, kpt. Petrovo vadovaujamas. 6 p. pulko I Bn, netik rugsėjo 10 d., bet ir vėliau tokio karininko Petrovo nebuvo. Mūšis, minimą dieną, buvo netoks jau menkas kaip paminėta ir jam vadovavo **kpt. K. Mackevičius**, o ne Petrovas. Kadangi tie 5 p.p. kovų atsiminimai įeis į Nepriklausomybės Kovų istoriją, tai ta klaida turėtų būti atitaisyta. Nuo 6-to p.p. susiformavimo, per visas kovas I Bn vadovavo kpt. Kazys Mackevičius.

Ant. Šukys,
Savanoris-Kūrėjas

Atvirame laiške "Draugui", p. Vytautėnas rašo savo įspūdžius perskaičius premijuotą romaną **"Aitvarai ir Giria"**. Apgailestauja, kad nors ir romane, autorius neigiama tendencija aprašo lietuvių partizanų kovas su okupantu, sudarydamas įspūdį, kad visumoje kovos vyko tik tarp Lietuvos partizanų ir lietuvių stribų; rusų tarytum visai ir nebuvę ... "Aitvarai ir Giria" autorius atrodo visai nenorėjo žinoti, kad pagal rusų šaltinius, kovai prieš Lietuvos partizanus buvo naudojama lėktuvai, šarvuočiai, artilerija, reguliari kariuomenė, o prie Kazlų Rūdos ir šarvuotas traukinys. Romane lietuviai partizanai vaizduojami silpnai ginkluoti, su dideliu trūkumu šaudmenų, kurie esą brangesni už auksą, neorganizuoti, papildymui retėjančių eilių kovon siunčiami neapmokyti 16 metų jaunuoliai ir pan. P. Vytautėnas sakosi gerai žinąs ano meto sąlygas Dzūkijoje, pakankamai yra paskelbę patys rusai, ir pagaliau iš Daumanto aprašymų turimas visai skirtingas vaizdas, todėl ir piktinasi mūsų šviesuomenės tendencija niekinti mūsų brolių garbingą kovą už savo ir tautos laisvę. "Žinau, kad ne turinys sudaro literatūrą, tačiau turinio atžvilgiu mūsų kovos už laisvę su okupantu visur yra sumenkinamos", baigia savo pastabas p. Vytautėnas.

•

Mjr. R. A. Hofmannas, šarvuočių dalinio vadas, dalyvavęs Vietname, kritikuoja skiriamą per didelį dėmesį **šarvuočiams** Vakarų Vokietijos kariuomenėje. Dabartinės Vokietijos Federalinės respublikos žemės paviršių 30% dengia miškai, kitus 20% kaimai, miesteliai ir miestai. Šarvuotoje diviizjoje iš 15,000 vyrų tėra tik 2,500 vyrų, kurie galėtų tokiose vietose nusipėstinę kautis. Mjr. Hofmannas tankams skiria neabejotiną pirmenybę atviroje vietoje, tačiau tokiose vietose kaip Korėja, Vietnamas, dabartinė šarvuotų divizijų organizacija netinkanti. Kad ir amerikiečių — iš 16,000 vyrų, su 4,800 šarvuočių ir autovežimių šarvuotoje divizijoje, vos tik 6,500 vyrų skirti kautis dengtose vietose. To išdavoje, turėta sunkių nuostolių kautynėse.

Mjr. Hofmannas siūlo vadovautis praeitų kovų patyrimais ir atydžiai išnagrinėjus esamas sąlygas, atitinkamai perorganizuoti Vakarų Vokietijos ginkluotas jėgas, pritaikant jas vietos reikalavimams. Iš esamų šešių šarvuotų divizijų, jis siūlo palikti dvi, o likusias keturias perorganizuoti į pėstininkų brigadas, aprūpinant prieštankiniais pėstininkų ir netarpinės paramos ginklais, tiesioginės paramos motorizuota artilerija ir raketų laidytojais. Plačiam naudojimui pritaikyti pėstininkų šarvuotus vežimus, dalinių permetimams ir tiesioginei kautynių paramai (pėstininkų šarvuoti vežimai turi pėstininkų lydimąjį ginklavimą).

•

— 1971 m. amerikiečiai numato išdėstyti ugniavietėsna 150 daugiagalviais vandenilio užtaisais tarpžemyninių raketų. Tai bus ginklas išlaikyti pusiausvyrai rusų daugiagalvėm, žemos orbitos tarpžemyninėm **naujom SS 11 raketom**, kurios jau yra išdėstytos ugniavietėse.

— Japonai pagamino naują sprausminį **transporto lėktuvą XC-1**, kuris pakeis pasenusį C-46. Naujas lėktuvas galės pakelti 45 parašiutininkus su visa reikalinga medžiaga veiksmams, arba 8 tonas krūvio. Kilimui reikia trumpo tako. Skridimo vidutinis greitis 400 mazgų, tolis — be kuro papildymo, 1,200 mylių.

— **142 mm ACRA raketą**, vairuojamą šviesos koncentruotų spindulių pluošto (Laser) pagelba, prancūzai pritaikė ant vikšrinių važiuoklių — AMX 30 ir AMX 10. Tai bus papildymas šarvuotų dalinių pagelbiniu ginklavimu žemės taikiniams. Tolinaša 3,5 km., raketa sveria 57 svarus, greitošauda — 9 raketos per minutę.

— Vak. vokiečiai pasigamino, dar iki šiol nevartotas minas. **"Pandora"** — **prieštankinė**, kumščio didumo, mina; šaudoma ryšuliais artilerijos pabūklais. Išsiskleidęs iššautas ryšulys, nukrinta žemėn didokame plote. Mina detonuoja tik tankams užvažiavus, sugadindama vikšrus, tačiau, įgulos nesužeidžia.

"Meduza" — magnetinė mina, didesnė už "Pandorą", išmetama ryšuliais iš lėktuvo, arba raketų laidytojo.

"Dragon Seed", panašiai kaip miniatiūrinės bombos, prieš žemės taikinius, išmetamos ryšuliais iš lėktuvų.

— Japonai, apmokymo laive Azuma, įrengė **"Firebee" raketų laidytojus**, skirtus žemės taikiniams.

— Meksikiečiai įvedė **naują sistemą naujokų apmokyme**: iki šiol, jaunuoliai, sulaukę 18 metų, privalėjo atlikti 260 valandų pradinį apmokymą, be atlyginimo, kiekvieną šeštadienį po 5 valandas. Naujoje sistemoje skiriama 52 valandos kariniam apmokymui ir 204 valandos sportui, visuomeniniam parengimui ir viešiesiems darbams.

— Kovai prieš laivus, norvegai pagamino ir apginklavo torpedinius laivus **"Fenguin" raketa**, varoma kietu kuru, 9 pėdų ilgio, 280 mm diametro, kuri sveria 780 svarų, su 264 svarais TNT užtaiso, tolinaša 12 mylių.

— Britai pagamino **naujo tipo parašiutą**, kuris galima valdyti ir esant dideliam vėjui.

— Amerikiečiai pirmą kartą išbandė vienos sekundės tarpu iššautas dvi — **priešraketines "Spartan" raketas**; valdomos radaru, abi raketos pasiekė taikinį numatytoje vietoje.

— Ho Chi-minh kelio sekimui Vietname, amerikiečiai naudoja iš helikopterių išmetamus mažus **sekimo - radio aparatus**, kurie atatinkamai reaguoja į autovežimių, tankų ir žmonių judėsį ir radio bangomis perduoda signalus iš kurių sprendžiama apie taikinio vietą, judėsio kryptį ir greitį.

— Amerikiečiai stato **23 tonų kėlimo galios** helikopterį, trimis sprausminiais varikliais po 7,000 a.j., 110 pėdų ilgio, 31 pėdos augščio, sparnų ilgis 124 pėdos, nepakrautas sveria 30 tonų. Įgula — 5 asmenys su 12 kovotojų helikopterio tiesioginei apsaugai ir pagelbinei tarnybai.

— Amerikiečiai išbandė naują **TOW prieštankinę raketą**, kuria ginkluos pėstininkų šarvuočius M-113. Vienos mylios atstume TOW raketa pramuša visus iki šiol žinomus šarvus. Pritaikyta taip pat laidyti nuo žemės ir iš helikopterių.

Taip pat išbandyta pėstininkų **"Dragon"** prieštankinė raketa, sverianti 30 svarų, laidoma iš vamzdžio nuo peties. Iššovus raketą reikia tęsti taikymą, nes taikiklis skleidžia tam tikras bangas, kurios palaiko raketą taikinio kryptyje.

— 1971 m. pradžioje amerikiečiai įrengė raketų laidymo šuliniuose pirmąsias Minuteman III (trimis atskirais atominiais užtaisais — raketomis smaigalyje) tarpžemynines raketas. Raketų laidymas valdomas automatiniais įrengimais.

— Prieš 10 metų pradėta planuoti **LANCE taktinė,** branduolinė energijos užtaiso raketa, jau pradėta gaminti. Lance pakeis Sergent ir Honest John taktines raketas, Lance varoma skystu kuru, turi suprastintą valdymo sistemą. Ji apie 20 pėdų ilgio, sveria 3200 svarų, gali būti išmetama iš lėktuvo, arba laidoma nuo specialaus stovo. Lance bus divizijos ginklavime, su uždaviniu naikinti priešo užnugario telkinius, tiekimo centrus, kelių mazgus, tiltus ir kitokius didesnius priešo užnugario taikinius. Lance tarnyba mažesnė už Sergent ir Honest John. Vienas Lance batalionas atstos tris Sergent, Honest John raketų batalionus.

LIETUVA IR LENKAI

Š.m. "Aidų 5 nr. tilpo A. Budreckio dokumentuotos medžiagos rinkinys, kaip II Pas. karo metu, lenkai dėjo pastangas apsaugoti Lietuvą nuo rusiškos okupacijos. Skamba paradoksiškai, tačiau tai byloja dokumentai ir mums ryškėja, kur yra priešas Nr. 2.

A. Budreckis sako, kad II Pas. karo metu, JAV, Anglija ir Sovietinė Rusija bandė palaidoti Pabaltijo valstybių klausimą, tačiau, atsirado gynėjas, ypatingai Lietuvos, iš lenkų egzilinės vyriausybės, gen. V. Sikorskis, kuris 1920 m. vadovavo penktai lenkų armijai, vykdžiusiai Vilniaus krašto okupaciją. 1939 m. gen. Sikorskis Paryžiuje sudarė egzilinę lenkų vyriausybę, tapdamas ministeriu pirmininku ir išeivijoje esančios lenkų kariuomenės vadu. 1940 m. lenkų vyriausybė iš Paryžiaus persikėlė į Londoną. Tas pravartu paminėti, nes parodo, kad anuo metu sąjungininkai globojo lenkus ir su jais skaitėsi, todėl lenkai turėjo visas galimybes pareikšti savo siekius. Paminėtina, kad ano meto išeivijoje esančių lenkų užsienio politika Lietuvos atžvilgiu buvo tipinga visiems laikams, nebesikeičianti dabar ir tokia liksianti ateičiai, lenkų nusistatymas Vilniaus ir Lvovo klausimais iki šiol nėra pasikeitęs.

Lenkų vyriausybė išeivijoje buvo užsibrėžus vadovauti Čekoslovakijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos politinei ir karinei federacijai su prijungta Prūsija. Lenkam buvo daug priimtiniau turėti nepriklausomą Lietuvą, kaip barjerą prieš rusus, kurią laikui bėgant paglemžtų visiškon savo kontrolėn, negu okupuotą rusų, kurie būdami šiaurėje Lietuvoje ir pietuose Čekoslovakijoje, — gniaužtų Lenkiją kaip replėmis.

1941 m. liepos 8 d. anglų Užsienių Reikalų ministeriui A. Edenui įteiktoje notoje dėl lenkų pretenzijų į rytines žemes, tarp kitko, sakoma: "... lenkai po karo derėtųsi, kad pašalinti lietuvių-lenkų nesutarimus, ... vokiečiai nepraleis progos pasėti nesantaiką tarp Lenkijos ir Lietuvos, prijungdami prie jų valdomos Lietuvos vieną iš homogeniškiausių lenkų provincijų ... Hitleris gali inkorporuoti lenkų Vilniaus kraštą į Lietuvą."

Lenkai derėjosi ir su rusais. Kremlius paskyrė prie lenkų išeivijos vyriausybės savo amabasadorių A. I. Bogomolovą. 1941 m. gruodžio mėn. Sikorskis buvo nuvykęs pas Staliną tartis dėl pokarinių Lenkijos valstybės sienų. Stalinas pasiūlė lenkams plėstis Vokietijos sąskaiton vakaruosna įskaitant Prūsus, iš savo pusės Stalinas iš lenkų norėjo pripažinimo rusams Besarabijos ir Pabaltijo. Sikorskiui siūlymas buvo nepriimtinas.

1942 m. sausio 11 d. anglų laikraštis Sunday Times paskelbė lenkų ministro Raczynskio pareiškimą, kuriame sakoma, kad turi būti sudaryta lenkų - čekoslovakų konfederacija į kurią įeitų ir Lietuva. Į tai reagavo rusų ambasadorius Bogomolovas sausio 23 dienos nota — esą Raczynskis užmiršta, kad Lietuva yra Sovietų Sąjungos dalis. Sausio 30 d. į šį rusų pareiškimą atsakė Sikorskis, pabrėždamas Lietuvos klausimo esminį svarbumą Lenkijai.

Neradę atgarsio pas rusus, lenkai jieškojo pritarimo angluose. Per anglų amabasadorių Rusijoje Crippsą bandė sužinoti rusų pažiūras į pokarines valstybių sienas, bandydami įtaigoti Crippsą, kad lenkams yra labai svarbu turėti sąjungininką šiaurėje — nepriklausomą iLetuvą; įrodinėjo kenksmingumą ir nenormalumą, palikus Lietuvą inkorporuotą į Sovietų Sąjungą, nes Lietuva įeina tiesioginiai į Lenkijos reikalų sferą ir atsisakymas lenkiško Vilniaus krašto yra neįmanomas. Teigiamo atsakymo ir šį kartą negauta.

1942 m. vasario mėn. tas pats Raczynskis Vašingtone įrodinėjo blogybes galimo Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą, nes tuo atveju Lenkija atsidurtų rusų replėse. Neradę teigiamo atsiliepimo Vašingtone, tų pačių metų kovo 4 d. Raczynskis ir Ciechanovskis kalbėjosi su amerikiečių ambasadorium Maskvoje Standley įrodinėdami, kokia grėsmė laukia Lenkijos, pakliuvus Lietuvai į Sovietų Sąjungos įtaką ir kad lenkams ypatingai rūpi Pabaltijo kraštai.

Tais pačiais metais kovo 17 d. lenkų tautinė taryba paskelbė formalią rezoliuciją, kurioje, tarp kita ko, sako, kad nepaisant kauniškės Lietuvos neteisėtų pretenzijų į lenkų Vilniaus kraštą, lenkų tautinė taryba, lenkų tautos vardu, linki lietuvių tautai grįžti į Vakarų krikščioniškos kultūros kelią ... (vilkas pragydo lakštingalos balsu!).

Paminėtini dar lenkų pareiškimai tų pačių metų kovo 24 d. memorandume anglams, kur primenama 1939 m. rugpjūčio 25 d. susitarimas; pastraipoje (b) sakoma ... "Didžiosios Britanijos vyriausybė žino, kad Lietuvos nepriklausomybės išlaikymas yra gyvybinis reikalas Lenkijai tolygiai kaip Belgijos ir Olandijos — Anglijai." Toliau IV skyriuje sakoma: "... Jo Didenybė [karalius] žino kokios svarbos Lenkijai yra Vilniaus kraštas ... turėdamas lenkus gyventojus, lenkų civilizaciją ir tradicijas."

1942 m. gruodžio 25 d. Sikorskio memorandume amerikiečių valst. pasekretoriui Sumner Wells, pastraipoje 12a, taip sakoma ... visa Lenkijos sritis, įskaitant jos pagrindinius centrus Lvovą ir Vilnių, buvo vien Lenkijos pastangomis išugdyta ...

Anais vokiečių okupacijos metais, kada ir Lietuva ir Lenkija buvo vienodose sąlygose, iš minėtų kelių pasisakymų lenkų siekiai Lietuvos atžvilgiu buvo aiškūs. Ar jie pasikeitė?

B. B.

REIKIA PRADĖTI PLANUOTI

B. B.

Valstybių gynybos strategiją planuoja kariai, nustatydami reikalingas jėgas, kurios turi vykdyti tam tikrus uždavinius valstybės politiniame plane. Valstybės uždavinys — reikalingas jėgas sudaryti ir jas išlaikyti, pagal psichologinį ir ekonominį krašto pajėgumą. "Kario" puslapiuose buvo minimas apjungimo reikalingumas visų krašto vertybių nepriklausomybės išlaikymui. Susidariusios aplinkybės, neatsižvelgiant priežasčių, kaip pavieniam asmeniui taip ir valstybei, iššaukia tam tikrus reikalavimus, į kuriuos privaloma atatinkamai reaguoti, kad išsilaikius tam tikrame stovyje, kitaip tos aplinkybės pasekmes nukreipia sava linkme. Pirmoje eilėje, tautoje iškyla noras ir pilnas aplinkybių supratimas; seka sugebėjimas aplinkybes įvertinti ir pagaliau, pagal turimas galimybes ir pajėgumą, reaguoti. Šis pajėgumas grindžiamas tautos ir

valstybės kultūriniu pajėgumu, išvystyta technologija, civilizacija, ištekliais, pasiruošimu aplinkybių statomiems reikalavimams.

Ryškų pavyzdį, pailiustravimui kas anksčiau pasakyta, paimkime iš II Pas. karo. 1944 m. birželio 27 d., apie 2000 amerikiečių bombonešių, vienos dienos bėgyje apie 8 kvadratinių mylių plote, prie Saint-Lo, sunaikino geriausią vokiečių šarvuotą "Panzer Lehr" diviziją, kuriai vadovavo gen. F. Bayerlein. Šiuo metu vienas lėktuvas, kelių kilotonų branduolinės energijos bomba, viena akimirka sunaikintų, arba neutralizuotų tris kartus didesniame plote esančias, didesnes jėgas. Kad ir primityvi Davy Crockett taktinė, branduolinės energijos užtaiso raketa, tinkamai panaudota, priešui padarytų daugelį kartų didesnius nuostolius, negu lėktuvai bombomis. Raketos atgabenimas į pozicijas gali būti priešo visai nepastebėtas, kai atskrendantieji lėktuvai, nežiūrint kokiame aukštyje jie skristų, būtų pastebėti.

Panašios į "Panzer Lehr" divizijos sunaikinimui reikia turėti: tolygaus ginklavimo viršijančias jėgas, arba 2000 lėktuvų tam tikrose sąlygose su TNT bombomis, arba vieną lėktuvą su poros svarų uranijaus užtaisu, arba keletą Davy Crockett raketų laidytojų baterijų. Sekant minėtais pavyzdžiais, strategui - planuotojui tenka pasirinkti ginklus, atatinkamuose atvejuose, atsižvelgiant į priešo galimybes, savojo krašto ekonominį - gamybos pajėgumą ir ginklų kainos ekonomiškumą. Parinkus ginklus, seka jų veiksmingumo įvertinimas ir pasekmės. Pasekmės minėtinos, nes I Pas. karo metu, dėl užsitęsusio veikimo, paleistos dujos grįždavo jas paleidusiems, ir branduolinės energijos ginklų krituliai yra taip pat pavojingi abiem pusėm vienodai.

Strateginiame planavime didžiausios priešpriešos yra ginklai, sistema ir finansai: — netinkami ginklai ir sistema — bereikalingos išlaidos mažina ekonominius išteklius, mažina reikalingų naujų ginklų kiekį, kurie taip pat turi atatikti ir laiko reikalavimus, nes keičiantis technologijai, ginklai darosi sudėtingesni ir jų gamyba brangesnė ir labiau ribota.

1916 m. prancūzai ekonomistai išdėstė eilę principų karinės gamybos planavimui ir administravimui, kur nurodomos teoretikų - mokslininkų ir ekonomistų - gamintojų funkcijos. Nežiūrint, kad principai dar ir šiandien galioja, tačiau gamybos reikalavimai yra jau daug sudėtingesni — įeina ekonominiai mokslai, sąskaityba, planavimo programos sudarymas — linijinės ir kompiuterių pagalba, psichologijos, organizacijos, gamybos kontrolės reikalavimai ir kt. Suglaustai sektų: — planavimas, organizacija, kontrolė ir ryšiai.

Svarbų vaidmenį sudaro darbo jėga, medžiagos ir finansai. Visa tai derinant su krašto tuometiniu technologiniu išsivystymu, medžiagų išteklių šaltiniais, žiūrima, kuriam laikui ir kokiame potenciale jų pakaktų, svarbu ir fizinės gyvosios darbo jėgos parengimas ir išlaikymas: mokslininkai, inžinieriai, techniškas personalas, administracija.

1920 m. rusai nupirko iš prancūzų savo vėlesnio T36 tanko prototipą — tanką su gamybos brėžiniais iki detalių su specifikacijomis. Dėl stokos technikinio personalo, šio tanko gamybos pradžia nusitęsė iki 1925 m. pabaigos.

Krašto karinės gamybos aparatūra negali būti palikta savo pradinėje padėtyje, ji yra gyva ir reikalinga nuolatinio keitimo, pritaikant laiko ir aplinkybių reikalavimams. Tai yra esminis faktorius ir tik tokiame stovyje išlaikant jėgas būtų pateisintos padarytos išlaidos.

Krašto gynybos planas turi turėti keleta skirtingų atvejų (amerikiečiai turi 10 skirtingų gynybos pro gramų, kurių kiekviena skirstoma į 1300 grupių. Plk. H. E. Kessler, Jr., What price strategy?). Tai yra nepaprastai sunkus uždavinys, nes esant normalioms taikos meto sąlygoms, skirti pinigus krašto gynybai, kai nėra gyvybinio ir aiškaus reikalo, niekas nenori. Pavojui ištikus, normaliai išleidžiama daugiau pinigų, kartais daugiau, negu kainuotų parengtyje laikyti minimalines, nuolat pritaikomas laiko reikalavimams, ginkluotas jėgas; dažnai nesuspėjama tinkamai susiorganizuoti — seka pralaimėjimas. (Amerikiečiams iki šiol ši problema išsispręsdavo patenkinamai, nes žemynas vis būdavo izoliuotas nuo karo veiksmų tiesioginės įtakos. To nebus galima padaryti ateities "Pasaulinio" karo atveju, turint dabartinę modernią ginklavimo technologiją, kuri dideliais šuoliais keičia savo pajėgumą ir pobūdį. Tuo klausimu patys amerikiečiai yra susirūpinę).

Apribotų išteklių kraštui, šalia pagrindinės galimo priešo, jo pajėgumo, jo politinių siekių studijos, yra būtina pramatyti, galimo konflikto atveju, karinių jėgų santykis. Pramačius skirtumus ginklavime, ekonominiam pajėgume, tenka jieškoti tarpusavio pagalbos kaimyninių kraštų tarpe, grindžiant ją sutartimis, diplomatiniais, ekonominiais, kultūriniais ryšiais ir įvairiais įsipareigojimais. (Albanija, pav., turi "užtarėją' Kiniją tūkstančius mylių atstu).

Labai svarbų vaidmenį krašto gynybos planavime turi tautos moralinis parengimas ir supratimas karinio pajėgumo reikšmės krašto nepriklausomybei. Istorija moko, kad laisvė išlaikoma viso krašto pastangomis ir kraujo kaina. Be augštos kario moralės ir valstybingumo, geriausi ir moderniškiausi ginklai pasilieka tik medžiaga. Šioje srityje yra reikalingas krašto intelektualų gilus supratimas, pasiaukojimas ir pareiga moraliniame paruošimo darbe.

Mums kalbėti krašto gynybos pasirengimo klausimais šiuo metu, kad ir "Kario" puslapiuose, atrodytų beprasminga, neturint savo krašto laisvės ir esant svetimoje šalyje. Tačiau, kiek daug bus praleisto neprasmingai laiko ir galimybių, kai, ištikus reikalui, neturėsime nieko, arba tik skubomis, menkai paruoštą, planą. Esame laisvės krašte, kur galime laisvai galvoti ir rūpintis savais reikalais, turime institucijas, kurios yra pajėgios šios rūšies darbą organizuoti, turime ir šios srities darbininkų, tik reikia, kad visa tai būtų atatinkamai koordinuojama — derinama ir pagaliau, pradedama, kad ir pamažu.

Mielam ramovėnui

MYKOLUI REPEČKAI,
jo mylimai motinai Lietuvoje mirus,
nuoširdžią užuojautą reiškia

Kanados L.V.S. "Ramovė"
Hamiltono skyriaus Ramovėnai

Garbės svečiai Dariaus ir Girėno žygio pagerbime, Čikagoje — liepos 18 d. Iš k.: Juzefa Daužvardienė, Illinois valstijos senatorius, kun. Adolfas Stasys, (4 ir 5) augšti Illinois senato pareigūnai, BLK Muzėjaus atstovas K. Petrauskas, kpt. Andrius Juškevičius,Frank Savickas, Illinois senatorius, senatorius NN, dr. P. Daužvardis ir kt. Martyno Nagio nuotr.

LVS RAMOVĖ CENTRO V-BOS BENDRARAŠTIS NR. 102

Čikaga, 1971 m. birželio mėn. 27 d.
Liečia: 1971 m. Centro v-bos rinkimus

I.

Centro valdybos rinkimai

Pagal Centrinės Rinkimų komisijos aktą, vykdant rinkimus į naują Centro valdybą, kandidatai balsais pasiskirstė sekančiai: St. Dirmantas 231, K. Dabulevičius 225, P. Dirkis 118, J. Gaižutis 201, J. Litvinas 93, M. Naujokas 142, K. Oželis 182, A. Repšys 165, H. Songinas 60, J. Švedas 179, J. Tapulionis 144, E. Vengianskas 183, A. Žygas 94.

Į Centro valdybą laikomi išrinkti septyni, gavę daugiausiai balsų, kandidatai: St. Dirmantas, K. Dabulevičius, J. Gaižutis, E. Vengianskas, K. Oželis, J. Švedas, A. Repšys; kandidatais į CV lieka: J. Tapulionis, M. Naujokas, P. Dirkis.

II.

CV pareigomis pasiskirstymas

Išrinkti į Centro valdybą pareigomis pasiskirstė sekančiai:

CV pirmininkas — Prof. S. Dirmantas, 6616 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Tel. 476-5633

Pirmasis vicepirmininkas (vidaus reikalams) — K. Dabulevičius, 6807 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Tel. 476-1780

Antrasis vicepirmininkas (užsienio reikalams) — J. Gaižutis, 7259 So. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Tel. 778-7306

Trečiasis vicepirmininkas (kultūros reikalams) — J. Švedas, 1516 So. 49th Avenue, Cicero, Ill.

Kultūros reik. narys — K. Oželis, 2533 W. 45th St. Chicago, Ill. 60632

Iždininkas — J. Tapulionis, 6818 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Tel. PR 6-9688

Sekretorius — Ed. Vengianskas, 3931 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60632. Tel. BI 7-3341

Pastabos: a) Sekretoriaus adresu randasi CV būstinė. b) CV nariui ram. A. Repšiui, gyvenant gan toli nuo Čikagos, susidarė rimtų kliūčių perimti iždininko pareigas, todėl CV šioms pareigoms eiti pakvietė I-mąjį kandidatą ram. J. Tapulionį.

LŠST CENTRO VALDYBA

Remiantis 1971 m. balandžio mėn. 24 d. sportinio šaudymo klausimam išsiaiškinti pasitarimo daviniais, kurie 1971.6.19 buvo priimti Centro valdybos, išvadoje yra sekantis

PRANEŠIMAS
Nr. 1/71

1. Iš principo ir toliau vadovaujamės š. Vytauto Reivyčio **LŠST Sportinio šaudymo taisyklėmis**, bet prisitaikant prie vietos sąlygų, pagrindiniai naudojame **NRA Smallbore Rifle Rules**.

Vienas ir kitas taisykles visi šaudytojai-os privalo turėti, žinoti ir jomis vadovautis.

2. Šaudyklos taisyklės yra pridėtos atskirai, kurios turi būti pakabintos visiems matomoje vietoje šaudykloje varžybų metu. Prieš einant į šaudyklą visi šaudytojai-os turi pasirašyti atleidimą LŠST pareigūnų nuo bet kurių kompensacinių reikalavimų neliamės atveju ir tuo pačiu praneša, kad laikysis taisyklių. Už nepilnamečius šaudytojus turi pasirašyti vienas iš tėvų, arba globėjų. Nesilaiką šaudyklos taisyklių, yra išbraukiami iš varžybose dalyvaujančių sąrašo ir pašalinami iš šaudyklos.

3. Šautuvo svoris yra nenustatytas pagal NRA §3.2. Vietoje akinių leidžiama naudoti taikiklyje stikliuką ir filtrą, NRA, §3.7a.

4. Varžybose yra leidžiama naudoti visus įrankius kurie yra leidžiami kitose šaudymo varžybose pagal NRA taisyklių sekančius paragrafus: §3.8, 3.9, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13, 3.14, 3.14.1, 3.15 ir §3.18.

5. Tik NRA 50 yardų taikiniai naudojami varžybose. Praktikuotis A-12, o varžybom A-11 arba A-23.

6. Šaudytojai-os, pagal esamus davinius, yra suskirstomi į komandas, komandos į klases. Kuopų sporto vadovai patiekia šaudymo varžybų davinius CV sporto vadovui dėl šaudytojų įtraukimo į bendrą sąrašą ir paskyrimo į klasę. Kiekvienas šaudytojas gaus kortelę kuriai klasei priklauso, NRA §1.4.

PIRMA KOMANDA

Pirma klasė — taikliausi šauliai (auksinis ženklas) 555-600. Antra klasė — taiklūs šauliai (sidabrinis ženklas) 543-554. Trečia klasė — patyrę šauliai (bronzinis ženklas) 510-542. Ketvirta klasė — kovūnai šauliai 471-509.

ANTRA KOMANDA

Pirma klasė — 431-470. Antra klasė — 391-430. Trečia klasė — 351-390. Ketvirta klasė — 350.

Per varžybas šaudytojas-a surinkęs -si daugiau taškų pagal savo klasę yra perkeliamas-a į augštesnę klasę sekančiom varžybom.

Šauliai-ės per tris paskutines šaudymo varžybas surinkę mažiau taškų negu jų klasė reikalauja yra atatinkamai pergrupuojami.

Šaulės šaudančios iš trijų padėčių yra grupuojamos taip pat ir kartu su šauliais.

7. Pirmos komandos kiekvienos klasės geriausias-a šaudytojas-a gaus pereinamąją taurę ir pažymėjimą. Laimėję antrą ir trečią vietas gaus pažymėjimus su teise patiem-čiom įsigyti trofėjas su atatinkamu įrašu.

Antros komandos kiekvienos klasės geriausias-a šaudytojas-a gaus dovaną-trofėją su pažymėjimu, o antras-a ir trečias-a — pažymėjimus su teise patiem-čiom įsigyti trofėjas su atatinkamu įrašu.

8. Dėl ženklų "Geram šauliui" šauliai-ės šaudo du kartu metuose: kuopos ar rinktinės ir CV pravestose šaudymo varžybose.

9. Šauliai-ės dalyvavę-ios 5 metus iš eilės, arba 5 kartus per 8 metus CV pravedamose šaudymo varžybose bus rekomenduojami apdovanojimui.

10. Raštiški pasiūlymai dėl varžybų geresnio pravedimo perduodami per kuopos sporto vadovą sąjungos sporto vadovui.

11. Šaulių sąjungos Sporto šventė įvyks 1972 m. Pranešimas Nr. 1/70. Pakartotinai šauliai-ės yra raginami ruoštis, — tos šventės sekmė pareis nuo mūsų pačių.

12. Visi šaudytojai-os turi įsigyti šias knygas: 1) LŠST Sportinio šaudymo Taisyklės. Gaunamos per kuopų tiekimo vadovus. 2) NRA Smallbore Rifle Rules. Gaunamos už 35¢. National Rifle Association — 1600 Rhode Island Ave., Washington, D.C. 20036. 3) a. International Rifle Marksmanship Manual; b. Service Rifle Marksmanship Manual. Gaunamos nemokamai ir geriausia jeigu kuopos sporto vadovas užsakytų visiem šaudytojam. Headquarters United States Army, Marksmanship Training Unit Fort Benning, Georgia 31905.

Vyt. Keturakis
Sporto vadovas

LŠST CENTRO VALDYBA
Sportinio šaudymo iš 22 kalibro
ŠAUDYKLOS TAISYKLĖS

1. Šaudytojo pareiga patikrinti šautuvą, kad nebūtų šovinio lizde einant, arba grįžtant iš šaudymo linijos, taip pat duodant šautuvą kitam.

2. Nešaudant šautuvų spynos turi būti atidarytos.

3. Šautuvo vamzdis visuomet turi būti nukreiptas į saugią pusę niekuomet į asmenį ar gyvulį.

4. Niekuomet nesiriamiama ant šautuvo ir taip pat, kad jokia kūno dalis neuždengtų vamzdžio galo.

5. Šoviniai dedami į šautuvą tik esant šaudymo linijoje.

6. Pradedama šaudyti tik šaudymo linijos prižiūrėtojui davus komandą.

7. Šautuvui sugedus, šoviniui neiššovus ar taikiniui nukritus kviečiamas šaudymo linijos prižiūrėtojas.

8. Šaudymo laikas: gulom 20 šūvių — 20 min.; stačiom 20 šūvių — 30 min.; klūpom 20 šūvių — 30 min.

9. Gulom šaudant tolimiausioje padėtyje esanti ranka turi būti nemažiau 4" nuo žemės, o buožė nemažiau 1" nuo žemės.

10. Įšovęs į svetimą taikinį gauna 1 taško pabaudą.

11. Šaudymo daviniais nepatenkinti kreipiasi į šaudymo komisiją ir moka $1; išaiškinus reikalą jų naudai pinigai grąžinami.

12. Šaudymo komisijos nutarimas dėl šaudymo davinių, yra galutinas.

13. Registracijos mokestis negrąžinamas.

14. Šaudykloje nesimaišo girti ir triukšmadariai.

15. Šaudykloje negeriami svaiginami gėrimai.

Vyt. Keturakis
Sporto vadovas

1971 m.

PAVERGTŲ TAUTŲ PROTESTO ŽYGIS

1971 m. liepos 17 d., jau nuo pat ankstyvo ryto, Čikagos vidurmiestis buvo papuoštas pavergtų tautų vėliavomis. Vidurdienį prasidėjo Pavergtų Tautų protesto žygis, dažnai klaidingai vadinamas paradu. Pavergtų Tautų atstovai pražygiavo State gatve. Kiekviena pavergta tauta nešė savo vėliavą, o taip pat įvairius plakatus skelbiančius pavergėjo kėslus.

Lietuviai, kaip ir visad, pasirodė gerai. Ypač labai šauniai atrodė uniformuoti šauliai, kuriems žiūrovai nepagailėjo katučių.

Pavergtų Tautų Savaitės protesto žygis yra simbolis kovos už laisvę. Pavergtieji žmonės paaukojo savo gyvybes augščiausiam tikslui — laisvei. Jan Palloch pasirinko save naikinančią mirtį Pragoje, bet jis tapo gyvas įkvėpimas jauniems tautiečiams. O laisvės troškimas tebėra gyvas, nežiūrint visų žiaurių komunizmo priemonių.

Pavergtos Tautos visą laiką bando atsikratyti pavergėjų. Per paskutinius 15 metų matome daugybę bandymų numesti vergijos grandines: Rytų Vokietija — 1953 m., Vengrija — 1956 m., Lenkija — 1956 m., Kuba — 1962 m., Čekoslovakija — 1968 m. Deja, kiekvienas bandymas buvo sutriuškintas kruvinų sovietų tankų.

Tironiški Sovietų įstatymai, ne tik suvaržo emigraciją, bet ir žmogaus protą. Du pavyzdžiai to intelektuališko brutalumo: ukrainietis mokslininkas Valentyn Morosz ir kubietis Heberto Padilla. Tie du asmenys, kartu su kitais intelektualais ir menininkais, buvo apšaukti bepročiais dėl to, kad jie pareiškė nepasitenkinimą komunizmu. Kaltė yra ne intelektualų, bet komunistinės valdžios, kuri tiki, kad ji gali kontroliuoti žmogaus protą ir laisvės troškimą. Didžiai apgailėtinas įvykis su Simu Kudirka, kuris troško laisvės. Jis yra simbolis kovos už laisvę.

Pavergtų Tautų Savaitės protesto žygis susilaukė daugybės žiūrovų.

NEW YORKO RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Liepos 9 d. vakare susirinkę M. Diržienės restorane, Brukline, ramovėnai aptarė savo einamuosius reikalus ir išklausė valdybos paruoštą veiklos planą šiems metams.

Paskutinio susirinkimo protokolas buvo priimtas su pataisomis.

Valdybos pirm. J. Klivečka pristatė naująją valdybą, pasiskirsčiusią pareigomis taip: dr. E. Noakas — vicepirmininkas, J. Klimavičius — iždininkas, V. Butkys — kult. reik. vedėjas ir inž. J. Zabelskis — sekretorius.

Veiklos plane yra numatyti šie svarbiausi darbai: Lapkričio 23 Dienos minėjimas, Rugsėjo 8 Dienos minėjimas, sportinio šaudymo grupės suorganizavimas, ryšių su ukrainiečių veteranais užmezgimas ir dr. K. Jurgėlos knygos — 1863 m. sukilimas — pristatymas New Yorko lietuvių visuomenei, š.m. rugsėjo 19 d., Kultūros Židinio patalpose.

Aptarus minėtus veiklos punktus, susirinkimas buvo baigtas alučiu.

Dalyvis

RAMOVĖNAI KANADOJE

LVS "Ramovės" Montrealio skyriaus metinis narių susirinkimas įvyko š.m. birželio 19 d., ramovėno B. Bagdžiūno rezidencijoje. V-bos pirm. I. Keturka, susirinkimą atidaręs, paprašė tylos, bei susikaupimo minute pagerbti mirusius ir už tėvynę žuvusius karius.

Po susikaupimo mnutės, į prezidiumą, susirinkimui pravesti, buvo išrinktas A. Daugelavičius, kuris, padėkojęs už pasitikėjimą pravedė susirinkimą, pagal valdybos paruoštą darbotvarkę. Skyriaus sekretorius P. Gabrys, kurį prezidiumo pirm. A. Daugelavičius pakvietė ir susirinkimo sekretoriaus pareigom, perskaitė praėjusio susirinkimo protokolą, kuris buvo priimtas be pastabų.

Valdybos pirmininkas Pr. Keturka padarė metinę skyriaus veiklos apžvalgą; iždininkas A. Kalvaitis paaiškino, kiek turime kasoje ir vėliavos fonde pinigų. Revizijos komisija: R. Simaniūkštis ir A. Žiukas. patikrinę kasos knygą, bei pateisinamus dokumentus, rado viską tvarkoje. Įdomu ir kartu malonu buvo pamatyti skyriaus vėliavą. Susirinkimas nutarė per Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventę ją pašventinti; be to, ta proga, atšvęsti ir skyriaus įsisteigimo 15-kos metų sukaktį.

Vėliavos projektą paruošė mūsų skyriaus menininkas — J. Šiaučiulis; projektą įįvykdė ponia V. Keturakienė. Aš tikiu, kad vėliavos projektui paruošti — juo labiau jį įvykdyti, mūsų menininkams teko ne vien tik daug darbo, bet ir sielos — gimtajam kraštui meilės, įdėti. Garbė mums turėti savo tarpe tokių, kurie dirba tėvynės labui. Jiems priklauso mūsų nuoširdi padėka. Be to, v-bos pirm. padėkojo visiems, kurie prisidėjo prie vėliavos įsigijimo — ne vien tik darbu, bet ir pinigais. Valdybos rinkimai bus sekančiais metais, nes praeitais metais valdyba buvo išrinkta dviejų metų kadencijai. Pasikeitus mintimis, klausimų bei sumanymų punkte, susirinkimas buvo baigtas Lietuvos himnu. Susirinkime, iš 19 sąrašuose esančių, dalyvavo 11 skyriaus narių.

P. G.

GARBINGA SUKAKTIS

Kūr. savanoriui Kaziui Žuromskiui š.m. sausio mėn. 1 d. sukako 70 m. amžiaus. Gimė jis 1901 sausio 1 d., Rodūnės km. Lydos apskr. 1920 m. įstojo į 1 pėst. pulką savanoriu ir dalyvavo kautynėse su lenkais prie Širvintų. Jo kilimo vieta buvo užimta lenkų. Negalėdamas grįžti, ilgesnį metą jis tarnavo Šaulių s-goj. Partizaninėje veikloje dalyvavo užfrontėje. Vėliau įstojo į 3 pėst. pulką kur baigė mokomąją kuopą ir tarnavo liktiniu puskarininkiu.

Trumpai prieš karą išėjo į atsargą ir apsigyveno Kaune. Aktyviai veikė Šaulių sąjungoje ir nuolat dėvėjo sąjungos uniformą. Rusams užėjus, ilgai dar dėvėjo šaulio uniformą, net buvo pradėtas terorizuoti. Išvengęs trėmimų Sibiran, vokiečiams atėjus, tarnavo Savisaugos daliniuose.

Per antrąją okupaciją pasitraukė į Vokietiją, kur buvo lietuvių stovykloje. Iš Vokietijos atemigravo į Australiją ir su visa savo šeima gyvena W.A. Perth mieste. Būdamas amatininku turi pasistatęs pagal savo skonį namą, o žmona įrengusi gražų gėlyną. Abu su žmona gauna kuklią pensiją ir padoriai tęsia gyvenimą.

Kūr.-sav. psk. K. žuromskis

Sukaktuvių proga K. Žuromskis buvo pasveikintas Pr. Eimučio grandies vadovo, ats. viršilos V. Valaičio ir ats. eilinio A. Klimaičio. Palinkėta jam sulaukti ilgiausių metu. **A. K.**

PADĖKA

Mieliems vadams - kovotojams dėl Lietuvos laisvės: J. Andrašūnui, K. Škirpai, Z. Rumšai, A. Motuzui, J. Guzulaičiui ir kitiems, nurodžiusiem mano rašytoje KARYJE ir DRAUGE apžvalgoje, apie kovas su lenkais 1920 m., klaidas ir praleidimus, nuoširdžiai dėkoju.

Prašau ir ateityje nebepamiršti ir bendradarbiauti telkiant žinias.

Kazys Ališauskas

KARIO bendradarbis **Vytautas Čėsna** grįžo iš kelionės po Pietų Amerikos kraštus. Jis rašė mums iš Grenados ir St. Lucios salų ir iš Meksikos.

Mus taip pat pasveikino iš Prancūzijos **plk. J. Šlepetys su ponia**, kurie keliauja po Europą.

AKTAS

Chicaga, 1970 m. spalio mėn. 24 d. Lietuvių Veteranų sąjungos "Ramovė" centro valdybos sudarytoji PREMIJŲ KOMISIJA išspausdintiems *Kary* 1969 metais premijuotiniems straipsniams išrinkti ir jų autoriams premijas paskirti, šios sudėties: Jonas Švedas — LVS centro valdybos atstovas, Jurgis Stankūnas — *Kario* redakcijos atstovas ir K. Juškaitis — LVS Chicagos skyriaus atstovas, susipažinusi su *Kario* 1969 metų straipsniais ir *Kario* redakcijos siūlymu bei juos apsvarsčiusi, vienbalsiai nutarė:

1. premijuotinais laikyti šių autorių straipsnius: a) A. Budreckis — Lietuviškoji ekspansija (Kario 1968 m. Nr. 5, 6, 7, 8, 10 ir 1969 m. Nr. 1, 2, 3, 4, 5); b) Buvęs Karo Talkininkas—Jaunas Žemaitis — Vakarų ir Rytų fronte (1969 m. Kario Nr. 5, 6, 7, 9, 10; c) P. Matekūnas — Nepriklausomybės kovos Zarasų apskr. ribose (1969 m. Kario Nr. 2).

2. Už kiekvieną straipsnį paskirti po 40 dolerių premijos.

Šio akto surašyti trys egzemplioriai.

Premijų Komisija

NEMARIOJI ŽEMĖ, ANTOLOGIJA

Lietuva pasaulinės poezijos posmuose

Sudarė Alfonsas Tyruolis, Lietuvos valstybės įkūrimo 700 metų ir nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukaktims paminėti. Išleido Juozas Kapočius, 1970 metais.

Rinkinys apima parinktus posmus apie Lietuvą parašytus 700 metų laikotarpyje, kitataučių poetų ar kronikininkų, pradedant istorinėmis kronikomis ir baigiant paskutiniųjų laikų moderniaja poezija. Autorius medžiagą rinko iš Amerikos Kongreso bibliotekos, Britų muzėjaus, V. Vokietijos (Marburgo), Lenkijos (Krokuvos) ir kitų bibliotekų. Knyga, apie 170 puslapių, talpina virš 50 įvairių tautybių autorių, pradedant XII a. slavų eiliuotos kronikos "Sakmės apie Igorio žygį" ištrauka, versta B. Sruogos (6 psl.):

Pabarškino
Į lietuviškus šalmus —
Tuo ir šlovę aptemdė
Vseslovo, savo senelio.
Bet ten ir patsai
Po skydu raudonu
Ant žolės kruvinos
Lietuvių kalavijų
Liko paguldytas.

Gausiau poezijos apie Lietuvą užtinkama "Livonijos eiliuotoje kronikoje" iš XII a. Net ir Dantės "Dieviškoje Komedijoje" minimas čekų karaliaus Otokaro II pasirengimas "... žygiuoti į Lietuvą Mindaugo karūną laimėti" (7 psl.).

Kadangi XIII ir XIV a. kryžiuočiai visoje Europoje organizavo ir vykdė žygius į Lietuvą, todėl ir eiliuotų žygių aprašymų užtinkama įvairiuose kraštuose. Prancūzas G. de Machaut, pats dalyvavęs 1329 m. žygyje, austras Suchenwirtas 1377 m., O. von Wolkensteinas 1367, 1445, anglas, tėvas Chauceris, savo "Kenterbiurio pasakose, aprašo, kaip po Žalgirio mūšio riteriai turėjo pakabinti savo šarvus ir pastatyti žirgus arklidėsna.

Laikotarpyje tarp viduriniųjų ir naujųjų amžių, Lietuva vaizduojama humaniškoje šviesoje, bent iki Žalgirio mūšio. Vėlesniame laikotarpyje, Jonui Žiauriajam stiprėjant, lietuviai buvo verčiami dėtis į uniją su lenkais — to pasekmėje laikinai atrėmė rytinį pavojų, tačiau vėlesnis likimas buvo skaudus, kurį jautriau išreiškė ispanas Royzijus savo "Liublino Unija" (9 psl.), vertimas dr. A. Rukšos:

... kad nūn tavo gentis ta pati su lenkiška tapo / Ir kad nuo šiol iš dviejų bus jau viena tik tauta, / Argi, Katkevičiau, tau taip skaudžiai aitrina širdį, / Jog nei valgyt jau, nei jau miegot begali / Ir raudom, negirdėtom gailiom, nuskardini dangų, / Jog diena ir naktis aimanas girdi tavas?

Ir taip, puslapis po puslapio, knyga užpildyta poetų vardais, datomis ir poezija baigiama ukrainiečio L. Poltava eilėraščiu: "Prarastas paveikslas", jauno Ševčenkos, 1831 metų apsilankymą Vilniuje paminėti:

Ir klausosi jaunuolis ten iš Ukrainos:
Mergaitės žingsnį girdi Vilniuje šauniam.
Kur gauti plunksną ar teptuką net užgynus
Turėti savo sielą žmogui pavergtam?
Jau pas Aušros Vartus ta eisena aidėjo ...
Jaunoji lietuvaite, žingsnį pristabdyk:

LIETUVIŲ ŽYGIS Į RUSIĄ

(Iš "Sakmės apie Igorio žygį")

Jau nebeteka Sulos upė
Sidabrinėm bangom
Preslavliui apginti,
O ir Dauguva taipgi
Drumsčias, purvo pilna
Polockiečiams, kurie
Tartum siaubas, atliepęs
Į karingus pagonių šauksmus.
Tik Vasilko sūnus Iziaslavas
Ašmenim kalavijų aštrių
Daužo šalmus lietuviam —
Tam, kad garbę nukirstų
Jis savo senolio Vseslavo,
Kol nukirto ir patį
Jį lietuvių kardai,
Po jo skydais raudonais,
Ir į kruviną žolę
Krito jis lyg į lovą jaunikio.

(Iš "Nemarioji Žemė")

Gal sulaikyti spindulį kas ir galėjo,
Bet, žydraake, ne poeto širdį tik!
Užmiršęs draudimus visus
rūsčiųjų ponų,
Jis piešė, piešė ligi ašarų ten ją,
Ir nešėsi namo paveikslą, lyg ikoną,
Bet iki mūsų—jo neparnešė, deja...

Ir nūdieninę mūsų tautos tragediją jautriai išgyvenančią, čia paminėti verta brazilietę R. Portella (1910 - 1960):

Tu esi, Lietuva, tas altorius,
Ties kuriuo šią valandą liūdną
Meldžias klupusi siela manoji,
Trokšdama tau geresnio likimo.

B. B.

DARBŲ PERTRAUKOS METU

Ant rašomojo stalo matosi daugybė lietuviškų ir angliškų laikraščių iškarpų, kurias pradedu vartyti. Žinoma, pirmiausia akį atkreipia apie mūsų miestą lietuviškų laikraščių korespondencijos. Net kelios iš jų pasirašytos, neseniai išrinkto mūsų ap. v-bos pirmininku, tautiečio inicialais. Trumpai rašo žmogelis, o todėl aš jį pravardžiuoju "trijų eilučių korespondentu", nors gal ir nereikėtų juoktis iš jo už tai, kad taupumo sumetimais, redaktoriai korespondencijas sutrumpina, be abejo, iščenzūruodami pasitaikančius "spyglius ir dyglius"... Kita mūsų miesto korespondencija yra apie čia įvykusį Naujųjų Metų sutikimo balių ir, be abejo, rašyta baliaus rengėjų, pernai mūsų kolonijoj susiorganizavusio medžiotojų ir žūklautojų klubo "Briedis" valdybos. Žiūriu, kad korespondencijoj paminėta ir mano pavardė, kartu su pagauta, ir šiam baliui padovanota, 12 svarų lydeka... Matomai nori, kad ir kitais metais savo gerą širdį parodyčiau. Tačiau man svarbu, ne kokia reklama, ar pagarbinimas, o kad kai kurie "Briedžio" valdybos nariai, lydekos įteikimo proga, pasižadėjo Kanados Lietuvių Fondui po šimtinuką pakloti ir reikia tikėtis savo pažadą išlaikys ilgai nelaukdami!

Štai dar viena mūsų koloniją liečianti korespondencija "Neprik. Liet." pasirašyta slapuko TEK inicialais. Tai pats silpniausias iš visų mūsiškių korespondentų, nežinąs tikrų faktų, klaidinąs kitur gyvenančius skaitytojus ir susilaukiąs pašaipos iš vietinių. Štai, rašo apie vedybų pobūvį, kurio visai nebuvo ir nežino net jaunosios vardo. Vieniems, kaip sakoma, "padai laižomi", o kitiems stengiamasi įžnybti ...

Toliau, pradedu peržiūrinėti vietinio angliško "The Sault Daily Star" iškarpas. Tai prog. konservatorius palaikąs ir 50.000 tiražą turįs tipingas Kanados užkampio dienraštis su kurio gimdytojais man nekartą teko susigičyti. Daug kartų nunešta 'Sault Star" redakcijon mano "kūryba", laiškų, ar straipsnių pavidale, buvo labai sutrumpinta ar visai nespausdinta. Jeigu buvo rašoma apie lietuvius ar Lietuvą, tai redakcijoje, pirmiausia, užklausdavo, kiek lie-

tuvių kilmės žmonių čia gyvena, o kai pamini tik porą šimtų, tai straipsnio sutrumpinimas as nespausdinimas jau nuspręstas.

Vieną kartą, po straipsnio apie Lietuvą nespausdinimo, atradau viso puslapio ilgumo straipsnį apie Zanzibarą ir jo sultoną. Supykęs, tuojau griebiau telefoną ir užklausiau redaktorių, kiek iš Zanzibaro žmonių mūsų mieste gyvena, kad tokį ilgą straipsnį atspausdino? Man buvo paaiškinta, kad vienas artimas "Sault Star" savininkų draugas lankėsi Zanzibare, todėl taip ir įvyko.

Mane dar labiau nustebino, kai šiame dienraštyje buvo atspausdintas, su nuotraukomis, viso puslapio ilgumo straipsnis apie vieną, ypatingai amerikiečių turistų akis patraukusią kiaulę (teisingiau pasakius, kuilį!) "Rusty", kuri su kita kiaule pakinkytos vežimėlyje, buvo rodomos turistams ir daromos nuotraukos atsisėdusių į vežimėlį. Neskambinau "Sault Star" redakcijon, nes nenorėjau pakenkti kitiems tautiečiams, kurie norėtų ką nors į šį dienraštį parašyti. Tačiau, prie progos, žadu redaktorių paklausti, kiek šis garsusis rudai deglas kuilys yra turėjęs giminių šiame mieste ir pačioje redakcijoje? . . .

Nedaug Lietuvą ir lietuvius liečiančių žinių ar straipsnių atrandamę šiame menkame dienraštyje. Apie įvykusias automobilių susisiekimo ar kitokias nelaimes rašoma neminint tautybės, nors tai liestų ir naująjį kanadietį, ir jau senokai nesame pravardžiuojami "D. P." (tokių yra apie ketvirtadalis viso miesto), o, tuo tarpu, kai kurie mūsų žmonės save dar net pasigardžiuodami "dypukais" tebevadina.

Prieš keletą metų įvykdytas lietuvių žygis į Jungtines Tautas šiame "Sault Star" visai nebuvo paminėtas, o beveik tuo pačiu metu, su didele nuotrauka, buvo patalpintas straipsnis apie "hipių" demonstraciją prie buv. JAV prezidento Johnsono farmos.

Dėl paskutinių visiems lietuviams svarbių įvykių, kaip tautiečių Brazinskų su lėktuvu pralaužimas geležinės uždangos, ar tautiečio bėglio Simo Kudirkos begėdiškas išdavimas rusams, tai šiame dienraštyje buvo paminėta perspausdinant žinias iš kitų laikraščių, ir tik apie tautiečių Simokaičių tragediją nieko čia nepastebėjau. Nieko negalima buvo surasti ir apie šių įvykių proga lietuvių demonstracijas visoje Š. Amerikoje. Šiuos visus įvykius, bent trumpai, savo laiške "Sault Star" Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo proga paminėjo ap. v-bos pirmininkas ir reikia tuo pasitenkinti.

Tiesa, dar negaliu pamiršti, kad tas dienraštukas neįdėjo jokio straipsnio nei jokių nuotraukų po labai pavykusio Hamiltono "Gyvataro" pasirodymo mūsų mieste, kuris sužavėjo tiek lietuvius, tiek svetimtaučius praėjusią vasarą. Tiek kitų tautiečių, tiek ir mano širdį būtų pakutenęs malonus jausmas, jeigu "Sault Star" būtume pamatę gražių "Gyvataro" šokėjų nuotraukas su parašu "Lithuanians!" . . .

Žiūrinėju "Sault Star" iškarpas toliau. Daug laiškų šiam laikraščiui rašoma dėl sniego valymo ir įvažiavimo kelių į garažus užkimšimo sniegu, kai gatve pravažiuoja sniegą į šalis stumiantis plūgas. Neatsilieku nuo kitų ir aš savo laiške pasiūlydamas panaudoti sniego valymui nedirbančius, bet labdaros pašalpas gaunančius jaunus žmones, kurių mūsų mieste yra virš 2000. Žinoma, ne visi jie yra jauni, bet dauguma iš jų visai nenori dirbti. Reakcija į mano laišką buvo tik tokia, kad darbovietėje kažkas pajuokavo, esą, galiu būti įpykusių dykaduonių "hipių" apmuštas . . .

Kiek ilgesnis mano laiškas irgi neseniai buvo "Sault Star" atspausdintas ir tai lietė karą Indokinijoje. Iš tikrųjų, tai buvo tik ilgokas atsakymas į vieno tipelio laišką, kuris lyg koks "raudonasis apaštalas" norėjo išaiškinti skaitytojams apie "neteisingą" karą Vietname, smerkiantis amerikiečių "agresiją", nuogąstaujantis dėl amerikiečių ir pietų vietnamiečių karinių jėgų koncentravimo Laoso pasienyje, dėl galimo raudonosios Kinijos įsikišimo, dėl galimo jaunimo demonstrantų grįžimo į gatves ir t. t. ir t. t.

Atsakiau taip, kaip daugelis iš mūsų komunizmo aukų ir bėglių nuo komunizmo būtų atsakę. Net nustebau, kad "Sault Star" visą mano laišką, be jokių pataisymų ar išleidimų, atspausdino. Laukiu, jei dėl mano to laiško būtų komentarų, duočiau dar ir paaiškinimų, pradėčiau nuo sausio mėn. įvykusio Toronte, taip vadinamo, "biednų žmonių" suvažiavimo, kur dalyvių kelionės apmokėjimui Kanados vyriausybė išleido 68,000 dol., o suvažiavę delegatai nesigriebė spręsti savo duonos ir darbo gavimo problemų, bet, pirmiausia, pasiuntė vieną telegramą JAV prezidentui Niksonui, reikalaudami paleisti juodukę komunistę Angelą Davis, o kitą telegramą — Kvebeko ministeriui pirmininkui Bourass'ai, reikalaudami laisvės . . .

Atvirai kalbant, aš tokiems delegatams nupirkčiau bilietus į vieną galą Sovietų Sąjungon ir tegul jie ten apsidžiaugia laisve ir darbu!

Parašyčiau ir apie dabartinę padėtį Čilėje (tuo išryškindamas komunizmo grėsmę Lotynų Amerikai), kur prezidentauja revizionistinis marksistas dr. Salvador Allende. Ten valdžia nacionalizuoja — nusavina ūkius, o policijai įsakyta į "ūkininkų — darbininkų gincus" nesikišti, tačiau kai vienas ūkininkas, savo sūnų pagelbstimas, su šaunamais ginklais savo nuosavybę apgynė, tai visa šeima buvo suimta už "darbininkų užpuolimą". . . .

Būčiau priminęs ir apie dažnai kanadiečių spaudoje apverkiamą amerikiečių kapitalo įsigalėjimą Kanadoje, o tuo pačiu metu pamirštama, kad jei ne amerikiečių čia investuoti milijonai, tai mūsų Kanada dar dabar tebebūtų medkirčių kraštas!...

Kaip savo laiške "Sault Star" paminėjau, tai amerikiečiai, tuo tarpu, nepralaimi karo Vietname, o komunistų viltys laimėti yra sudėtos ne į raudonųjų karines jėgas, bet į amerikiečių viešąją opiniją ir laikyseną, kuri komunistų nuomone, privers JAV vyriausybę neplaningai užbaigti karą Vietname, paprasčiausiai, atitraukiant visas karines jėgas ir užleidžiant visą pietryčių Aziją komunistams. Raudonieji yra įsitikinę, kad įvairūs "taikos sąjūdžiai", visoki revoliucionieriai, visoki ilgaplaukiai, komunistų infiltruotos studentų organizacijos, įvairūs pigaus populiarumo jieškotojai ir visoki besąlyginiai pacifistai privers prezidentą Niksoną greitai užbaigti karą Vietname, taip kaip jie nori, o kurioje pusėje jie visi augščiau išvardinti yra, patvirtina taikos derybose Paryžiuje komunistų delegacijos vadovės (kažkodėl "raudona šniūrauka" vadinama madame) Nguyen Thi Binh aliarmuojančios telegramos visiems "taikos sąjūdžiams" ir prieš karą nusistačiusioms partijoms visose J. A. Valstybėse dar prieš pietų vietnamiečių invazijos į Laosą pradžią.

Būtų labai gražu, jeigu iš tų visų "taikos sąjūdžių" atsirastų bent vienas kitas tikras amerikietiškas patriotas, kuris nesidrovėtų tai komunistei Paryžiuje pasakyti tiesą, kad karas Indokinijoj tuojau pasibaigtų, o visi amerikiečiai išvyktų namo, jeigu komunistai išgabentų — atitrauktų **savo** karines jėgas iš Indokinijos.

Labai įdomu, kad šių anksčiau išvardintų komunistų talkininkų ir "Amerikos duobkasių" tarpe mes galime atrasti žymių kino bei televizijos žvaigždžių, spaudos žmonių, mokslininkų ir net amerikiečių senatorių, o kas yra keisčiausia, tai kad šie aklieji komunistų talkininkai dažniausiai kalba apie taiką ir lais-

(nukelta į virš 3 psl.)

A.A. MJR. SIMO NARUŠIO ANTKAPIO PAŠVENTINIMAS

A.a. mjr. S. Narušis mirė 1969 m. gruodžio 23 d. Australijoje.

Š.m. kovo 14 d. už jo sielą kun. P. Butkus atlaikė pamaldas, kurių metu giedojo "Dainos" choras. Po pamaldų daugiau kaip šimtas velionio artimųjų ir bičiulių susirinko Rookwood (Sidnėjuje) kapinėse, lietuvių sekcijoje. Ilgametis velionio bičiulis plk. V. Šliogeris, prie Trispalve uždengto antkapio, tarė žodį ir atidengė paminklą. Kun. P. Butkus pašventinęs antkapį irgi tarė žodį. Po jo trumpai kalbėjo Lietuvių Prezidiumo p-kas prof. Kabaila ir Sidnėjaus apylinkės pirmininkas Reizgys.

Antkapio projektą padarė inž. A. Jakštas. V. N.

Mūsų mirusieji

Andrius Gintautas, dipl. teisininkas, majoras, mirė gegužės 20 St. Augustine. Palaidotas gegužės 26 vietos kapinėse. Laidotuvėse dalyvavo kun. senj. A. Keleris, kun. vicesenj. J. Urdzė, vietos klebonas ir būrelis artimųjų bei kaimynų.

Velionis buvo gimęs 1896 kovo 19, Žemaičių Naumiesty, Tauragės apskr. 1917 m. tarnavo rusų kariuomenėje, buvo Centrinio lietuvių karių komiteto narys. 1919-1940 Lietuvos kariuomenėje adm. majoras. Dalyvavo lietuvių evangelikų liuteronų bažnytinėje veikloje.

1938 m. išlaikė brandos atestato egzaminus, 1940 m. baigė Vytauto Didž. universiteto Teisių fakultetą ir įsigijo dipl. teisininko vardą. Nuo 1948 m. Lietuvių evangelikų liuteronų vyriausios Bažnyčios tarybos narys išeivijoje. 1948-50 m. — vokiečių kalbos mokytojas Vasario 16 gimnazijoje Diepholze. Bendradarbiavo ir spaudoje. Paliko žmoną Adelę Gintautienę-Urbonaitę, du sūnus (Lietuvoje Arą su šeima ir Bonnoje med. dr. Arnoldą su žmona) ir kitus gimines.

Kęstutis Mackevičius, VLB Schwetzingeno apylinkės narys, gegužės 23 d. žuvo eismo nelaimėje Schwetzingene. Palaidotas gegužės 26 miesto kapinėse. Laidojimo apeigas atliko kun. Br. Liubinas. Prie kapo duobės kalbą pasakė 8591 LS kuopos vadas mjr. J. K. Valiūnas. Velionis buvo gimęs 1913 m. rugpjūčio 14 d. Panevėžy. Nuo 1933 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje šarvuočių rinktinėje puskarininkiu. Vokiečių okupacijos metu buvo Savisaugos dalinių viršila. Kovojo Rytų fronte, kur buvo sunkiai sužeistas. Vokietijoje, 1946 m. stojo į LS kuopas, kur išbuvo iki mirties. Buvo susipratęs lietuvis, prenumeravo lietuvišką spaudą ir aktyviai dalyvavo lietuviškame gyvenime.

(Iš Vok. L.B. V-bos inform. Nr. 5)

A.A. KŪRĖJAS-SAVANORIS JURGIS MILIAUSKAS

A.a. Jurgis Miliauskas gimė 1897 m. lapkričio 25 d. Alvito parapijoje, skaitlingoje šeimoje: 3 seserys ir 3 broliai. Priešui puolant kraštą, Jurgis niekeno neraginamas pats savo noru išvyko į Panemunę ir įstojo į organizuojamą 2 pėst. pulką. Tame pulke jam teko dalyvauti visuose frontuose ir kautynėse su visais Tėvynės priešais. Daug kartų, karo lauke, gretimoje gretoje draugą priešo kulka pervėrė, tačiau Jurgis buvo laimės lydimas — su mirtimi prasilenkė.

Į atsargą Jurgis Miliauskas išėjo sveikas su pasižymėjimo ženklais ir janesnio puskarininkio laipsniu. Civiliame gyvenime Jurgis buvo apdovanotas žemės sklypu, kuriame gražiai įsikūrė ir augino du sūnus ir dvi dukras.

Jurgis nebuvo baigęs augštąjį mokslą, pasitenkino tik sugebėjimu pasirašyti ir lietuvišką knygą skaityti. Todėl Jurgis gerai žinojo Lietuvos istoriją ir labai vertino savo tėvynės praeitį.

Rusams kraštą okupavus, vietos kompartija Jurgį pirmuoju įtraukė į sąrašą trėmimui į Sibirą. Ir čia Jurgį laimė palydėjo, jis išvengė tremiamųjų kelio. Tam pačiam priešui prisiartinus su antra okupacija, Jurgis su visa savo šeima, su 4 mažais vaikeliais, pasitraukė į Vokietiją. Ir vėl Jurgį laimė lydėjo, nes bėgimo metu nepasimetė ne vienas šeimos narys ir niekas nenukentėjo nuo bombardavimų.

Neišsipildė tik Jurgio svajonė karui pasibaigus grįžti į Tėvynę. Iš Vokietijos jis emigravo į Australiją. Čia jam šiltas kraštas patiko ir jis ėmėsi darbų. Tačiau, vos metai praėjo, susirgo žmona ir mirė. Porai metų praslinkus Jurgis pats išgyvena sunkią operaciją ir tapęs nedarbingas — išėjo į pensiją.

Savo vienišą gyvenimą Jurgis tęsė pas sūnų Joną ir marčią Veroniką. Nepraleido Jurgis nei vieno bendruomenės parengimo, susirinkimo, ar minėjimo. Paskutinį kartą bendruomenės susirinkime jis dalyvavo gegužės 30 d. Buvo linksmas ir su draugais dalinosi gyvenimo įspūdžiais. Sekančią dieną, gegužės 31, vakare, marti Veronika nuėjusi kviesti vakarienei, rado nebegyvą. Mirė širdies smūgio ištiktas.

Laidojimas vyko pagal Savanorių sąjungos nuostatus. Prie karsto savanoriai stovėjo garbės sargybą, o ka-

pinėse lydėjo su tautine vėliava ir iš abiejų pusių karsto su palyda. Labai daug lietuvių dalyvavo jo laidotuvėse. Paskutinį atsisveikinimo žodį savanorių vardu pasakė kūr.-sav. V. Valaitis, kuris nušvietė mirusio praeitį kovojant jam su Tėvynės priešais; gi bendruomenės ir ramovėnų vardu paskutinį žodį tarė vietos apyl. v-bos vicepirmininkas A. Klimaitis.

Abu atsisveikinimo žodį tarę išreiškė ir gilią užuojautą likusiems vaikams: sūnui Jonui su žmona Veronika, sūnui Ignui su žmona ir dukroms Marijai ir Onai. **A. K.**

A.A. GEN. ŠTABO PLK. LTN. KAZYS PRANCKONIS

Š.m. gegužės 12 d. mirė ir 15 d. buvo palaidotas Baltimorėje kūrėjas-savanoris, Vyties kryžiaus kavalierius, gen. štabo plk. ltn. Kazys Pranckonis. Velionis buvo gimęs 1898 m. balandžio 13 d. Dunkirk, N.Y., JAV-se. Kartu su tėvu, 1906 m. jis grįžo Lietuvon. Mokėsi Ukmergėje ir Panevėžyje. Palikęs mokslą, 1919 m. pradžioje, savanoriu išėjo ginti Tėvynę. Su Panevėžio batalionu dalyvavo pirmosiose kautynėse prieš rusus bolševikus prie Kėdainių ir Ukmergės, bei užimant Panevėžį. Batalioną performavus į 4 pėst. Karaliaus Mindaugo pulką, to pulko sudėtyje jis kovojo prieš bermontininkus prie Meškuičių ir Šiaulių, prieš lenkus ties Vilnium ir Širvintomis.

Už narsumą kautynėse buvo apdovanotas Vyties Kryžiumi su kardais. A.a. K. Pranckonis karinę tarnybą pradėjo eiliniu, baigė mokomą kuopą ir kautynių lauke pasiekė viršilos laipsnį. 1921 m. pradžioje, už ypatingus pasižymėjimus kovose, Respublikos Prezidento aktu, jis buvo pakeltas į leitenanto laipsnį. Taikos meto sąlygose 4 pėst. K. Mindaugo pulke, jis stropiai ir sąžiningai ėjo jam pavestas pareigas. Baigė Augštuosius Karininkų kursus A. Panemunėje ir 1933 m. Augštosios Karininkų mokyklos I laidą, Kaune, įgydamas generalinio štabo karininko išsimokslinimą.

Baigęs mokyklą tarnavo I pėst. divizijoje adjutantu, vėliau 7 pėst. Ž.K. Butageidžio pulko vado padėjėju. Ilgesnį laiką dirbo vyriausio štabo Informacijų skyriuje, dalies vedėju. Tame skyriuje dirbant, velioniui tekdavo lydėti svetimųjų valstybių karinius atstovus, nuolat priskirtus Lietuvai, arba laikinai atsilankančius savos valstybės reikalais. Daug reikalų ir keblumų turėjo su internuotais Lenkijos karininkais. Gerai mokėjo vokiečių, lenkų ir rusų kalbas.

Rusijos bolševikams okupavus Lietuvą 1940 m., kartu su kitais skyriaus

Plk. ltn. K. Pranckonis

karininkais, tuojau buvo suimtas ir kalinamas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. Tardymų metu buvo žiauriai kankintas. Iš kalėjimo išsivadavo Vokietijai pradėjus karą prieš Sovietų Sąjungą. Išėjo fiziniai nusilpęs ir paliegęs. Grįžęs laisvėn neberado mylimos žmonos Vandos, kuri buvo bolševikų suimta, kalinta, kankinta ir sušaudyta už ginklų pristatymą sukilėliams. Mažametis sūnus Antanas, vos 13 metų, irgi buvo NKVD tardomas ir kankinamas. Vejant bolševikus iš Kauno K. Pranckonis jungėsi į partizanų veiklą, buvo partizanų štabo operacijų skyriaus narys. Susidarius Laikinajai Lietuvos vyriausybei, ėjo Krašto Apsaugos ministerio adjutanto pareigas.

Okupacinė vokiečių valdžia 1943 m. iš prievarta suvarytų lietuvių jaunuolių formavo darbo batalionus. A.a. plk. ltn. K. Pranckonis gavo asmeninį raginimą formuoti ir vadovauti I darbo batalioną. Suvarytųjų jaunuolių tarpe buvo nepilnamečių 16-18 m. Velionis dėjo daug pastangų ir rūpesčio, kad tie jaunuoliai būtų paleisti. Darbo batalionas šiaurės fronte, miškingame ir pelkėtame plote kasė apkasus ir statė įtvirtinimus sunkiomis darbo sąlygomis. Dirbo ir prie Stalingrado netarpinėje fronto ugnyje. Kai batalionų sudėtis dėl ligų, žuvusių ir dingusių gerokai praretėjo, vokiečių vadovybė sumanė batalionus įjungti į "Waffen SS" dalinius. Plk. ltn. K. Pranckonis dėjo daug pastangų, kad darbo batalionų likučiai būtų įjungti į susiformavusią Vietinę Rinktinę. Buvo gautas vokiečių vadovybės sutikimas. Tačiau, staigus Vietinės Rinktinvs štabo narių suėmimas ir dalinių išformavimas įjungimą sutrukdė. Tuo pačiu metu ir velionis buvo suimtas Vilniuje, bet vėliau paleistas.

Išskirsčius darbo batalionų likučius į vokiečių pionierių dalinius, plk. ltn. K. Pranckonis buvo skiriamas į naujai įsteigtą Mobilizacijos štabą viršininko padėjėju. Kovos vyko prie Lietuvos sienos. Velionis stengėsi kuo daugiau sutrukdyti mobilizacijos vykdymą, surasdamas prežasčių ir aplinkybių mobilizaciją nuvilkinti. Karo veiksmams artėjant prie Kauno, plk. ltn. K. Pranckonis pasitraukia į Žemaitiją. Ten formuojamos Tėvynės Apsaugos Rinktinėje eina sudėtingas ryšininko su vokiečių vadovybe pareigas. Jis Lietuvą apleido 1944 m. spalių mėn., kovodamas už paskutinį jos žemės lopinėlį Žemaitijoje.

Karui pasibaigus, su šeima apsigyveno Miunchene tremtinių stovykloje. Stovykloje dirbo įvairiose pareigose: UNRA įstaigoje, ėjo stovyklos komendanto ir tiekėjo pareigas. Buvo nuolatinis ir veiklus BALFo darbuotojas. Baigė Meno mokyklą, kurios vėliau buvo direktorium. Mokykloje daugiausia lavinosi medžio skaptavime. Yra sukūręs Madonos stovylėlę, kryžius, lėkštes, Geležinį vilką ir kt.

Prasidėjus emigracijai, Pranckonių šeima buvo sulaikyta dėl dviejų priežasčių: žmonos Marijos plaučiuose buvo rasta sukalkėjimai, ir kaž kas emigracinei įstaigai parašė melagingą pranešimą, kad K. Pranckonis esąs repatriantas. Todėl Amerikon galėjo išvykti tik 1957 m. ir apsigyveno Baltimorėje.

Sunkiai dirbdamas fizinį darbą, jis neatitolo nuo lietuviškos veiklos. Dalyvavo vietos BALFo skyriaus darbuose, buvo LVS-gos "Ramovė" narys ir skyr. pirmininkas, dalyvavo ir kitoje lietuvių veikloje.

Nuolatinis sunkus darbas darbovietėje ir įsigytų namų tvarkymas, bolševikiniai kankinimai kalėjime, skaudūs išgyvenimai neigiamai paveikė velionio sveikatą. Gydytojo įspėtas dėl širdies negalavimų, 1964 m. išėjo pensijon. Sveikatos stovis negerėjo — išgyveno du širdies priepuolius, 1967 m. ir 1970 m. Ligoninėje kiek sustiprėjęs po pirmųjų dviejų, susilaukė ir trečio, kuris buvo lemiamas. Namuose ant laiptų sukniubo ir nebeatsikėlė. Velionis amžinam poilsiui buvo pasiruošęs. Š.m. ankstyvą pavasarį, per a.a. mjr. Pr. Mačiulio laidotuves savo bičiuliams jis pasakė: "Dabar jau mano eilė".

Pasiliko liūdesyje žmona Marija, duktė Rita su šeima ir Lietuvoje sūnus Antanas su šeima.

M. Karaša

A.A. ALFONSAS BIKULČIUS

Š.m. gegužės mėn. 28 d. Melbourne mirė viršila Alfonsas Bikulčius.

Gimęs 1905 m. spalio 14 d., Sabalunkų km., Salako valsč., Zarasų aps., ūkininkų šeimoje. Jaunuolio amžiuje Alfonsas matė ir išgyveno Lietuvos Nepriklausomybės kovas savo tėviškės laukuose, su besiveržiančiais į Lietuvą raudonaisiais rusais. Prisiklausęs apylinkės gyventojų pasakojimų apie lietuvių karių didvyriškus žygius bei kovas su Lietuvos priešais, jis laikė augščiausiu savo tikslu tapti Lietuvos kariu.

Atlikęs karinę prievolę 4 Karaliaus Mindaugo p.p. Panevėžyje, pasilieka liktiniu puskarininkiu pamėgtoje tarnyboje. Vėliau, pakeliamas į viršilos laipsnį ir skiriamas įvairiom atsakomingom, pagal laipsnį, pareigom, kurios už pavyzdingą atlikimą atžymimos eile medalių ir garbės ženklų.

Skaudžiai jis išgyvena 1940 m. rusų okupaciją ir Lietuvos kariuomenės sunaikinimą. 1941 m. karas jį užklumpa Varėnos poligone, iš kur pasitraukia į Trakus. Karo frontui praūžus jis vėl dėvi Lietuvos kario uniformą, Vilniuje.

1944 m. rudenį, per Žemaitiją ir Prūsus, pasiekia Sudetų kraštą Čekoslovakijoje iš kur, rusam artinantis, pėsčiom atsiduria Bamberge — Bavarijoje.

Į Australiją atvyko 1949 m. ir kartu su žmona buvo paskirti į Sale miestelio ligoninę, Viktorijoje. 1957 m. persikelia gyventi į Melbourną, kur, įsijungęs į ramovėnų eiles, keletą metų pavyzdingai ir sumaniai eina valdyboje pareigas, taip pat Lietuvių Bendruomenės apylinkėje energingai atlieka valdybos kasininko darbą.

Alfonsas kartu su žmona Terese rėmė visus kilnius lietuvių užsimojimus savo darbu ir gausiom aukom.

Buvo Lietuvių Namų, Sporto klubo, Dainos sambūrio, jaunimo švietimo, Ramovės, Tautos ir Lietuvių Fondų rėmėjai, sudėdami nemažą įnašą į lietuvybės išlaikymą.

Alfonsas išdirbo viename, menkai mechanizuotame, metalo fabrike virš dešimties metų. Nuo sunkaus darbo jam atsirado dešinėje krūtinės pusėje auglys. Nepadarius laiku operacijos auglys plėtėsi spausdamas kvėpavimo organus, kol pasiekė širdį.

Paskutinėje žemiškoje kelionėje palydėti ir maldai, susirinko daugybė žmonių: iš vakaro, laidojimo koplyčioje, gi birželio 1 d., šv. mišioms bažnyčioje, kur prie velionies karsto stovėjo ramovėnų garbės sargyba. Laidojimo apeigas atliko ir jautriai velionį apibūdino kun. P. Dauknys. Fawkner kapinėse atsisveikino: Karių Ramovės, Bendruomenės, Lietuvių Namų klubo ir Dainos sambūrio atstovai iškeldami Alfonso patriotiškumą, pareigingumą, garbingumą, draugiškumą, sąžiningumą, duosnumą, meilę savo tautai, pagarbą Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanoriams, jo gailestį Sibiro kankinių ir Lietuvos partizanų.

Leidžiant karstą kartu su Lietuvos žemės žiupsniu duobėn velionis buvo palydėtas Lietuvos Himnu.

Paskutinė jo valia: "Nepuošti mano karsto gėlėmis — skirtą sumą aukoti Lietuvių Namams", parodo koks stropus ir giliai įžvelgiantis buvo Alfonsas tautiniuose reikaluose. Karių Ramovė išpildė jo norą — vieton gėlių, papuošė karstą jo širdžiai brangiom spalvom — Tautine Vėliava — kurių jis buvo nusipelnęs. **V. š.**

ATSISKYRĖME SU SAVANORIU-KŪRĖJU PETRU BALTRUKONIU

Birželio 16 d. a.a. Petras Baltrukonis buvo ištiktas širdies smūgio. Bekrisdamas susižeidė, tačiau atsipeikėjo. Nuvežus į ligoninę daktarai nustatė, kad rastas prie širdies venų užkalkėjimas. Antrą kartą, birželio 30 d., prie savo namų jis vėl sukrito ir, ambulansu nuvežtas į Hartfordo ligoninę, mirė.

Pašarvotas buvo Karlono - Molley koplyčioje. Jo karstą puošė daugiau kaip 100 vainikų ir gėlių puokščių. Penktadienio vakarą į koplyčią buvo atvykęs Švč. Trejybės lietuvių parapijos klebonas kun. Juozas Matutis ir su susirinkusiais sukalbėjo Rožinį. Hartfordo ramovėnai ypatingai gražiai pagerbė velionį: jo karstą apdengė Lietuvos trispalve vėliava, ramovėnai, pasikeisdami, po du ėjo sargybą ir atsisveikinti sustojo prie karsto gausus būrys. Inž. B. Dapkus pasakė atsisveikinimo kalbą.

Šeštadienio rytą velionis buvo atlydėtas į Švč. Trejybės lietuvių parapijos bažnyčią, ir čia kun. Juozas Matutis atlaikė šv. mišias ir kitas gedulingas pamaldas. Karstą nešė Hartfordo ramovėnai.

Pirmadienį jo kūnas, lėktuvu iš Bradley-Field, buvo išvežtas į Torontą, Kanadą. Palydėjo velionies žmona ir atvykusieji čia į šermenis iš Kanados giminės. Palaidotas šv. Jono lietuvių kapinėse, Toronte, Kanadoje, prie savo artimų giminių. Pamaldas ten kapuose atlaikė šv. Jono lietuvių parapijos klebonas kun. P. Ažubalis.

Liko velionies žmona našlė Monika Kymantaitė-Baltrukonienė, sesuo Marytė Brizgienė su dukteria, Lietuvoje (Lietuvos kariuomenės kpt. Brizgys buvo bolševikų nužudytas Kaune), brolio Kazio duktė Janina Bubulienė su šeima Toronte, brolio Juozo trys dukterys Lietuvoje ir pusseserė Ona Ambrosienė.

Petras Baltrukonis buvo kilęs iš Balsupių, Marijampolės apskr. Kuriantis Lietuvai, stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir kurį laiką tarnavo ryšių batalione. Paskui perėmė brolio ūkį ir su žmona gražiai tvarkėsi, kol rusai užėmė Lietuvą. Pasitraukęs į Vokietiją, 1949 m. atvyko į JAV. 15 metų dirbo Pratt - Witney, o prieš 5 metus buvo išėjęs į pensiją. Čia su žmona, kruopščiai bedirbdami, įsigijo namus ir galėjo dar ilgai gyventi, nes velionis neturėjo dar nė 70 metų amžiaus.

P. Baltrukonis priklausė LAP klubui, buvo daug metų Direktorių tarybos narys, buvo Namų Priežiūros komitete, daug be atlyginimo dirbo lietuvių klubui. Pasak LAP klubo šeimininko A. Maslausko, velionis Petras buvo darbštus, rūpestingas ir punktualus.

Velionis buvo neblogas ir mechanikas, nes, pav, Vokietijoje buvo net šoferių kursų lektorius. Taip pat jis priklausė ir Lietuvių Susivienijimui.

Jonas Bernotas

Kaina
2.-

DARBŲ PERTRAUKOS METU ...

(iš 149 psl.)

vę tik iš tos pusės, kuri yra naudinga tik komunistams!

Net malonu angliškoje spaudoje paskaityti ir blaivių bei sąmoningų pasisakymų reikalaujančių J. A. Valstybių vyriausybę griežčiau elgtis su visokiais kiršintojais, demonstracijų bei protestų organizatoriais ir kitokiais sąmoningais ar nesąmoningais komunistų pastumdėliais, bei išsišokėliais, dirbančiais J. A. Valstybes griaunantį darbą. Štai, vienoje prieš mane gulinčioje laikraščio iškarpoje, garsioji amerikiečių filmų ir televizijos žvaigždė Jane Fonda siūloma už kiršinimą ir priešamerikietinę veiklą, nuteisti sušaudyti! Prie to pasiūlymo aš galėčiau pridėti tik žodelį "Amen"!

Štai, mano akį patraukia "Time" žurnalo iškarpa su nuotraukomis apie sąmokslą susprogdinti šildymo vamzdžius Vašingtone vyriausybės pastatų pogrindžio tunelio sistemoje. Čia įvelti net du katalikų kunigai (Daniel ir Philip Berrigans) ir vienuolė (Elizabeth McAlister). Vienas iš šių kunigų yra pareiškęs, kad bombos yra naudotinos ir veiksmas nebūtinai brutalus yra, jeigu niekas nenukenčia... Gi vienuolė sakosi pradėjusi jausti, kad vyriausybė (JAV) nesakiusi žmonėms teisybės, o tik kalbama pasiteisinti įsivėlimą Vietname, kas jai atrodė neteisinga ir kad žmonės turį perimti atsakomybę už vyriausybę ir už tai, ką vyriausybė daro...

Lietuvos kariuomenėje, žinoma, pėstininkų tarpe būdavo juokaujama, kad kavaleristui nereikia galvoti, nes už jį galvoja arklys, tačiau kai už laisvuose bei demokratiškuose rinkimuose išrinktą J. A. Valstybių vyriausybę pradeda galvoti kažkokia pacifistė vienuolė, o į sprogdinimų sąmokslus įsijungia net ir radikalai-kunigai, tai pasidaro visai nejuokinga.

Virš 22 metus išgyvenęs Š. Amerikos kontinente, aš visuomet galvodavau, kad tai yra pati geriausia ir saugiausia gyvenimo vieta visame pasaulyje, kurios joki karai, jokios revoliucijos nepalies, tačiau, paskutiniu metu pradėjau tuo abejoti.

J. Skardis

LAIŠKAI REDAKCIJAI

1971.7.23 d.

Gerb.

Priede siunčiu Jūsų dėmesiui "Arkansas Gazette" iškarpą, liečiančią lenkų karininkų iššudymą, kurį atliko rusai. Šia proga reikia prisiminti ir pabaltiečių, jų tarpe ir lietuvių, kareivių pakorimą Rygoje, kuriuos savo metu išdavė "neutralūs švedai" ir rusai, be jokios atodairos, juos, kaip minėta, pakorė. Lietuvių kareivių pakartų buvo netoli poros šimtų. Tai oficialiai pranešė Amerikos kareivių laikraštis "Stars and Stripes" 1945 m. Aš pats tai skaičiau būdamas tuo metu Prancūzijoje, taipogi girdėjau pranešimą ir per radiją. Vertėtų, kad lietuviai, ypač "Pasaulio Lietuvių Karių - Veteranų Sąjunga" kiekvienais metais rudenį (pakorimo data) įvestų to įvykio dieną ir reikiamai paminėtų.

Taipogi siūlau, kad būtų varoma propaganda prieš "neutralaus" švedų krašto prekių pirkimą ir jų vartojimą, kuris aiškiai yra prokomunistinis ir savo pinigais remia komunistus, pav., duodamas milijonus dolerių Šiaurės Vietnamui pašalpos pavidale.

Su pagarba,

Jonas Gečiūnas,
Illinois

IŠTRAUKA IŠ "ARKANSAS GAZETTE", Nr. 243

(1971 m. liepos 22 d.)

Tel Avivas. — Pereitą trečiadienį, laikraštyje MAARIV, buvo patalpintas liudijimas smerkiantis Rusiją už 12,000 lenkų karininkų iššudymą II Pas. karo metu.

Žinią suteikė buvęs sovietų darbo stovyklos kalinys, kuris dabar yra Izraelio pilietis. Jis sako, jog buvo prisiekęs laikyti tą paslaptį "bent 30 metų".

Abraomas Wydra, 64 metų amžiaus, sakosi jog girdėjęs apie sušaudymą iš Rusijos žydo majoro, kuris buvo to įvykio liudininkas. Tas įvykę 1940 m. Po dviejų metų daugiau žinių jis gavo iš dviejų sovietinių karininkų, dalyvavusių tame žudyme, kurie, rezultate, protiškai pakriko.

Wydra savo pasakojimą pradėjo nuo to laiko, kai jis ėjo darbo grupės prižiūrėtojo pareigas sovietų darbo stovykloje Starobielske prie Smolensko, Gudijoje:

"Suimti lenkų karininkai, tuoj po 1939 m. rugsėjo mėn. buvo išgabenti į keletą stovyklų. Starobielsko stovykla buvo viena iš jų.

"1940 m. viduryje su lenkų karininkais buvo elgiamasi vis blogiau. Buvo aišku, kad sovietai mėgina suniekinti ir nužeminti suimtuosius karininkus. 1940 m. pabaigoje lenkų karininkai buvo išgabenti iš Starobielsko. Buvo sakoma, jog juos perkelia į Maskvą.

"Iš viso buvo trys transportinės grupės, kiekviena iš 10 vagonų suimtiesiems ir vienas vagonas saugumo pareigūnams ir sargams, vykstantiems kartu.

"Saugumo vyrų tarpe buvo majoras pavarde Sorokinas. Jam buvo pavesta stovyklos aprūpinimo priežiūra."

Mjr. Sorokinas, būdamas viengungis, susidraugavo su kaliniu žydu.

"Taip atsitiko, kad Sorokinas buvo vienas iš tų, kuris vyko su trečiaja transporto grupe. Po keleto dienų jis sugrįžo ir vykdamas į artimą karinę tiekimo bazę paėmė ir mane kartu. Pakeliui, kai mudu buvome vieni, majoras atvėrė savo širdį, išsipasakojo. Atrodė lyg jį ištiko konvulsijos ir jis nebegalėjo sulaikyti savo žodžių. Tada majoras Sorokinas ir papasakojo, kad iš Starobielsko išgabenti lenkų karininkai visi žuvo — buvo sušaudyti miškuose prie Smolensko. Tačiau, pabaigęs pasakoti, Sorokinas privertė mane prisiekti, kad tylėsiu nemažiau kaip 30 metų."

1941 m. vasario mėn. Wydra buvo perkeltas į kitą darbo stovyklą Uralo kalnuose, prie Sverdlovsko.

•

DĖMESIO, PRENUMERATORIAI!

Jau pusė 1971-jų metų praėjo, o dar yra nemažas skaičius prenumeratorių neatsiskaičiusių už žurnalą. Prašome nelaukti, ir nedelsiant susimokėti prenumeratos mokestį, kurio kaina metams yra $8.00. Gerbiamieji, delsdami apsunkinat žurnalo leidimą ir administracijos darbą. Prašome nenuvilkinti atsiskaitymą iki metų galo, bet atlikti savo, prenumeratoriaus, pareigą tuojau.

Patariame UŽSIENIO prenumeratoriams, atsiskaitant už žurnalą, naudotis PAŠTO, BANKO ČEKIAIS, ar MONEY ORDER, kuriuose yra atžymėta "U. S. Currency", arba U. S. Dollars".

Žemiau išvardinti UŽSIENIO čekiai, ar "Money Order" NEBUS PRIIMAMI, kadangi su pinigų inkasavimu yra daug visokių sunkumų:

1. **Asmeniniai čekiai;**
2. **The Resurrection Parish (Toronto) Credit Union, Ltd.;**
3. **"Parama", Toronto;**
4. **"Talka", Hamilton;**
5. **"Litas", Montreal.**

"KARIO" Administracija

Kario portreto žodžiu
KONKURSAS

Žurnalas *Karys*, puoselėdamas lietuviškąjį žodį ir norėdamas įamžinti KARIO-KOVOTOJO portretą žodžiu, skelbia literatūrinį konkursą.

Karys tiki, kad ras gausaus susidomėjimo ir daug nuoširdumo, nes portretas nepaprastas. Jis — to, kuris kovojo už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę 1918-1919 metais. Jis to, kuris vedė ir veda nelygią kovą su okupantu, o sugaudus trimitams ir vėl bus visų kovojančių gretų priešakyje.

Visa tai aiškiai išsako konkurso tematiką. Ji laisva ir nevaržoma, nei forma, nei apimtimi. Vienintėlė sąlyga: KARIO PORTRETAS žodžiu turi būti literatūriniai brandus ir meniškai vertingas.

Konkurso data: Lapkričio 23 d. 1971 metai.

Visi gautieji konkursui kūriniai gali būti spausdinami žurnalo *Karys* nuožiūra be atskiro leidimo bei honoraro.

Skiriama simbolinė premija: $100.00.

Kūrinius siųsti žurnalui *Karys* iki š.m. lapkričio 1 d. Ant pagrindinio voko, būtinai pažymint — *Konkursui*; viduje, atskirame uždarame vokelyje, tikroji autoriaus *pavardė ir adresas.*

Kviečiami visi dailiojo žodžio meistrai — rašytojai ir poetai šiame konkurse gausiai dalyvauti ir savo kūriniais įamžinti būsimosioms kartoms KARIO PORTRETĄ.

Kūriniams įvertinti komisija bus paskelbta vėliau.

Karys

P.S. Kitus laikraščius prašome persispausdinti.

Skelbimas

Jau spausdinama knyga "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Autorius — K. Ališauskas; redagavo Pr. Čepėnas. Spausdina dr. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Knyga apima laikotarpį nuo 1917 m. iki 1920 m. pradžios. Pagrindą sudaro lietuvių kovos su bolševikais ir bermontininkais. Bus atspausdinta 1971 m. balandžio mėn.

Iki šiam laikui istorijos apie kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės mes neturėjome, tad ši knyga bus vienintėlis liudininkas apie mūsų kovas dėl Laisvės. Joje bus santrauka anglų kalba.

Veikalą paruošti ir išleisti reikalingos lėšos. Ši aplinkybė verčia kreiptis į lietuviškąją visuomenę ir prašyti paramos.

Kviečiu į talką būti knygos mecenatais, rėmėjais ar prenumeratoriais. Iš anksto užsisakiusiems ir pinigus sumokėjusiems kainuos $12.00.

Veikalo mecenatais bus įmokėjusieji nemažiau $200.00. Veikalo rėmėjais bus įmokėjusieji nemažiau $25.00. Mecenatų ir rėmėjų sąrašai bus paskelbti knygos pabaigoje.

Čekius ar perlaidas siųsti: (1) K. Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629; arba (2) M. Rėklaitis, 6643 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629.

Reiškiu gilią pagarbą ir dėkoju

K. Ališauskas

Vairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas dekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.